De ſolutione paralogiſmorum colligentium nugationem.

Cap. XXXI.

1 Ratio ſoluendi hos paralogiſmos, qui ducunt ad tautologiam in relatis, 2 vel in ſpecie generi ſubiecta, 3 vel in propriis affectionibus.

A QVod verò ad eos *paralogiſmos*, qui ad idem ſæpius dicendum perducunt: perſpicuum *eſt* non *eſſe* concedendum, relatorum categorias ſeparatas *&* per ſe acceptas, aliquid ſignificare; vt duplum, ſeorſum ab *oratione*, duplum dimidii: quoniam vnum *eſſe* apparet. nam & decem *ponuntur* in *oratione* vno minus decem: & *verbum* facere, in *oratione* non facere: & omnino in negatione affirmatio: neque tamen, ſi quis dicat hoc non eſſe album, dicit ipſum album eſſe. duplum verò fortaſſe nihil ſignificat ſolum *&* *per ſe*, ſicuti nec quod in dimidio: aut ſi *quid* ſignificat, non tamen idem atque coniunctum.

B 2 Neque ſcientia in ſpecie: (veluti, ſi eſt ſcientia medica,) ſignificat id quod commune: illud autem erat ſcientia *rei* ſcibilis. 3 In attributis autem quæ per ſubiecta declarantur, hoc dicendum *eſt*, non idem eſſe, quod ſeorſum, & quod in oratione ſignificatur. nam curuum, *ſi* communiter *ac per ſe accipiatur*, idem ſignificat in ſimo & *in* varo: adiunctum autem *ſubiecto*, nihil prohibet *quominus aliud atque aliud ſignificet*: ſed alterum naſo, alterum cruri accidit: illic enim ſimum, hîc verò varum ſignificat. nec quicquam refert, naſus ſimus, an naſus curuus dicatur.

C 4 Præterea non *eſt* dictio concedenda in recto *caſu*: quia *id* falſum eſt: non enim ſimum eſt naſus curuus, ſed naſi hoc, putà, affectio. Quare nihil abſurdi *ſequitur*, ſi naſus ſimus, eſt naſus habens curuitatem naſi.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς ταὐτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωριζομένας καθ' αὑτὰς τὰς κατηγορίας· οἷον, τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ διπλάσιον ἡμίσεος· ὅτι ἐν φαίνεται. καὶ γὰρ τὰ δέκα, ἐν τοῖς ἑνὸς δέουσι δέκα· καὶ τὸ ποιῆσαι, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι· καὶ ὅλως ἐν τῇ ἀποφάσει ἡ φάσις· ἀλλ' ὅμως οὐκ, εἴ τις λέγει τοδὶ μὴ εἶναι λευκὸν, λέγει αὐτὸ λευκὸν εἶναι. τὸ δὲ διπλάσιον, οὐδὲ σημαίνει οὐδὲν ἴσως μόνον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ ἡμίσει· εἰ δ' ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταὐτὸ καὶ συνηρημένον.

2 Οὐδ' ἡ ἐπιστήμη ἐν τῷ εἴδει, (οἷον, εἰ ἔστιν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη,) ὅπερ τὸ κοινόν· ἐκεῖνο δ' ἦν ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ. 3 Ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν * δηλοῦνται κατηγορουμένοις, τοῦτο λεκτέον, ὡς οὐ τὸ αὐτὸ χωρὶς, καὶ ἐν τῷ λόγῳ, τὸ δηλούμενον· τὸ γὰρ κοῖλον, κοινῇ μὲν, τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἐπὶ τοῦ σιμοῦ καὶ τοῦ ῥαιβοῦ. προστιθέμενον δὲ, * οὐδὲν κωλύει· ἀλλὰ τὸ μὲν, τῇ ῥινί· τὸ δὲ, τῷ σκέλει συμβαίνει· ἔνθα μὲν γὰρ τὸ σιμὸν, ἔνθα δὲ τὸ ῥαιβὸν σημαίνει· καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ῥὶς σιμὴ, ἢ ῥὶς κοίλη.

2 Ἔτι, οὐ δοτέον τὴν λέξιν κατ' εὐθύ· ψεῦδος γάρ ἐστιν· οὐ γάρ ἐστι τὸ σιμὸν, ῥὶς κοίλη· ἀλλὰ ῥινὸς τοδὶ, οἷον, πάθος· ὥστε οὐδὲν ἄτοπον, εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ, ῥίς ἐστιν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός.

Cap. vi.

Rectè Gruchius; ἐμφαίνεται, vulgò, ἐν φαίν. ineptè

Alexander ἀλλ' οὐ ταὐτὸ διῃρημένως, καὶ συνῃρημένως.

γ. δηλοῦνται

Gruchius; οὐδὲν κ. ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινί, τὸ δὲ τῷ σκέλει σημαίνει. quæ eſt Boetii quoque lectio, ſi tollas vocem ἄλλο, Metaphyſ. lib. ζ. cap. 5. & l. ε. c. 1.

De vitandis ſolœciſmis.

Cap. XXII.

1 Tranſitio. 2 Exemplum primum, 3 ſecundum, 4 tertium, 5 quartum; 6 quintum; 7 Hos paralogiſmos non efficere ſed tantùm videri efficere ſolœciſmum.

D DE ſolœciſmis autem, vnde videantur effici, diximus antea: quomodo verò ſoluendi *ſint*, in ipſis argumentationibus apparebit.

2 Hæ namque omnes hoc volunt efficere: Num quod dicis verè, etiam eſt hoc re vera? ais autem aliquid eſſe lapidem: eſt igitur aliquid, lapidem. An qui dicit lapidem, non dicit quod, ſed quem: neque hoc, ſed hunc: Quare ſi quis *ita* interroget,

ΠΕΡΙ δὲ τῶν σολοικισμῶν, παρ' ἃ τί μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἴπομεν πρότερον· πῶς δὲ λυτέον, ἐπ' αὐτῶν τῶν λόγων ἔσται φανερόν. 2 Ἅπαντες γὰρ οἵδε τοῦτο βούλονται κατασκευάζειν· ἆρ' ὃ λέγεις ἀληθῶς, καὶ ἔστι τοῦτο ἀληθῶς; φὴς δέ τι εἶναι λίθον, ἔστιν ἄρα τι; λίθον· ἢ τὸ λέγειν λίθον, οὐκ ἔστι λέγειν ὃ, ἀλλ' ὃν, οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτον; εἰ οὖν ἔροιτό τις,

ἆρα ὃν ἀληθῶς λέγεις, ἔστι τοῦτον; οὐκ ἂν δόξειεν ἑλληνίζειν· ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἣν λέγεις εἶναι, ἔστιν οὗτος; ξύλον δ' εἰπεῖν οὗτος, ἢ ὅσα μήτε θῆλυ μήτ' ἄρρεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει· διὸ καὶ οὐ γίνεται σολοικισμός, εἰ ὃ λέγεις εἶναι, ἔστι τοῦτο· ξύλον δὲ λέγεις εἶναι, ἔστιν ἄρα ξύλον· ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος, ἄρρενος ἔχει κλῆσιν· εἰ δέ τις ἔροιτο, ἆρ' οὗτος ἐστιν αὕτη; εἶτα πάλιν, τί δέ; οὐχ οὗτος ἐστι Κορίσκος; εἶτα εἴποι, ἔστιν ἄρα οὗτος αὕτη, οὐ συλλελόγισται τὸν σολοικισμὸν, οὐδ' εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὅπερ αὕτη, μὴ δίδωσι δ' ὁ ἀποκρινόμενος· ἀλλὰ δεῖ τοῦτο προσερωτηθῆναι· εἰ δὲ μήτε ἐστὶν, μήτε δίδωσιν, οὐ συλλελόγισται, οὔτε τῷ ὄντι, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον. ὁμοίως οὖν κἀκεῖ δεῖ τὸν λίθον σημαίνειν οὗτος, εἰ δὲ μήτε ἐστὶ, μήτε δίδοται, οὐ λεκτέον τὸ συμπέρασμα· φαίνεται δὲ παρὰ τὸ τὴν ἀνόμοιον πτῶσιν τοῦ ὀνόματος, ὁμοίαν φαίνεσθαι.

3 Ἆρα ἀληθὲς ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι αὕτη ἐστὶν, ὅπερ εἶναι φῂς αὐτήν; εἶναι δὲ φῂς ἀσπίδα· ἔστιν ἄρα αὕτη, ἀσπίδα· ἢ οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ τὸ * αὕτη, ἀσπίδα σημαίνοι, ἀλλὰ ἀσπίς, τὸ δὲ ἀσπίδα, ταύτην.

γρ. αὐτή, quod Grucius rectè mutauit.

4 Οὐδ' εἰ ὃ φῂς εἶναι τοῦτον, ἔστιν οὗτος· φῂς δὲ εἶναι Κλέωνα, ἔστιν ἄρα οὗτος Κλέωνα· οὐ γὰρ ἐστὶν οὗτος Κλέωνα· εἴρηται γὰρ, ὃν φημὶ τοῦτον εἶναι, ἔστιν οὗτος, οὐ τοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἑλληνίζοι οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθέν.

5 Ἆρ' ἐπίστασαι τοῦτο; ἔστι δὲ λίθος· ἐπίστασαι ἄρα λίθος· ἢ οὐ ταὐτὸν σημαίνει ἐν τῷ, ἆρα ἐπίστασαι τοῦτο; καὶ ἐν τῷ, τοῦτο δὲ λίθος; ἀλλ' ἐν τῷ προτέρῳ, τοῦτον· ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ, οὗτος.

6 Ἆρ' οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασαι τοῦτο; ἐπιστήμην δὲ ἔχεις λίθου· ἐπίστασαι ἄρα λίθου· ἢ τὸ μὲν τούτου, λίθου λέγεις· τὸ δὲ τοῦτο, λίθον; ἐδόθη δὲ, οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασθαι, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο· ὥστε οὐ λίθου, ἀλλὰ λίθον.

7 Ὅτι μὲν οὖν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων οὐ συλλογίζονται σολοικισμὸν, ἀλλὰ φαίνονται, καὶ διὰ τί φαίνονται, καὶ πῶς ἀπαντητέον πρὸς αὐτοὺς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

A Num quem verè dicis, eſt hunc? non videbitur Latinè loqui: quemadmodum nec ſi interroget, Num quam dicis eſſe, eſt hic? At *cùm* hic lignum dixit, vel quæcumque *alia* neque fœminam neque maſculum ſignificant, nihil refert. Ideóque non fit ſolœciſmus; ſi, quod dicis eſſe, eſt hoc; lignum autem dicis eſſe, eſt igitur lignum. Sed lapis, *& articulus* Hic, maſculi habent appellationem. Si quis autem interroget, Num hic eſt hæc? deinde rurſus, quid? non*ne* hic eſt Coriſcus? poſtea dicat, hic igitur eſt hæc: non collegit ſyllogiſmo ſolœciſmum, nequidem ſi Coriſcus ſignifi- B cet id quod hæc, non tamen concedatur à reſpondente: ſed id priùs interrogatum oportuit. Quòd ſi neque eſt, neque conceditur, non eſt ſyllogiſmus, nec re vera, nec aduersùs eum, qui interrogatur. Ergo ſimiliter & ibi oportet lapidem ſignificare hic: ſi verò nec eſt nec conceditur, non *eſt* admittenda concluſio: videtur tamen; quia nominis caſus diſſimilis, videtur ſimilis.

3 Num verè dicitur quòd hæc eſt id C quod dicis hanc eſſe? ais autem eſſe parmam: eſt igitur hæc parmam. An non eſt neceſſe *hanc concluſionem* admittere, ſi Hæc, non ſignificat parmam, ſed parma; *&* parmam verò *eſt* hanc.

4 Nec ſi, quod ais eſſe hunc, eſt hic, ais autem eſſe Cleonem, idcirco hic eſt Cleonem: non.n. eſt hic Cleonem: quippe dictum fuit, Quem aio hunc eſſe, eſt hic, non, hunc: quia non eſt Latina ſic prolata interrogatio.

5 Num ſcis hoc? eſt autem lapis; ſcis igitur lapis. An non idem ſignificat in *oratione*, Num ſcis hoc? & in *oratione*, hoc D autem *eſt* lapis? ſed in priore hunc: in poſteriore, hic.

6 Num cuius ſcientiam habes, hoc ſcis? habes autem ſcientiam lapidis: ſcis igitur lapidis: An *cùm dicis* huius, dicis lapidis: *cùm* hoc, lapidem? conceſſum eſt autem, cuius ſcientiam habes, *te* ſcire, non huius, ſed hoc: proinde non lapidis, ſed lapidem.

7 Quòd igitur huiuſcemodi argumen- E tationes non concludant ſolœciſmum, ſed *modò* videantur *concludere*, & cur videantur, & quomodo *ſit* ipſis occurrendum, ex iis quæ diximus, apparet.

De facilitate, vel difficultate cognoſcendi genus captionis, & reſpondendi. Cap. XXIII.

1 Diuiſio paralogiſmorum in faciles & difficiles, 2 quæ declaratur exemplis. 3 Hi, qui non facilè cognoſcuntur, vocantur acuti. 4 Dubitationis acutæ diuiſio in dialecticam & litigioſam. 5 ac ſubdiuiſio dialecticæ in genus primum, 6 & ſecundum. 7 item litigioſæ ſubdiuiſio in genus primum, 8 & ſecundum. 9 Corollarium. 10 Diuiſio argumentationis, & ſolutionis: quia vel eſt ad rem, vel hominem, vel ad tempus.

A Oportet autem intelligere, ex omnibus argumentationibus, quaſdam eſſe in quibus facilè perſpicitur; alias, in quibus difficulter *deprehenditur*, quam ob cauſam, & in quo decipiant auditorem, cùm *hæ* ſæpe ſint eædem, atque illæ. nam eandem argumentationem oportet appellare, quæ ex eodem *loco* ducitur. eadem verò argumentatio aliis ex dictione *ſumi*, aliis ex accidente, aliis ex alio *loco* videri poteſt: quia ſingula, cùm transferuntur, non æquè ſunt perſpicua.

2 Quemadmodum igitur in *captionibus* ex homonymia *ductis*, (qui quidem modus frequentiſſimus eſt inter paralogiſmos,) quædam ſunt quibuslibet perſpicua, (ac ferè omnes orationes ridiculæ ſumuntur ex dictione: veluti, Vir ferebat per ſcalas δίφρον. &, ὅπου στέλλεσθε? ad antemnam. &, Vtra boum antè pariet? neutra: ſed retrò ambæ. & Eſt*ne* Boreas καθαρός? nequaquam; interfecit enim mendicum, & mercatorem. *Eſt* ne Euarchus? minimè: ſed Apollonides. eodémque modo *fiunt* aliæ fermè pleræque *captiones*:) B alia vel maximè peritos videtur latere: (cuius *rei* ſignum eſt: quia contendunt ſæpe de nominibus: veluti, vtrum Ens & vnum eâdem ſignificatione de omnibus dicantur, an diuerſâ: nonnullis enim videtur & Ens & Vnum eodem modo ſemper accipi: alii verò Zenonis & Parmenidis argumentationem *ex eo* diſſoluunt, quòd Ens & Vnum multifariàm dici videntur,) C ita argumentationum, quæ ex accidente & ſingulis aliis *locis* ducuntur, aliæ *ſunt* viſu faciliores, aliæ difficiliores: & perſpicere, in quo *ſint captionum* genere, & vtrùm elenchus an non elenchus *ſit*, non æquè facile *eſt* in omnibus.

3 Eſt autem acuta argumentatio, quæ dubitare maximè facit: hæc enim maximè mordet.

4 Dubitatio verò eſt duplex: altera in argumentationibus ſyllogiſticè concludentibus, vtra interrogatio ſit tollenda: altera D in litigioſis, quomodo quis dicat, quod propoſitum eſt. Idcirco in ſyllogiſticis *diſputationibus* acutiores argumentationes maximè faciunt vt quæratur. 5 Eſt autem ſyllogiſtica *argumentatio* acutiſſima, ſi quis ex iis quæ quàm maximè videntur probabilia,

A Δεῖ δὲ καταμαθεῖν, ὅτι πάντων τῶν λόγων, οἱ μὲν, εἰσὶ ῥᾴους κατιδεῖν, οἱ δὲ, χαλεπώτεροι, παρὰ τί, καὶ ἐν τίνι παραλογίζονται τὸν ἀκούοντα, πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον δεῖ καλεῖν, τὸν παρὰ ταὐτὸν γινόμενον· ὁ αὐτὸς δὲ λόγος, τοῖς μὲν, παρὰ τὴν λέξιν· τοῖς δὲ, παρὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῖς δὲ, παρ' ἕτερον δόξειεν ἂν εἶναι· διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον, μὴ ὁμοίως εἶναι δῆλον.

2 Ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, (ὅσπερ δοκεῖ τρόπος * εὐηθέστατος εἶναι τῶν παραλογισμῶν,) τὰ μὲν, καὶ τοῖς τυχοῦσίν ἐστι δῆλα· (καὶ οἱ λόγοι σχεδὸν οἱ γελοῖοι, B πάντες εἰσὶ παρὰ τὴν λέξιν· οἷον, ἀνὴρ ἐφέρετο κατὰ κλίμακος * δίφρον. καὶ, ὅπου στέλλεσθε; πρὸς τὴν κεραίαν· καὶ, πότερα τῶν βοῶν ἔμπροσθεν τέξεται; οὐδετέρα, ἀλλ' ὄπισθεν ἄμφω· καὶ καθαρὸς ὁ βορέας, οὐ δῆτα· ἀπέκτεινε γὰρ τὸν πτωχὸν, καὶ τὸν ὠνούμενον· ἆρ' * Εὔαρχος; οὐ δῆτα, ἀλλὰ Ἀπολλωνίδης· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι) τὰ δὲ, καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους φαίνεται λανθάνειν· (σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μάχονται πολλάκις περὶ τῶν ὀνομάτων· οἷον, πότερον ταὐτὸν C σημαίνει τὸ ἓν κατὰ πάντων, καὶ τὸ ὄν, ἢ ἕτερον; τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ταὐτὸν σημαίνειν τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν· οἱ δὲ, τὸν Ζήνωνος καὶ Παρμενίδου λύουσι λόγον, παρὰ τὸ πολλαχῶς φαίνεσθαι τὸ ἓν λέγεσθαι, καὶ τὸ ὄν) ὁμοίως καὶ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, οἱ μὲν, ἔσονται ῥᾴους ἰδεῖν· οἱ δὲ χαλεπώτεροι τῶν λόγων· καὶ λαβεῖν ἐν τίνι γένει, καὶ πότερον ἔλεγχος, ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ πάντων. 3 Ἔστι δὲ δριμὺς λόγος, ὅστις ἀπορεῖν ποιεῖ μάλιστα. δάκνει γὰρ οὗτος μάλιστα.

D 4 Ἀπορία δέ ἐστι διττή· ἡ μὲν ἐν τοῖς συλλελογισμένοις, ὅ, τι ἀνέλοι τις τῶν ἐρωτημάτων· ἡ δὲ, ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, πῶς εἴποι τις τὸ προτεθέν· διόπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἱ δριμύτεροι λόγοι, ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν.

5 Ἔστι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος δριμύτατος, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἐνδόξων,

Cap. VII.

γρ. εὐηθέστατος minùs rectè forte pro εὐφυέστατος. Sic initio libri prioris ὧν εἷς τίς ἐστι εὐφυέστατος καὶ δημοσιώτατος ὁ παρὰ τῶν ὀνομάτων.

γρ. διάφορον. ita Alexander: quod ipſe ita interpretatur; quaſi diceret Ariſt. ὁ, ἀνὴρ ἐφ. κ. κλ. eſſe διάφορον, hoc eſt, ἀμφίβολον.

ὅτι μάλιστα ἔνδοξον ἀναιρῇ τις, καὶ κατασκευάζῃ· εἷς γὰρ ὢν ὁ λόγος, μετατιθεμένης τῆς ἀντιφάσεως, ἅπαντας ὁμοίους ἕξει τοὺς συλλογισμούς· ἀεὶ γὰρ ἐξ ἐνδόξων, ὁμοίως ἔνδοξον ἀναιρήσει, ἢ κατασκευάσει· διόπερ ἀπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος, δριμύς, ὁ ἐξ ἴσου τὸ συμπέρασμα ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι.

6 Δεύτερος δέ, ὁ ἐξ ἁπάντων ὁμοίων· οὗτος γὰρ ὁμοίως ποιήσει ἀπορεῖν, ὁποῖον τῶν ἐρωτημάτων ἀναιρετέον· τοῦτο δὲ χαλεπόν· ἀναιρετέον μὲν γάρ· ὅ, τι δὲ ἀναιρετέον, ἄδηλον.

7 Τῶν δὲ ἐριστικῶν, δριμύτατος μέν, ὁ πρῶτον εὐθὺς ἄδηλος, πότερον συλλελόγισται, ἢ οὔ. καὶ πότερον παρὰ τὸ ψεῦδος, ἢ διαίρεσιν, ἐστὶν ἡ λύσις.

8 Δεύτερος δὲ τῶν ἄλλων, ὁ δῆλος μέν, ὅτι παρὰ διαίρεσιν ἢ ἀναίρεσίν ἐστι· μὴ φανερὸς δὲ ὤν, διὰ τίνος τῶν ἠρωτημένων ἀναίρεσιν ἢ διαίρεσιν λυτέος ἐστίν· ἀλλά, πότερον αὕτη παρὰ τὸ συμπέρασμα, ἢ παρά τι* τῶν ἠρωτημένων ἐστίν.

γρ. τῶν ἐρωτημάτων

9 Ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ μὴ συλλογισθεὶς λόγος, εὐήθης ἐστίν, ἐὰν ᾖ λίαν ἄδοξα, ἢ ψευδῆ τὰ λήμματα· ἐνίοτε δὲ οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῶν τοιούτων ἐρωτημάτων, περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ δι' ὅ, καὶ μὴ προσλαβὼν τοῦτο, καὶ μὴ συλλογισάμενος, εὐήθης ὁ συλλογισμός. ὅταν δὲ τῶν ἔξωθεν, οὐκ εὐκαταφρόνητος οὐδαμῶς· ἀλλ' ὁ μὲν λόγος, ἐπιεικής· ὁ δ' ἐρωτῶν, ἠρώτηκεν οὐ καλῶς.

16 Ἔστι δέ, ὥσπερ λύειν, ὁτὲ μέν, πρὸς τὸν λόγον· ὁτὲ δέ, πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, καὶ τὴν ἐρώτησιν· ὁτὲ δέ, πρὸς οὐδέτερον τούτων· ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ἐστι, καὶ συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν θέσιν, καὶ πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ᾖ πλείονος χρόνου δεομένη λύσις, ἢ τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν.

A id quod quàm maximè eſt probabile, refutet, & adſtruat. cùm enim vna ſit diſputatio, tranſpoſitâ contradictione, ſimiles omnes ſyllogiſmos habebit: quia ſemper ex probabilibus æquè probabile refellet, aut adſtruet: ideóque dubitare neceſſe *erit*. Ergo huiuſmodi argumentatio *eſt* maximè acuta, quæ concluſionem interrogatis parem facit.

6 Secunda *eſt*, quæ ex omnibus *ſumptionibus* ſimilibus *conſtat*: hæc enim ſimiliter faciet, vt dubitetur, quodnam in- B terrogatum tollendum *ſit*: hoc autem *eſt* difficile: quia tollendum quidem *eſt*: ſed quodnam tollendum, non apparet.

7 Inter litigioſas autem acutiſſima *ea eſt*, in qua primùm ſtatim non apparet, an ſyllogiſticè concluſerit, nécne: & vtrùm per id quod falſum *eſt negatum*, an *per* diſtinctionem ſoluatur.

8 Secunda ex ceteris *eſt*, quam conſtat *ſoluendam* eſſe per diſtinctionem, vel *per* negationem: ſed non apparet per cuius interrogati negationem aut diſtinctio- C nem ſit ſoluenda: immo vtrùm hæc negatio vel diſtinctio ad concluſionem, an ad aliquod interrogatum ſit *accommodanda*.

9 Interdum igitur non concludens argumentatio, fatua eſt, *videlicet* ſi ſumptiones ſint valde incredibiles, aut falſæ: interdum non contemnenda. Cùm enim deeſt talis aliqua interrogatio, de qua, & per quam duſputatio *eſt*; ſyllogiſmus *eſt* fatuus, qui neque hanc ſumpſit, neque concluſit. cùm autem *deeſt interrogatio*, D quæ extrinſecus *adſumi poteſt*: nullo modo eſt *argumentatio* aſpernanda: quin ipſa argumentatio bona *eſt*. ſed interrogans ille non bene interrogauit.

10 Sicut autem ſolutio modò ad argumentationem ſpectat, aliàs ad interrogantem & interrogationem, quandoque ad neutrum horum: ſic licet interrogare atque concludere & aduerſus theſim, & aduerſus reſpondentem & ratione temporis, nimirum cùm plus temporis ſolutio requirit, quàm vt præſentis opportunitatis *ſit* diſſerere aduerſus ſolutionem.

Epilogus, & peroratio. Cap. XXXIV.

1 ¶ Epilogus. 2 ¶ Anacephalæoſis. Tranſitio. 3 Inſtitutum dialecticæ. 4 Expoſita in Topicis & Elenchis. 5 ¶ Ariſtotelem eſſe primum dialecticæ auctorem. Protheſis. 6 Præmunitio. 7 Expoſitio. 8 Prolepſis. 9 Diſcrimen inter Ariſtotelis opera rhetorica, & logica. 10 Excuſatio.

EX quot igitur & qualibus paralogiſmi fiant iis qui diſputant, & quomodo falſum probemus, & paradoxa dicere cogamus, prætereа ex quibus colligatur ſyllogiſmus, & quomodo interrogandum, & quæ *ſit* interrogationum collocatio: præterea ad quid vtiles ſint omnes huiuſmodi diſputationes, ac de omni reſponſione ſimpliciter, & quomodo *ſint* ſoluendæ argumentationes & ſyllogiſmi: de *his* (*inquam*) omnibus hæc à nobis dicta ſunto.

2 Reliquum *eſt*, vt eo in memoriam reuocato, quod initio propoſitum *fuit*, pauca de eo dicamus, ac finem dictis imponamus.

3 Inſtituimus igitur inuenire quamdam facultatem ſyllogiſticam de re ad diſſerendum propoſita, ex iis quæ *ſunt* quàm maximè probabilia. hoc enim officium eſt dialecticæ per ſe, & piraſticæ. Quia verò huic adiunctum eſt, ob ſophiſticæ affinitatem, vt non ſolùm poſſit *quis* periculum facere dialecticè, ſed etiam quaſi ſciens: idcirco non ſolum quod dictum eſt ſuppoſuimus eſſe huius tractationis officium, *nempe* argumentationem ſumere poſſe, verum etiam vt diſputationem ſuſtinentes tueamur theſim ſimili modo per quàm maximè probabilia. Atque huius rei cauſam diximus. nam ideo Socrates quoque interrogabat, non reſpondebat; quia *ſe* nihil ſcire profitebatur.

4 Declaratum porrò eſt in prioribus *libris*, & ad quot *problemata*, & ex qualibus & quot *ſumptionibus* hoc erit, & vnde eorum copia nobis ſuppetat: præterea quomodo *ſit* interrogandum, vel *quomodo* collocanda *ſit* omnis interrogatio: necnon de reſponſionibus & ſolutionibus quæ ad ſyllogiſmos *afferuntur*. ſed & cætera declarata ſunt, quæcumque ad diſputationum methodum pertinent. Ad hæc, de paralogiſmis egimus, vt paulò antè diximus. Quæ igitur *docere* inſtituimus, ea finem ſatis commodè habere, perſpicuum *eſt*.

5 Iam verò non oportet nos latere, quod in hac tractatione accidit.

6 Nam eorum omnium quæ inueniuntur, quædam ab aliis accepta, priùs elaborata *ſunt*, poſtea per partes adaucta ab iis qui exceperunt: alia verò ab initio inuenta, exiguum primò incrementum ſuſcipere conſueuerunt, multò tamen vtilius amplificatione, quæ ab his, *qui ſequuntur*, *proficiſcitur*. Nam principium fortaſſe *eſt* maxima totius *pars*, vt dici ſolet: ideòque *eſt* difficillimum. cùm enim quo potentiore *eſt* facultate, eo minore ſit magnitudine, difficillimum eſt viſu.

A Ἐκ πόσων μὲν οὖν, καὶ ποίων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ παραλογισμοί, καὶ πῶς δείξομέν τε ψευδόμενον, καὶ παράδοξα λέγειν ποιήσομεν· ἔτι δ᾽, ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ * συλλογισμός, καὶ πῶς ἐρωτητέον, καὶ τίς ἡ τάξις τῶν ἐρωτημάτων· ἔτι δὲ πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης, καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους, καὶ συλλογισμούς, εἰρήσθω περὶ πάντων ἡμῖν ταῦτα. 2 Λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς B προθέσεως ἀναμνήσασιν, εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς, καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς εἰρημένοις.

Cap. VIII.

Gruchius veriſſimè legit. συλλογισμός, vulgò συνοχισμός, quòd nullo modo fieri poteſt.

3 Προειλόμεθα οὖν εὑρεῖν τινα δύναμιν συλλογιστικὴν περὶ τοῦ προβληθέντος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐνδοξοτάτων. τοῦτο γάρ ἔργον ἐστὶ τῆς διαλεκτικῆς καθ᾽ αὑτήν, καὶ τῆς πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ προσκατασκευάζεται πρὸς αὐτήν, διὰ τὴν τῆς σοφιστικῆς γειτνίασιν, ὡς οὐ μόνον δύναται πεῖραν λαβεῖν διαλεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς· διὰ τοῦτο, οὐ μόνον C τὸ λεχθέν, ἔργον ὑπεθέμεθα τῆς πραγματείας, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξωμεν τὴν θέσιν ὡς δι᾽ ἐνδοξοτάτων ὁμοτρόπως. τὴν δὲ αἰτίαν εἰρήκαμεν τούτου. ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο Σωκράτης ἠρώτα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπεκρίνετο· ὡμολόγει γὰρ μὴ εἰδέναι. 4 Δεδήλωται δὲ ἐν τοῖς πρότερον, καὶ πρὸς πόσα, καὶ ἐκ ποίων, καὶ πόσων, τοῦτο ἔσται, καὶ ὅθεν εὐπορήσομεν τούτων. ἔτι δέ, πῶς ἐρωτητέον, ἢ τακτέον τὴν ἐρώτησιν πᾶσαν, καὶ περί τε ἀποκρίσεων καὶ λύσεων τῶν D πρὸς τοὺς συλλογισμούς. δεδήλωται δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς μεθόδου τῶν λόγων ἐστί. πρὸς δὲ τούτοις, περὶ τῶν παραλογισμῶν διεληλύθαμεν, ὥσπερ εἰρήκαμεν ἤδη πρότερον. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τέλος ἱκανῶς ἃ προειλόμεθα, φανερόν.

5 Δεῖ δὲ ἡμᾶς μὴ λεληθέναι τὸ συμβεβηκὸς περὶ ταύτην τὴν πραγματείαν. 6 Τῶν γὰρ εὑρισκομένων ἁπάντων, τὰ μέν, παρ᾽ ἑτέρων ληφθέντα, πρότερον πεπονημένα, κατὰ E μέρος ἐπιδέδωκεν ὑπὸ τῶν παραλαβόντων ὕστερον· τὰ δέ, ἐξ ὑπαρχῆς εὑρισκόμενα, μικρὰν τὸ πρῶτον ἐπίδοσιν λαμβάνειν εἴωθε, χρησιμωτέραν μέντοι πολλῷ τῆς ὕστερον ἐκ τούτων αὐξήσεως. μέγιστον γὰρ ἴσως ἀρχὴ παντός, ὥσπερ λέγεται· διὸ καὶ χαλεπώτατον· ὅσῳ γὰρ κράτιστον τῇ δυνάμει, τοσούτῳ μικρότατον ὂν τῷ μεγέθει, χαλεπώτατόν ἐστιν ὀφθῆναι:

Cap. IV.

ταύτης δὲ εὑρημένης, ῥᾷον τὸ προσθεῖναι καὶ συναύξειν τὸ λοιπόν ἐστιν· ὅπερ καὶ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους συμβέβηκε· σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες, παντελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον. οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες, παραλαβόντες παρὰ πολλῶν, οἷον ἐκ διαδοχῆς, τὸ κατὰ μέρος προαγαγόντων, οὕτως ηὐξήκασι. Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον, καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχασι μέρη. διόπερ οὐδὲν θαυμαστόν, ἔχειν τι πλῆθος τὴν τέχνην. 7 Ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἦν, τὸ δ' οὐκ ἦν προεξειργασμένον· ἀλλ' οὐδὲν παντελῶς ὑπῆρχε. 8 Καὶ γὰρ τῶν περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνούντων, ὁμοία τις ἦν ἡ παίδευσις, τῇ Γοργίου πραγματείᾳ. λόγους γάρ, οἱ μέν, ῥητορικούς· οἱ δέ, ἐρωτηματικοὺς ἐδίδοσαν ἐκμανθάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν * ᾠήθησαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. διόπερ ταχεῖα μέν, ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν. οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομικὴν μὲν μὴ διδάξειε, μηδ' ὅθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων· οὗτος γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δὲ οὐ παρέδωκε. 9 Καὶ περὶ μὲν τῶν ῥητορικῶν ὑπῆρχεν πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα· περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι, παντελῶς οὐδὲν εἴχομεν πρότερον λέγειν ἄλλο· ἀλλὰ * τριβῇ ζητοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν.

γ. εἰώθεσαν

γρ. πειρῶν

10 Εἰ δὴ φαίνεται θεασαμένοις ὑμῖν, ὡς μὴ ἐκ τοιούτων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχειν ἡ μέθοδος ἱκανῶς, παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ἐκ παραδόσεως ηὐξημένας· λοιπὸν ἂν εἴη πάντων ὑμῶν ἢ τῶν ἀκροωμένων ἔργον, τοῖς μὲν παραλελειμμένοις τῆς μεθόδου, συγγνώμην, τοῖς δ' εὑρημένοις, πολλὴν χάριν ἔχειν.

hoc autem reperto, facilius *eſt* adiungere & conferre quod reliquum *eſt*. quod quidem & in politicis orationibus accidit, & ferè in omnibus aliis artibus. etenim qui principia inuenerunt, parum admodum ſunt progreſſi. qui verò nunc ſunt celebres, accepta, quaſi per ſucceſſionem, à multis per partes promouentibus, ſic auxere. Tiſias quidem, poſt primos *auctores*, Thraſymachus verò poſt Tiſiam, Theodorus autem poſt hunc, ac multi *alÿ* multas partes contulerunt. Quocirca non *eſt* mirum, artem illam continere multitudinem quandam *præceptorum*.

7 Huius autem *dialecticæ* tractationis, non aliud erat, aliud non erat excultum: ſed nihil prorſus extabat.

8 Nam eorum qui in litigioſis diſputationibus quæſtum faciebant, inſtitutio quædam erat ſimilis Gorgiæ tractationi. Alii namque orationes rhetoricas, alii ad interrogandum comparatas, tradebant ediſcendas, in quas vtrique putabant mutuos ſermones ſæpenumero incidere. idcirco celeriter quidem ſed citra artem diſcipulos ſuos docebant: non enim artem, ſed quæ ab arte *efficiuntur*, tradendo, putabant *ſe rectè inſtituere*: perinde ac ſi quis profeſſus *ſe* traditurum ſcientiam *cauendi* ne pedes doleant, poſtea non doceat corium incidere, nec vnde eiuſmodi *inſtrumenta* parari poſſint, ſed multa det genera variorum calceorum: hic enim ad vſum quidem profuit, ſed artem non tradidit.

9 Ac de rhetoricis quidem multa & antiqua dicta extabant: de ſyllogiſmis autem conficiendis nihil aliud habebamus antea quod diceremus: ſed exercitatione quærentes, multum temporis laborauimus.

10 Si igitur vobis *ſcripta noſtra* inſpicientibus videtur non eſſe hæc methodus ex talibus initiò extantibus perfecta, *comparetur* ad alias tractationes, quæ ex traditione ſunt auctæ: quod reliquum *eſt*, veſtræ auditorúmve partes erunt, *ea quæ ad* huius methodi *conſummationem* ſunt prætermiſſa, veniâ *dignari*: quæ verò ſunt inuenta, multâ proſequi gratiâ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ, Η ΠΕΡΙ φυσικῶν ἀρχῶν, τὸ Α'.

ARISTOTELIS

NATVRALIS AVSCVLTATIONIS,

SEV,

DE NATVRALIBVS PRINCIPIIS,

LIBER I.

IVL. PACIO INTERPRETE.

De ſcopo, & methodo huius libri.

Cap. I.

QVONIAM cognitio & ſcientia in omnibus methodis, quarum ſunt principia vel cauſæ vel elementa, ex horum notitia proficiſcitur: (tunc enim putamus vnũquodq; cognoſcere, cùm cauſas primas nouerimus, & principia prima, & vſque ad elementa) perſpicuum *eſt*, *hic* quoque tentandum, vt primùm definiantur ea quæ ad principia naturalis ſcientiæ *pertinent*. 2 Naturaliter autem conſtituta eſt via ab iis quæ *ſunt* nobis notiora & clariora, ad ea quæ *ſunt* clariora & notiora natura. non enim eadem *ſunt* & nobis nota, & ſimpliciter. quare neceſſe *eſt* hoc modo progredi, *nimirum* ex iis quæ natura quidem *ſunt* obſcuriora, nobis tamen *ſunt* clariora, ad ea quæ *ſunt* notiora & clariora natura. Ea verò ſunt nobis primùm perſpicua & manifeſta, quæ *ſunt* magis cõfuſa.

A ΕΠΕΙΔΗ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ πάσας τὰς μεθόδους, ὧν εἰσὶν ἀρχαὶ, ἢ αἴτια, ἢ στοιχεῖα, ἐκ τοῦ ταῦτα γνωρίζειν· (τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα, καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας, καὶ μέχρι τῶν στοιχείων·) δῆλον ὅτι καὶ τῆς περὶ φύσεως
B ἐπιστήμης πειρατέον * πρότερον διορίσασθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχάς· * 2 Πέφυκε δὲ ἐκ τῶν γνωριμωτέρων ἡμῖν ἡ ὁδὸς καὶ σαφεστέρων, ἐπὶ τὰ σαφέστερα τῇ φύσει καὶ γνωριμώτερα· οὐ γὰρ ταὐτὰ ἡμῖν τε γνώριμα, καὶ ἁπλῶς. διόπερ ἀνάγκη τὸν τρόπον τοῦτον προάγειν, ἐκ τῶν ἀσαφεστέρων μὲν τῇ φύσει, ἡμῖν δὲ σαφεστέρων, ἐπὶ τὰ σαφέστερα τῇ φύσει καὶ γνωριμώτερα. ἔστι δ' ἡμῖν τὸ πρῶτον δῆλα καὶ σαφῆ τὰ συγκεχυμένα

γρ. πρῶτον

Vide Nicomach. l.1.c.2.

A μᾶλλον· ὕστερον δὲ ἐκ τούτων γίγνεται γνώριμα τὰ στοιχεῖα, καὶ αἱ ἀρχαί, διαιροῦσι ταῦτα. 3 Διὸ ἐκ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα δεῖ προϊέναι· τὸ γὰρ ὅλον, κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον· τὸ δὲ καθόλου, ὅλον τί ἐστι. πολλὰ γὰρ περιλαμβάνει ὡς μέρη, τὸ καθόλου. 4 Πέπονθε δὲ ταὐτὸ τοῦτο τρόπον τινὰ καὶ τὰ ὀνόματα πρὸς τὸν λόγον· ὅλον γάρ τι καὶ *ἀδιορίστως σημαίνει, οἷον ὁ κύκλος· ὁ δὲ ὁρισμὸς αὐτοῦ διαιρεῖ εἰς τὰ καθ᾽ ἕκαστα. 5 Καὶ τὰ παιδία τὸ μὲν πρῶτον *προσαγορεύει πάντας τοὺς ἄνδρας, πατέρας· καὶ μητέρας, τὰς γυναῖκας· ὕστερον δὲ διορίζει τούτων ἑκάτερον.

γρ. ἀδιορίστως

γρ. παιδία τ. α. πατ. προσαγ.

deinde iis qui hæc diuidunt, ex ipſis elementa & principia innoteſcunt. 3 Idcirco ab vniuerſalibus ad ſingularia progredi oportet. totum enim ſecundùm ſenſum notius eſt: vniuerſale autem eſt totum quiddam; quoniam vniuerſale multa, tanquam partes, comprehendit. 4 Sic affecta quodammodo ſunt etiam nomina erga definitionem. totum enim quiddam & indefinitè ſignificant: veluti, circulus: definitio verò eius diuidit in ſingulas *partes*. 5 Ac pueri quoque primùm omnes viros appellant patres: & omnes mulieres, matres: poſtea verò diſcernunt horum vtrumque.

Quæſtio, quot & quæ ſint principia naturalia.

Cap. II.

Metaph. l. 1. c. 3. 4. 5. &c.

Ἀνάγκη δ᾽, ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχήν, ἢ πλείους· καὶ εἰ μίαν, ἤτοι ἀκίνητον, B *ὥσπερ φησὶ Παρμενίδης καὶ Μέλισσος· ἢ κινουμένην, ὥσπερ οἱ φυσικοί· οἱ μέν, ἀέρα φάσκοντες εἶναι· οἱ δέ, ὕδωρ, τὴν πρώτην ἀρχήν· *εἰ δὲ πλείους, ἢ πεπερασμένας, ἢ ἀπείρους· καὶ εἰ πεπερασμένας, πλείους δὲ μιᾶς, ἢ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ τέτταρας, ἢ ἄλλον τινὰ ἀριθμόν· καὶ εἰ ἀπείρους, ἢ οὕτως ὥσπερ Δημόκριτος, τὸ γένος ἕν, σχήματι ἢ καὶ εἴδει διαφερούσας, ἢ καὶ ἐναντίας. 2 Ὁμοίως δὲ ζητοῦσι καὶ οἱ τὰ ὄντα ζητοῦντες, πόσα· ἐξ ὧν γὰρ τὰ ὄντα ἐστί, ζητοῦσι πρῶτον ταῦτα πότερον ἕν, ἢ πολλά· καὶ εἰ πολλά, ἢ πεπερασμένα, ἢ ἄπειρα· ὥστε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ στοιχεῖον ζητοῦσι, πότερον ἕν, ἢ πολλά. C 3 Τὸ μὲν οὖν εἰ ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν σκοπεῖν, *οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ καὶ τῷ γεωμέτρῃ οὐκ ἔτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀνελόντα τὰς ἀρχάς, ἀλλ᾽ ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης, ἢ πασῶν κοινῆς· οὕτως οὐδὲ τῷ περὶ ἀρχῶν· οὐ γὰρ ἔτι ἀρχή ἐστιν, εἰ ἓν μόνον, καὶ οὕτως ἕν ἐστιν. ἡ γὰρ ἀρχή, τινός, ἢ τινῶν. D 4 Ὅμοιον δὴ τὸ σκοπεῖν εἰ οὕτως ἕν, καὶ πρὸς ἄλλην θέσιν ὁποιανοῦν διαλέγεσθαι, τῶν λόγου ἕνεκα λεγομένων, οἷον τὴν Ἡρακλείτειον· ἢ εἴ τις φαίη ἄνθρωπον ἕνα τὸ ὂν εἶναι. 5 Ἢ λύειν λόγον ἐριστικόν, ὅπερ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσιν οἱ λόγοι, καὶ ὁ Μελίσσου καὶ ὁ Παρμενίδου· καὶ γὰρ ψευδῆ λαμβάνουσι, καὶ ἀσυλλόγιστοί εἰσι. μᾶλλον δὲ ὁ Μελίσσου φορτικός, καὶ οὐκ ἔχων ἀπορίαν.

γρ. ὥς φασι

γρ. οἱ δὲ π.

γρ. σχ. δὲ ἢ εἴδει δ.

Malim οὐ περὶ φ. ſupple ζητοῦντος, vel σκοποῦντος, ſiue τοῦ φυσικοῦ, vt habent Themiſt. Philop. alii: ſicalibi, οἱ περὶ φύσεως dicere ſolet, pro, Phyſici.

Neceſſe autem eſt aut vnum eſſe principium, aut plura. &, ſi vnum *ſit*, aut *eſſe* immobile, vt inquiunt Parmenides & Meliſſus: aut quod moueatur, vt aiunt phyſici: quorum alii aërem, alii aquam ſtatuunt eſſe primum principium. quòd ſi plura *ſint*, *neceſſe eſt* vel *eſſe* finita vel infinita, &, ſi finita, vno autē plura: *certè* vel *eſſe* duo, vel tria, vel quatuor, vel aliquo alio numero. ſi infinita; vel *oportet* ſic *eſſe* vt *cenſuit* Democritus, *nimirum* genere vnū, figura autē vel forma diſcrepantia, aut etiam contraria, 2 Similiter etiam ij quærunt, qui quærunt, quot ſint entia: primùm enim quærunt, vtrùm hæc, ex quibus entia conſtant, vnū ſint, an multa; &, ſi multa ſint, *vtrùm ſint* finita, an infinita. quocirca quærūt, vtrùm principium ac elementum *ſit* vnum, an multa. 3 Porro hæc conſideratio, an vnum ſit ens & immobile, non eſt cōſideratio de natura. quemadmodum enim non amplius geometræ eſt diſputare aduerſus eum qui Geometriæ principia euertit: ſed *ea diſputatio eſt* vel alterius ſcientiæ, vel omnium communis: ita etiam ei qui de principiis *phyſicis agit*, non *eſt diſputandum aduerſus negantes principia phyſica*: quia non eſt amplius principiū, ſi eſt tantùm vnum, & ita vnum: quandoquidem principium *eſt* alicuius, vel aliquorum. 4 Perinde igitur *eſt*, conſiderare an ita *ſit* vnum *principium*, ac ſi contra quamvis aliam theſim diſceptetur, quæ diſputationis cauſa aſſeratur: veluti: *aduerſus theſim* Heracliteam: vel ſi quis affirmarit id quod eſt, eſſe vnū hominem: 5 Aut ſoluere argumētationem litigioſam, quam ambo ſermones habent, tam Meliſſi quàm Parmenidis. etenim falſa accipiunt, neque concludunt. ſed ratio Meliſſi eſt magis importuna, nec habet dubitationem:

ſed vnó abſurdo dato, cætera eueniunt: hoc verò non *eſt* difficile. 6 Nos autem ſupponamus, quæ natura *conſtant*, vel omnia vel quædam moueri. quod quidem per inductionem perſpicuum. *eſt* 7 Simul autem nec ſoluere omnia decet: ſed *ea* tantùm, quæ ex principiis demonſtrans quiſpiam falsò concludit: quæ verò non *ita concluduntur*, nequaquam *ſoluenda ſunt*. exempli gratia, tetragoniſmum, qui per ſegmenta *fit*, geometræ *eſt* diſſoluere: Antiphontis *vero tetragoniſmum diſſoluere*, non eſt geometræ. 8 Sed quia, licèt non de natura, tamen naturales dubitationes eos dicere contingit: fortaſſis è re erit, paululum de his diſſerere: habet enim *in ſe* philoſophiam hæc conſideratio.

Ἀλλ' ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, τἆλλα συμβαίνει. τοῦτο δὲ οὐδὲν χαλεπόν. 6 Ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω, τὰ φύσει ἢ πάντα, ἢ ἔνια κινούμενα εἶναι. δῆλον δ' ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. 7 Ἅμα δὲ οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκει, ἀλλ' ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται· ὅσα δὲ μή, οὔ. οἷον τὸν τετραγωνισμὸν τὸν μὲν διὰ τῶν τμημάτων, γεωμετρικοῦ διαλῦσαι· τὸν δὲ Ἀντιφῶντος, οὐ γεωμετρικοῦ. 8 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ * περὶ φύσεως μὲν οὔ, φυσικὰς δὲ ἀπορίας συμβαίνει λέγειν αὐτοῖς, ἴσως ἔχει καλῶς ἐπὶ μικρὸν διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ἔχει γὰρ φιλοσοφίαν ἡ σκέψις.

γρ. περὶ φ. μὲν, οὐ. non rectè, etſi ita Alexāder & Porphyrius, & alii. vide Simpliciū & Philoponū Ipſe Ariſt. paulo ante dixit quærere an vnū ſit τὸ ὄν, nō eſſe περὶ φύσεως σκοπεῖν.

Non eſſe vnum ens, vt Parmenides & Meliſſus cenſuerunt. Cap. III.

PRincipium autem omnium accommodatiſſimum *eſt*, *vt videamus*, quoniam ens multis modis dicitur, quonam modo *id* accipiant, qui inquiunt omnia eſſe vnum: vtrùm *intelligant* omnia *eſſe* ſubſtantiam, an *omnia eſſe* quanta, vel qualia. rurſus vtrùm *intelligant* omnia *eſſe* vnam ſubſtantiam, vt hominem vnum, vel equum vnum, vel animam vnam; an vnum quale: atque hoc, vt album; vel calidū, vel aliud quidpiam tale. hæc enim omnia longè *inter ſe* differunt, ac dici nequeunt. 2 Etenim ſi ſit & ſubſtantia, & quantum, & quale: ſiue hæc ſint à ſe inuicem ſeiuncta, ſiue non *ſint ſeiuncta*: *certè* multa entia *ſunt*. 3 Si verò omnia *ſint* quantum, vel quale: ſiue etiam ſubſtantia ſit, ſiue non ſit; abſurdum *eſt*: ſi tamen abſurdum dicere oportet, quod *eſt* impoſſibile. nihil enim aliud ſeparabile eſt pręter ſubſtantiam: quoniam *reliqua* omnia de ſubiecta ſubſtantia dicuntur. atqui Meliſſus inquit ens infinitum eſſe. ens igitur *eſt* quantum quiddam: quoniam infinitum *eſt* in quantitate: ſubſtantia verò, aut qualitas, aut affectio non poteſt eſſe infinita, niſi ex accidenti, *videlicet* ſi quædam ſimul quanta ſint. nam in definitione infiniti quantum adhibetur, non ſubſtantia, nec quale. ergo ſi & ſubſtantia eſt, & quantum; duo *ſunt* entia, non vnum. 4 Quòd ſi ſubſtantia tantùm *ſit*, *profectò* ens nec infinitum erit, nec vllam magnitudinem habebit: quandoquidem eſſet quantum quiddam. 5 Præterea quoniam ipſum quoque vnum dicitur multis modis, quemadmodum & ens; conſiderandum *eſt*, quonam modo dicant vniuerſum eſſe vnum. Dicitur autem vnum, vel quod *eſt* continuum, vel quod *eſt* indiuiduum, vel quorum vna & eadem eſt definitio quidditatem explicans, vt temetum & vinum.

ΑΡΧΗ δὲ οἰκειοτάτη πασῶν, ἐπειδὴ * πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, πῶς λέγουσιν οἱ λέγοντες εἶναι ἓν τὰ πάντα; πότερον οὐσίαν τὰ πάντα, ἢ ποσὰ (τὰ πάντα,) ἢ ποιά; καὶ πάλιν, πότερον * οὐσίαν μίαν τὰ πάντα, οἷον ἄνθρωπον ἕνα, ἢ ἵππον ἕνα, ἢ ψυχὴν μίαν; * ἢ ποιὸν ἕν. καὶ τοῦτο, οἷον λευκόν, ἢ θερμόν, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων. ταῦτα γὰρ πάντα διαφέρει τε πολύ, καὶ ἀδύνατα λέγειν. 2 Εἰ μὲν γὰρ ἔσται καὶ οὐσία, καὶ ποσόν, καὶ ποιόν· καὶ ταῦτα εἴτε ἀπολελυμένα ἀπ' ἀλλήλων, εἴτε μή· πολλὰ τὰ ὄντα.

Metaph. l. δ c. 7.

γρ. οὐσίαν μὲν μίαν καὶ τ. π.

γρ. ἢ ποιόν. ἓν δὲ τοῦτο, οἷον λευκόν, ἢ θερμόν, ἢ ἄλλο τι τῶν τ.

3 Εἰ δὲ ἅπαντα ποιόν, ἢ ποσόν, εἴτε οὔσης οὐσίας, εἴτε μὴ οὔσης, ἄτοπον· εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατον. οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων χωριστόν ἐστι παρὰ τὴν οὐσίαν. πάντα γὰρ καθ' * ὑποκειμένου λέγεται, τῆς οὐσίας. Μέλισσος δέ φησι τὸ ὂν ἄπειρον εἶναι. ποσὸν ἄρα τι τὸ ὄν· τὸ γὰρ ἄπειρον ἐν τῷ ποσῷ· οὐσίαν δὲ εἶναι ἄπειρον, ἢ ποιότητα, ἢ πάθος, οὐκ ἐνδέχεται, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, εἰ ἅμα καὶ ποσὰ ἄττα εἶεν· ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆται, ἀλλ' οὐκ οὐσίᾳ, οὐδὲ τῷ ποιῷ. εἰ μὲν τοίνυν καὶ οὐσία ἐστί, καὶ ποσόν, δύο, καὶ οὐχ ἕν, τὸ ὄν.

γρ. ὑποκειμένης, minùs elegāter & verè.

4 Εἰ δ' οὐσία μόνον, οὐκ ἄπειρον, οὐδὲ μέγεθος ἕξει οὐδέν· ποσὸν γάρ τι ἔσται.

5 Ἔτι ἐπεὶ καὶ αὐτὸ * τὸ ἓν πολλαχῶς λέγεται, ὥσπερ τὸ ὄν, σκεπτέον τίνα τρόπον λέγουσιν ἓν εἶναι τὸ πᾶν· λέγεται δ' ἕν, ἢ τὸ συνεχές, ἢ τὸ ἀδιαίρετον, ἢ ὧν ὁ λόγος ὁ αὐτὸς καὶ εἷς, ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι, ὥσπερ μέθυ καὶ οἶνος.

Metaph l. 1 c. 6.

κ. τὸ ἕν.

Quid. ἢ εἰ ἓν vel εἰ μὴ πλείω, aut μὴ πλείω. quia vulgata lectio bis idem quærendum proponere videtur.

γρ. συνεχῶν ὁ αὐτὸς λόγος.

κ. οὐδὲν ἔσται ποσόν,

κ. οὐδὲ π.

6 Εἰ μὲν τοίνυν συνεχές, πολλὰ * τὸ ἕν· εἰς ἄπειρον γὰρ διαιρετὸν τὸ συνεχές. 7 Ἔχει δ' ἀπορίαν περὶ τοῦ μέρους, καὶ τοῦ ὅλου· ἴσως δὲ οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον, ἀλλ' αὐτὴν καθ' αὑτήν· πότερον ἓν ἢ πλείω τὸ μέρος, καὶ τὸ ὅλον· καὶ πῶς ἕν, * ἢ πλείω· καὶ εἰ πλείω, πῶς πλείω· καὶ περὶ τῶν μερῶν τῶν μὴ * συνεχῶν· καὶ εἰ τῷ ὅλῳ ἓν ἑκάτερον ὡς ἀδιαίρετον, ὅτι καὶ αὐτὰ αὑτοῖς. 8 Ἀλλὰ μὴν εἰ ὡς ἀδιαίρετον, * οὐδὲ ποσόν, οὐδὲ ποιόν, οὐδὲ δὴ ἄπειρον τὸ ὄν, ὥσπερ Μέλισσός φησιν· οὐδὲ πεπερασμένον, ὥσπερ Παρμενίδης. τὸ γὰρ πέρας, ἀδιαίρετον, * οὐ τὸ πεπερασμένον. 9 Ἀλλὰ μὴν εἰ τῷ λόγῳ ἓν τὰ ὄντα πάντα, ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον, τὸν Ἡρακλείτου λόγον συμβαίνει λέγειν αὐτοῖς· ταὐτὸν γὰρ ἔσται καὶ ἀγαθῷ καὶ κακῷ, καὶ μὴ ἀγαθῷ εἶναι καὶ ἀγαθῷ· ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος· καὶ οὐ περὶ τοῦ ἓν εἶναι τὰ ὄντα, ὁ λόγος ἔσται· ἀλλὰ περὶ τοῦ μηδέν· καὶ τὸ τοιῳδὶ εἶναι καὶ τὸ τοσῳδὶ ταὐτόν. 10 Ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστερον, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι, μή ποτε συμβαίνῃ αὐτοῖς ἅμα τὸ αὐτὸ ἓν εἶναι καὶ πολλά. διὸ οἱ μὲν τὸ ἔστιν, ἀφεῖλον, ὥσπερ Λυκόφρων· οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερρύθμιζον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστιν, ἀλλὰ λελεύκωται· οὐδὲ βαδίζων ἐστίν, ἀλλὰ βαδίζει· ἵνα μὴ τὸ ἔστι προσάπτοντες, πολλὰ εἶναι ποιῶσι τὸ ἕν, ὡς μοναχῶς λεγομένου τοῦ ἑνός, ἢ τοῦ ὄντος. 11 Πολλὰ δὲ τὰ ὄντα, ἢ λόγῳ οἷον ἄλλο τὸ λευκῷ εἶναι καὶ μουσικῷ, τὸ δ' αὐτὸ ἄμφω· πολλὰ ἄρα τὸ ἓν ἢ διαιρέσει, ὥσπερ τὸ ὅλον, καὶ τὰ μέρη. ἐνταῦθα δ' ἠπόρουν, καὶ ὡμολόγουν τὸ ἓν πολλὰ εἶναι· ὥσπερ οὐκ ἐνδεχόμενον τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, μὴ τὰ ἀντικείμενα δέ· ἔστι γὰρ τὸ ἓν καὶ δυνάμει, καὶ ἐντελεχείᾳ. 12 Τόν τε δὴ τρόπον τοῦτον ἐπιοῦσιν ἀδύνατον φαίνεται τὰ ὄντα ἓν εἶναι.

A 6 Itaque ſi ens continuum *eſt*; multa eſt, quod *eſt* vnum: quia continuum *eſt* diuiſibile in infinitum. 7 Eſt autem dubitatio de parte ac toto, (quæ fortaſſe nihil ad hanc rationem facit, ſed ipſa per ſe *ſpectanda eſt*,) vtrùm pars & totum *ſint* vnum, an multa: & quomodo *ſint* vnum vel multa: & ſi *ſunt* multa, quomodo multa: (ac de partibus non continuis *eſt* eadem diſputatio,) & ſi, vtraque *pars* cum toto vnum ſit, vtpote indiuidua: *hinc effici* vt & ipſæ *partes* inter ſe *vnum ſint*. 8 At verò ſi *vnum eſt ens* vt indiuiduum: nihil erit quantum, aut quale: proinde ens nec *erit* infinitum, vt inquit Meliſſus: B nec finitum, *vt ait* Parmenides: finis enim *ſeu terminus* indiuiduum *eſt*, non id quod *eſt* finitum. 9 Sed ſi omnia entia ſunt definitione vnum, vt veſtimentum & indumentum; accidit eis, vt Heracliti ſermonem pronuntient. eadem enim erit eſſentia boni, & mali: item non boni, & boni. quocirca idem erit & bonum, & non bonum: nec non homo & equus: nec de hoc erit diſputatio, an omnia entia ſint vnum, ſed eo *potius*, an nihil *ſint*: item tale eſſe, & tantum *eſſe*, idem *erunt*. 10. Poſteri quoque, ſicut veteres, conturbati ſunt, *verentes* ne C quando eis accideret *vt dicerent* idem ſimul eſſe vnum & multa. quare nonnulli verbum EST auferebant, vt Lycophron: alii verò orationem reformabant, non *dicentes* hominem album eſſe, ſed albeſcere: nec hominem eſſe ambulantem, ſed ambulare: ne verbum EST adiungentes, multa eſſe efficerent, quod *eſt* vnum: quaſi vno modo dicatur vnum aut ens. 11 Entia verò multa *ſunt*, vel definitione, (vt alia *eſt* albi eſſentia, & muſici: eiD dem tamen *ſubiecto inſunt*: multa igitur *eſt*, quod *eſt* vnum, vel diuiſione, vt totum & partes. Hîc verò ambigebant, & fatebantur, quod vnum *eſt*, eſſe multa: quaſi idem non poſſet eſſe vnum & multa: non *propterea* tamen oppoſita *concedebant*: eſt enim vnum, & poteſtate, & actu. 13 Iis igitur qui hoc modo aggrediuntur, apparet fieri non poſſe, vt ea quæ ſunt, vnum ſint

Solutio rationum Parmenidis & Meliſſi.

Cap. IV.

Καὶ ἐξ ὧν ἐπιδεικνύουσι, λύειν οὐ χαλεπόν· ἀμφότεροι γὰρ ἐριστικῶς συλλογίζονται, καὶ Μέλισσος καὶ Παρμενίδης. καὶ γὰρ ψευδῆ λαμβάνουσι, καὶ ἀσυλλόγιστοί εἰσι· μᾶλλον δ' ὁ Μελίσσου φορτικὸς λόγος, καὶ οὐκ ἔχων ἀπορίαν· ἀλλ' ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, τἄλλα συμβαίνει. τοῦτο δ' οὐδὲν χαλεπόν.

E Atque ea ex quibus demonſtrant, ſoluere non *eſt* difficile. vtrique enim litigioſè ratiocinantur, tam Meliſſus quàm Parmenides. etenim falſa ſumunt, neque concludunt: ſed magis importuna *eſt* ratio Meliſſi, nec habet vllam dubitationem: verùm vno abſurdo dato, cætera ſequuntur: hoc autẽ non *eſt* difficile.

2 Vitioſè igitur Meliſſum argumentari perſpicuum *eſt*. ſumpſiſſe enim putat, ſi quicquid eſt factum, habet principiū, etiā quod non *eſt* factū, non habere *principium*. 3 Deinde & hoc abſurdū *eſt*, exiſtimare quamlibet generationem, non tantū ſimplicē, ſed etiā variationē, rei *quoque* principiū habere, non *ſolum* tēporis, quaſi non fiat ſimul vlla mutatio. 4 Inſuper cur *eſt* immobile, ſi *ſit* vnum? ſicut enim pars, cū ſit vna, *vt* hæc aqua, mouetur in eodē *loco*: cur non etiam vniuerſum *ita mouebitur?* præterea variatio quā ob cauſam eſſe non poterit? 5 At verò nec forma poteſt eſſe vnum, ſed tantùm eo ex quo: hoc autem modo vnū *eſſe* etiam phyſici quidam dicūt: illo autem modo nequaquam: homo namque ab equo forma diuerſum *eſt*, & cōtraria inter ſe *differunt*. 6 Sed & aduerſus Parmenidem idem *eſt* rationū modus, & ſi qui alii ſunt proprii: ac ſolutio eſt, partim quia falſa ſumit, partim quia non cōcludit. 7 Falſa ſumit, quatenus accipit ens ſimpliciter dici, cum dicatur multis modis. 8 Nō concludit autē: quia ſi ſola alba ſumpta fuerint, cū albū vnā rē ſignificet, nihilominus multa alba *erunt* non vnum: quoniam albū neque continuatione vnum erit, neque definitione. diuerſa enim erit eſſentia albi, & *ſubiecti* ſuſcipientis *album*: ac nihil erit ſeparabile præter albū: non enim differt, quatenus *eſt* ſeparabile, verū albi eſſentia, & eius cui *albor* ineſt, diuerſa *eſt*. ſed hoc Parmenides nondū viderat 9 Neceſſe igitur *eſt*, vt qui dicūt ens eſſe vnū, non ſolū ſumant ens ſignificare vnū cui attribuatur; ſed etiā ſumant quod eſt propriè atq; eſſentialiter ens, & quod eſt propriè atq; eſſentialiter vnum. accidens enim de ſubiecto aliquo dicitur. quare *ſi ens ſit vnum accidens: certè* id cui ens accidit, non erit: quādoquidē *eſt* diuerſū ab ente: erit igitur aliquid nō ens. ergo nō erit aliud, quā id quod eſt propriè atq; eſſentialiter ens: ſiquidē *aliud* entis eſſētiā nō habebit, niſi ens multa ſignificet, ita vt vnūquodque ſit aliquid. atqui ſupponitur ens vnam rem ſignificare. 10 Si igitur quod propriè atq; eſſentialiter *eſt* ens, nulli accidit, ſed ei *aliud accidit*: cur ens ſignificat potius id quod propriè atq; eſſentialiter *eſt* ens, quàm non ens? nam ſi idem ſit propriè atq; eſſentialiter ens, nec non album, albi verò eſſentia non ſit propriè atque eſſentialiter ens: (etenim nullum ens poteſt ei accidere; certè, cùm non *ſit* ens præter id quod *eſt* propriè atque eſſentialiter ens, album non *erit* ens: nec tamen ita, quaſi aliquid non ens, ſed omnino eſt non ens. Quod igitur *eſt* propriè atque eſſentialiter ens, *eſt* non ens: verè enim dicitur eſſe album: hoc autem ſignificabat non ens. 11 Quapropter ſi etiam album ſignificat id quod propriè atq; eſſētialiter *eſt* ens, profectò ens multa ſignificat.

A 2 Οὐ μὴν οὖν παραλογίζεται * Μέλισσος, δῆλον· οἴεται γὰρ εἰληφέναι, εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει ἅπαν, ὅτι καὶ τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει. 3 Εἶτα καὶ τοῦτο ἄτοπον, τὸ * παντὸς εἶναι ἀρχὴν τοῦ πράγματος, καὶ μὴ τοῦ χρόνου, καὶ γενέσεως μὴ τῆς ἁπλῆς, ἀλλὰ ἀλλοιώσεως, ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς. 4 Ἔπειτα καὶ διὰ τί ἀκίνητον, εἰ ἕν; ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ μέρος ἓν ὄν, τοδὶ τὸ ὕδωρ, κινεῖται * ἐν αὑτῷ, διὰ τί οὐ καὶ τὸ πᾶν; ἔπειτα B ἀλλοίωσις διὰ τί οὐκ ἂν εἴη; 5 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῷ εἴδει οἷόν τε ἓν εἶναι, πλὴν τῷ ἐξ οὗ· οὕτως δὲ ἓν καὶ τῶν φυσικῶν τινες λέγουσιν, ἐκείνως δ', οὔ· ἄνθρωπος γὰρ ἵππου ἕτερον τῷ εἴδει, καὶ τἀναντία ἀλλήλων. 6 Καὶ πρὸς Παρμενίδην δὲ, ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν λόγων, καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἴδιοί εἰσι· καὶ ἡ λύσις, τῇ μὲν ὅτι ψευδής, τῇ δὲ ὅτι οὐ συμπεραίνεται. 7 Ψευδὴς μὲν, ᾗ ἁπλῶς λαμβάνει τὸ ὂν λέγεσθαι, λεγομένου πολλαχῶς. * Ἀσυμπέρασος δὲ, ὅτι εἰ μόνα τὰ λευκὰ C ληφθείη, σημαίνοντος ἓν τοῦ λευκοῦ, οὐδὲν ἧττον πολλὰ τὰ λευκὰ, καὶ οὐχ ἕν· οὔτε γὰρ τῇ συνεχείᾳ ἓν ἔσται τὸ λευκὸν, οὔτε τῷ λόγῳ. ἄλλο γὰρ ἔσται τὸ εἶναι λευκῷ, καὶ * τὸ δεδεγμένῳ, καὶ οὐκ ἔσται * παρὰ τὸ λευκὸν οὐδὲν χωριστόν· οὐ γὰρ ᾗ χωριστὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι ἕτερον ᾧ λευκῷ, καὶ ᾧ ὑπάρχει. ἀλλὰ τοῦτο Παρμενίδης οὔπω συνεώρα. 6 Ἀνάγκη δὴ λαβεῖν τοῖς λέγουσιν ἓν τὸ ὂν εἶναι, μὴ μόνον ἓν σημαίνειν τὸ ὂν, καθ' οὗ ἂν κατηγορηθῇ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὂν, καὶ ὅπερ ἕν· τὸ γὰρ συμβεβη- D κὸς καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. ὥστε ᾧ συμβέβηκε τὸ ὂν, οὐκ ἔσται· ἕτερον γὰρ τοῦ ὄντος· ἔσται τι ἄρα οὐκ ὄν· * οὐ γὰρ δὴ ἔσται ἄλλῳ ὑπάρχον τὸ ὅπερ ὄν. οὐ γὰρ ἔσται ὄν τι αὐτῷ εἶναι, εἰ μὴ πολλὰ τὸ ὂν σημαίνει οὕτως, ὥστε εἶναί τι ἕκαστον. ἀλλ' ὑπόκειται τὸ ὂν σημαίνειν ἕν. 10 Εἰ οὖν τὸ ὅπερ ὂν μηδενὶ συμβέβηκεν ἀλλ' ἐκείνῳ, τί μᾶλλον τὸ ὅπερ ὂν σημαίνει τὸ ὂν, ἢ μὴ ὄν; εἰ γὰρ ἔσται τὸ ὅπερ ὂν, τὸ αὐτὸ καὶ λευκὸν, τὸ λευκῷ δ' E εἶναι μὴ ἔστιν ὅπερ ὄν· οὐδὲν γὰρ οὐδὲ συμβεβηκέναι αὐτῷ οἷόν τε τὸ ὄν· οὐδὲν γὰρ ὂν ὃ οὐχ ὅπερ ὄν. οὐκ ἄρα ὂν τὸ λευκόν· οὐχ οὕτω δὲ, ὥσπερ τι μὴ ὄν, ἀλλ' ὅλως μὴ ὄν. τὸ ἄρα ὅπερ ὄν, οὐκ ὄν· ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν, τὸ ὅτι λευκόν· τοῦτο δὲ οὐκ ὂν ἐσήμαινεν. 11 Ὥστε εἰ καὶ τὸ λευκὸν ἐσήμαινεν ὅπερ ὄν, πλείω ἄρα σημαίνει τὸ ὄν.

Vide Elénchor. l. c 4

κ. π. εἶναι

κ. ἑαυτῷ. minùs rectè: eſt enim pro ἐν αὐτῷ, quod Themiſt. interpretatur, κατὰ τὰ μόρια. ſic vetus interpres, in ſeipſa. Argyr. ἐν τῷ αὐτῷ legiſſe videtur.

κ. ἀσυμπέραστος

κ. τῷ δ. Themiſt. & Simpl. τὸ παρὰ nō agnoſcūt, vt annot. Vicomercat. Philop. & alii interpretantur.

κ. οὐ δὴ ἔσται ἄλλου ὑπάρχον, ἢ τὸ ὅπερ ὄν.

12 Οὐ τοίνυν οὐδὲ μέγεθος ἕξει τὸ ὄν, εἴπερ ὅπερ ὂν τὸ ὄν· ἑκατέρῳ γὰρ ἕτερον τὸ εἶναι τῶν μορίων. 13 Ὅτι δὲ διαιρεῖται τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄν τι ἄλλο, καὶ τῷ λόγῳ φανερόν. οἷον ὁ ἄνθρωπος εἰ ἔστιν ὅπερ ὄν τι, ἀνάγκη καὶ τὸ ζῷον, ὅπερ ὄν τι εἶναι, καὶ τὸ δίπουν· εἰ γὰρ μὴ ὅπερ ὄντα, συμβεβηκότα ἔσται. ἢ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὑποκειμένῳ· ἀλλ' ἀδύνατον. 14 Συμβεβηκός τε γὰρ ἔσται, καὶ λέγεται τοῦτο, ἢ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν· ἢ οὗ ὑπάρχει ἐν τῷ λό- B

γρ. τῷ ᾧ. γῳ * τοῦτο ᾧ συμβέβηκεν, οἷον, τὸ μὲν καθῆσθαι, ὡς χωριζόμενον· ἐν δὲ τῷ σιμῷ ὑπάρχει ὁ λόγος ὁ τῆς ῥινός, ᾗ φαμὲν συμβεβηκέναι τὸ σιμόν. 15 Ἔτι, ὅσα ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ ἔνεστιν, ἢ ἐξ ὧν ἐστιν, ἐν τῷ λόγῳ τῷ τούτων, οὐκ ἐνυπάρχει ὁ λόγος ὁ τοῦ ὅλου, οἷον ἐν τῷ δίποδι ὁ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐν τῷ λευκῷ, ὁ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου. 16 Εἰ τοίνυν ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκε τὸ δίπουν, ἀνάγκη χωριστὸν εἶναι αὐτό· ὥστε ἐνδέχοιτο ἂν μὴ δίπουν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἐν τῷ λόγῳ τῷ τοῦ δίποδος ἐνέσται ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος· ἀλλὰ ἀδύνατον· ἐκεῖνο γὰρ ἐν τῷ ἐκείνου λόγῳ ἔνεστιν. 17 Εἰ δ' ἄλλῳ συμβέβηκε τὸ δίπουν, καὶ τὸ ζῷον, καὶ μὴ ἐστιν ἑκάτερον ὅπερ ὄν τι, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἂν εἴη τῶν συμβεβηκότων ἑτέρῳ. ἀλλὰ τὸ ὅπερ ὄν τι, ἔστω μηδενὶ συμβεβηκός· καὶ καθ' οὗ ἄμφω, καὶ ἑκάτερον, καὶ τὸ ἐκ τούτων λεγέσθω. 18 Ἐξ

Vicomercatus legit, ὑ τὸ πᾶν, cũ vide.! ἀδιαιρέτων ἄρα * τὸ πᾶν. 19 Ἔνιοι δὲ ἐνέδοσαν τοῖς λόγοις ἀμφοτέροις· τῷ μὲν, ὅτι πάντα ἕν, εἰ τὸ ὂν ἓν σημαίνει, ὅτι ἔστι καὶ τὸ

γρ. ὅν τῆς διχ. μὴ ὄν. τῷ δὲ * τῆς διχοτομίας, ἄτομα ποιήσαντες μεγέθη. 20 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀληθές, ὡς εἰ ἓν σημαίνει τὸ ὄν, καὶ μὴ οἷόν τε ἅμα τὴν ἀντίφασιν εἶναι, οὐκ ἔσται οὐδὲν μὴ ὄν· οὐδὲν γὰρ κωλύει μὴ ἁπλῶς εἶναι, ἀλ-

γρ. τὸ δὴ φ. λὰ μὴ ὄν τι εἶναι τὸ μὴ ὄν. * τὸ δὴ φάναι παρ' αὐτὸ τὸ ὄν, ὡς εἰ μή τι ἔσται ἄλλο, ἓν πάντα ἔσεσθαι, ἄτοπον. τίς γὰρ μανθάνει αὐτὸ τὸ ὄν, εἰ μὴ τὸ ὅπερ ὄν τι εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο, * οὐδὲ οὕτω

γρ. οὐδὲν ὁ-μως κ. κωλύει, πολλὰ τὰ ὄντα εἶναι, ὥσπερ εἴρηται. 21 Ὅτι μὲν οὖν οὕτως ἓν εἶναι τὸ ὂν ἀδύνατον, δῆλον.

A 12 Ergo nec magnitudinem vllam ens habebit, ſiquidem ens *nil aliud eſt quam* quod *eſt* propriè & eſſentialiter ens: quoniam vtriuſque partis eſſentia *eſt* diuerſa. 13. Id autem quod eſt propriè & eſſentialiter ens, diuidi in aliud propriè atque eſſentialiter ens quiddam, etiam ratione perſpicuum *eſt*. Veluti, ſi homo eſt propriè atque eſſentialiter ens quiddam; neceſſe *eſt*, & animal, & bipes eſſe propriè atque eſſentialiter ens quiddam. niſi enim propriè atque eſſentialiter entia *ſint*, accidentia erunt. aut igitur homini *accident*, aut alii cuipiam ſubiecto. atqui *hoc eſt* impoſſibile. 14. Id enim eſt ac dicitur accidens, vel quod poteſt ineſſe & non ineſſe, vel in cuius definitione ineſt id cui accidit. exempli cauſa, ſedere, *eſt accidens*, tamquam quod ſeparatur: in ſimo autem ineſt ratio naſi, cui dicimus ſimum accidere. 15 Præterea quæcumque inſunt in oratione definitiua, aut ex quibus *res* conſtat, in horum definitione non ineſt ratio totius: vt in bipede *non ineſt* ratio hominis: aut in albo *non ineſt ratio* albi hominis. 16 Si igitur iſta hoc modo *ſe* habent, & bipes homini accidit; neceſſe *eſt* ipſum eſſe ſeparabile, adeo vt homo poſſit eſſe non bipes; aut in bipedis definitione inerit hominis ratio, ſed *hoc eſt* impoſſibile: quoniam illud in huius definitione ineſt. 17 Quòd ſi alii ſubiecto accidant bipes & animal, ac neutrum ſit propriè atque eſſentialiter ens quoddam; certè & homo erit *in* eorum *numero* quæ alii accidunt. atqui illud eſto propriè atque eſſentialiter ens quoddam, quod nulli accidit. Item de quo ambo ſiue vtrumque, *de eo* id quoque quod ex his *conſtat*, dicatur. 18 Ex indiuiduis igitur vniuerſum *conſtat*. 19 Nonnulli autem vtrique rationi ſunt aſſenſi: alteri quidem, *qua concluditur* omnia eſſe vnum, ſi ens ſignificet vnum: nam alioqui eſſet etiam non ens. alteri verò, per bipertitam diuiſionem efficiendo magnitudines indiuiduas. 20 Perſpicuum autem *eſt* non *eſſe* verum, ſi ens ſignificet vnum, & contradictio ſimul eſſe nequeat, ſequi vt nullum non ens ſit. nihil enim vetat, *ſumi* non ens, *quod* non ſimpliciter ſit *non ens*, ſed non ens quiddam. Hæc igitur aſſertio, ſi non eſt aliud quidpiam præter ipſum ens, omnia vnum fore, abſurda *eſt*. quis enim intelligit ipſum ens *aliud* eſſe, quàm quod eſt propriè & eſſentialiter ens quiddam? quod ſi *verum eſt*, nihil prohibet ſic eſſe multa entia, vt dictum fuit. 21 Ergo ita ens vnum eſſe non poſſe, perſpicuum *eſt*.

Phyſicorum opiniones de rerum naturalium principiis, & earum examen.

CAP. V.

A VT autem phyſici dicunt, duo ſunt modi. 2 Alii namque; cùm ens vnum ſtatuerunt, *videlicet* corpus *quod eſt* ſubiectum, *nempe* aut trium *elementorum* aliquod, aut aliud, quod eſt igne denſius, aëre rarius, reliqua gignunt, denſitate ac raritate multas res efficiendo. Hæc verò ſunt contraria: vniuerſaliter autem *ſunt*, exuperantia & defectio: vt magnum & paruum aſſerit Plato: præterquam quòd hic quidem iſta facit materiam, vnum autem, formam: illi autem vnum *quod* ſubiectum *eſt*, materiam; contraria verò, B differentias & formas. Alii autem ex vno contrarietates quæ in eo inſunt, ſecernunt: quemadmodum ait Anaximander, & quicumque inquiunt vnum & multa eſſe entia, ſicut Empedocles, & Anaxagoras. ex eo namque quod mixtum *eſt*, hi quoque reliqua ſecernunt. differunt autem inter ſe: quoniam ille horum circuitum facit, hic verò ſemel: & hic quidem infinitas & ſimilares partes, & contraria *eſſe inquit*: ille verò ea tantùm quæ vocantur elementa. 4 Videtur autem ſenſiſſe Anaxagoras ſic eſſe C infinita: quia exiſtimauit communem phyſicorum opinionem eſſe veram, ex nihilo nihil fieri. Ideo namque ſic inquiunt,

Erant ſimul omnia. &
Fieri tale, eſt variari.

Alii verò *aiunt eſſe* confuſionem & ſecretionem. 5 Præterea *mouetur Anaxagoras* eo quòd contraria ex ſe inuicem fiunt: inerant igitur. nam ſi neceſſe *eſt*, vt quicquid fit, vel ex entibus fiat, vel ex non entibus: hoc autem, vt ex D non entibus fiat, *eſt* impoſſibile: (in hanc enim ſententiam conſentiunt quicumque de natura diſſerunt,) quod reliquum eſt neceſſariò euenire cenſent, vt fiat ex iis quæ ſunt & inſunt, ſed propter molis paruitatem ſenſu à nobis non percipiantur. Idcirco aiunt quodlibet eſſe cuilibet admixtum, quia quodlibet ex quolibet fieri cernunt. Videri autem res differentes & appellari diuerſas inter ſe, ex eo quod propter multitudinem infinitorum *quæ* in mixtio- E ne *inſunt*, exſuperat: totum enim ſyncerè album, aut nigrum, aut carnem, aut os non eſſe: ſed cuius plurimum quæque res habet, hoc videri *eius* rei naturam *eſſe*.

A ΩΣ δ' οἱ φυσικοὶ λέγουσι, δύο τρόποι εἰσίν. 2 Οἱ μὲν γὰρ ἓν ποιήσαντες τὸ ὂν σῶμα τὸ ὑποκείμενον, ἢ τῶν τριῶν τι, ἢ ἄλλο, ὅ ἐστι πυρὸς μὲν πυκνότερον, ἀέρος δὲ λεπτότερον, τἄλλα γεννῶσι, πυκνότητι καὶ μανότητι πολλὰ ποιοῦντες. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐναντία. καθόλου δ' ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, ὥσπερ τὸ μέγα φησὶ Πλάτων καὶ τὸ μικρόν· πλὴν ὅτι, ὁ μὲν, ταῦτα ποιεῖ ὕλην· τὸ δὲ ἕν, τὸ εἶδος· οἱ δὲ, τὸ μὲν ἓν τὸ ὑποκείμενον, ὕλην. B τὰ δ' ἐναντία, διαφορὰς καὶ εἴδη. 3 Οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνουσιν, ὥσπερ Ἀναξίμανδρός φησι. καὶ ὅσοι δ' ἓν καὶ πολλά φασιν * εἶναι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας· ἐκ τοῦ μίγματος γὰρ καὶ οὗτοι ἐκκρίνουσι τἆλλα. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων, τῷ τὸν μὲν περίοδον ποιεῖν * τούτων· τὸν δ' ἅπαξ· καὶ τὸν μὲν, ἄπειρα, τά τε ὁμοιομερῆ, καὶ τἀναντία· τὸν δὲ, τὰ καλούμενα στοιχεῖα μόνον. 4 Ἔοικε δὲ Ἀναξαγόρας οὕτως ἄπειρα οἰηθῆναι τὰ στοιχεῖα, διὰ τὸ ὑ- C πολαμβάνειν τὴν κοινὴν δόξαν τῶν φυσικῶν εἶναι ἀληθῆ, ὡς οὐ γινομένου οὐδενὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. διὰ τοῦτο γὰρ οὕτως λέγουσιν, *

Ἦν ὁμοῦ τὰ πάντα, * καὶ
Τὸ γίνεσθαι τοιόνδε
Καθέστηκεν ἀλλοιοῦσθαι.

Οἱ δὲ, σύγκρισιν καὶ διάκρισιν. 5 Ἔτι δ', ἐκ τοῦ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων τἀναντία· ἐνυπῆρχεν ἄρα. εἰ γὰρ πᾶν μὲν τὸ γινόμενον ἀνάγκη γίνεσθαι ἢ ἐξ ὄντων, ἢ ἐκ μὴ ὄντων· τούτων δὲ, τὸ μὲν ἐκ μὴ ὄντων γίνεσθαι ἀδύνατον. D περὶ γὰρ ταύτης ὁμογνωμονοῦσι τῆς δόξης ἅπαντες οἱ περὶ φύσεως) τὸ λοιπὸν ἤδη συμβαίνειν ἐξ ἀνάγκης ἐνόμισαν, ἐξ ὄντων μὲν καὶ ἐνυπαρχόντων γίνεσθαι· διὰ δὲ σμικρότητα τῶν ὄγκων, ἐξ ἀναισθήτων ἡμῖν. 6 Διό φασι πᾶν ἐν παντὶ μεμῖχθαι, διότι πᾶν ἐκ παντὸς ἑώρων γινόμενον· φαίνεσθαι δὲ διαφέροντα, καὶ προσαγορεύεσθαι ἕτερα ἀλλήλων, ἐκ τοῦ μάλιστα ὑπερέχοντος, διὰ τὸ πλῆθος ἐν τῇ μίξει τῶν ἀπείρων· εἰλικρινῶς μὲν E γὰρ ὅλον λευκὸν ἢ μέλαν, ἢ σάρκα, ἢ ὀστοῦν, οὐκ εἶναι· ὅτου δὲ πλεῖστον ἕκαστον ἔχει, τοῦτο δοκεῖν εἶναι τὴν φύσιν τοῦ πράγματος.

γρ. εἶναι τὰ ὄντα

γρ. τούτων.

Metaph. l. γ. c. 4. De generatione & corrup. l. 1. c. 1.

Argyropylus οὕτω legit, & mox, ὅταν κ̀ εἰδ.

7 Εἰ δὴ τὸ μὲν ἄπειρον, ᾗ ἄπειρον, ἄγνωστον, τὸ μὲν κατὰ τὸ πλῆθος ἢ μέγεθος ἄπειρον, ἄγνωστον ποσόν τι· τὸ δὲ κατ' εἶδος ἄπειρον, ἄγνωστον ποῖόν τι· τῶν δ' ἀρχῶν ἀπείρων οὐσῶν καὶ κατὰ πλῆθος καὶ κατ' εἶδος· ἀδύνατον εἰδέναι τὰ ἐκ τούτων. * οὕτω γὰρ εἰδέναι τὸ σύνθετον ὑπολαμβάνομεν, ὅταν εἰδῶμεν ἐκ τίνων καὶ πόσων ἐστίν. 8 Ἔτι δ', εἰ ἀνάγκη, οὗ τὸ μόριον ἐνδέχεται ὁπηλικονοῦν εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ σμικρότητα, καὶ αὐτὸ ἐνδέχεσθαι· λέγω δὲ τῶν τοιούτων τι μορίων, εἰς ὃ ἐνυπάρχον διαιρεῖται τὸ ὅλον· εἰ δὲ ἀδύνατον, ζῷον ἢ φυτὸν ὁπηλικονοῦν εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ μικρότητα, φανερὸν ὅτι οὐδὲ τῶν μορίων ὁτιοῦν. ἔσται γὰρ καὶ τὸ ὅλον ὁμοίως. σὰρξ δὲ καὶ ὀστοῦν, καὶ τὰ τοιαῦτα, μόρια ζῴου, καὶ οἱ καρποὶ, τῶν φυτῶν. δῆλον τοίνυν ὅτι ἀδύνατον, σάρκα, ἢ ὀστοῦν, ἢ ἄλλο τι ὁπηλικονοῦν εἶναι τὸ μέγεθος, ἢ ἐπὶ τὸ μεῖζον, ἢ ἐπὶ τὸ ἔλαττον. 9 Ἔτι, εἰ ἅπαντα μὲν ἐνυπάρχει τὰ τοιαῦτα ἐν ἀλλήλοις, καὶ μὴ γίνεται, ἀλλ' ἐκκρίνεται ἐνόντα, λέγεται δὲ ἀπὸ τοῦ πλείονος, γίνεται δ' ἐξ ὁτουοῦν ὁτιοῦν (οἷον ἐκ σαρκὸς ὕδωρ ἐκκρινόμενον, καὶ σὰρξ ἐξ ὕδατος) ἅπαν δὲ σῶμα πεπερασμένον ἀναιρεῖται ὑπὸ σώματος πεπερασμένου· φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἑκάστῳ ἕκαστον ὑπάρχειν. ἀφαιρεθείσης γὰρ ἐκ τοῦ ὕδατος σαρκὸς, καὶ πάλιν ἄλλης γινομένης ἐκ τοῦ λοιποῦ ἀποκρίσει, εἰ καὶ ἀεὶ ἐλάττων ἔσται ἡ ἐκκρινομένη, ἀλλ' ὅμως οὐχ ὑπερβαλεῖ μέγεθός τι τῇ σμικρότητι. ὥστε, εἰ μὲν στήσεται ἡ ἔκκρισις, οὐχ ἅπαν ἐν παντὶ ἐνέσται· ἐν γὰρ τῷ λοιπῷ ὕδατι οὐκ ἐνυπάρξει σάρξ. εἰ δὲ μὴ στήσεται, ἀλλ' ἀεὶ ἕξει ἀφαίρεσιν, ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἴσα πεπερασμένα ἐνέσται, ἄπειρα τὸ πλῆθος· τοῦτο δ' ἀδύνατον. 10 Πρὸς δὲ τούτοις, εἰ ἅπαν μὲν σῶμα ἀφαιρεθέντος τινὸς ἔλαττον ἀνάγκη γίνεσθαι, τῆς δὲ σαρκὸς ὥρισται τὸ ποσὸν καὶ μεγέθει καὶ σμικρότητι· φανερὸν ὅτι ἐκ τῆς ἐλαχίστης σαρκὸς οὐδὲν ἐκκριθήσεται σῶμα. ἔσται γὰρ ἔλαττον τῆς ἐλαχίστης. 11 Ἔτι δ', ἐν τοῖς ἀπείροις σώμασιν ἐνυπάρχοι ἂν ἤδη σὰρξ ἄπειρος, καὶ αἷμα, καὶ ἐγκέφαλος, κεχωρισμένα μέντοι ἀπ' ἀλλήλων· οὐδὲν δὲ ἧττον ὄντα, καὶ ἄπειρον ἕκαστον· τοῦτο δ' ἄλογον.

12 Τὸ δὲ μηδέποτε διακριθήσεσθαι, οὐκ εἰδότως μὲν λέγεται, ὀρθῶς δὲ λέγεται· τὰ γὰρ πάθη ἀχώριστα. εἰ

A 7 Si igitur infinitum, qua infinitum, ignotum *eſt*: ſanè quod numero vel magnitudine *eſt* infinitum, ignoratur quantum *ſit*: quod verò formâ *eſt* infinitum, ignoratur quale *ſit*. ſi verò principia tam numero quàm formâ ſunt infinita, impoſſibile eſt ea noſſe quæ ex his *conſtant*. nam ita demum compoſitum noſſe exiſtimamus, cùm nouimus ex quibus & quot conſtet. 8 Præterea, ſi neceſſe *eſt* vt cuius pars quantacumque eſſe poteſt magnitudine & paruitate, etiam ipſum *totum quantumcumque eſſe* poſſit; B (eiuſmodi autem partium aliquam dico, inquam, cùm in toto inſit, *ipſum* totum diuiditur;) impoſſibile autem *eſt* animal aut plantam quantamcumque eſſe magnitudine & paruitate: manifeſtum *eſt* ne partium quidem vllam *quantamcumque eſſe poſſe*: alioqui ſimiliter etiam totum *quantumcumque* eſſet. atqui caro, & os, & eiuſmodi *alia* ſunt partes animalis: nec non fructus *ſunt partes* plantarum. Patet igitur non poſſe carnem, C aut os, aut aliud quidpiam *tale* quantumcumque eſſe magnitudine, ſiue augendo, ſiue diminuendo *magnitudo ſpectetur*. 9 Præterea, ſi eiuſmodi omnia in ſe viciſſim inſunt, nec fiunt, ſed cum inſint ſecernuntur, appellationem verò ſumunt ab eo quod plus *eſt*, fit autem ex quouis quoduis, (vt ex carne aqua per ſecretionem, & caro ex aqua) omne autem corpus finitum conſumitur à corpore finito: manifeſtum *eſt* non poſſe in vnoquoque vnumquodque ineſſe. ablata enim carne ex a- D qua, & rurſus alia carne facta ex reſidua *aqua* per ſecretionem, quanquam ea quæ ſecernitur, ſemper minor erit, tamen magnitudinem aliquam paruitate non ſuperabit. Quocirca ſi ſecretio conſiſtet, non inerunt omnia in omnibus: quoniam in aqua reſidua non inerit caro. ſin autem non conſiſtet, ſed fiet ſemper ablatio; *profectò quæ* in re finita inerunt, magnitudine æqualia *ac* finita, multitudine autem infinita *erunt*: quod *eſt* impoſſibile. 10 Ad hæc, ſi neceſſe *eſt* omne corpus aliquo ablato minus fieri, carnis autem E quantitas definita eſt, tam ratione magnitudinis, quàm paruitatis; manifeſtum *eſt*, ex minima carne nullum corpus ſecretum iri: alioquin erit minus *carne* minima. 11 Præterea in infinitis corporibus ineſſe iam poſſet caro infinita, & ſanguis, & cerebrum: *atque hæc* à ſe inuicem ſeparata, quæ nihilominus eſſent, & *quidem* ſingula infinita: quod *eſt* à ratione alienum. 12 Quod autem *ait Anaxagoras*, nunquam ſecretum iri, non quidem ſcitè dicitur, rectè tamen dicitur: quoniam affectiones *ſunt* inſeparabiles.

Accidentia Non Deus ſeparare poteſt

A ſi igitur mixti ſunt colores & habitus : ſi ſecernantur, erit aliquod album, aut ſalubre, quod non erit aliud quiddam, nec de ſubiecto *dicetur*. Quapropter mens illa inepta *erit ea* quærens quæ fieri nequeunt : ſiquidem vult ſecernere: hoc autem eſt factu impoſſibile,) tam ſecundùm quantitatem, quàm ſecundùm qualitatem: & quidem ſecundùm quantitatem, quia non datur minima magnitudo : ſecundùm qualitatem autem, quoniam affectiones ſunt inſeparabiles. 13 Nec verò generationem rectè ſumit ex iis *eſſe* quæ formam ſimilem habent. nam lutum partim in luta diuiditur, partim
B non *diuiditur*. nec vt lateres ex domo, & domus ex lateribus, ita etiam aqua & aër ex ſe inuicem ſunt & fiunt. 14 Præſtat autem pauciora & finita *principia* ſumere :. quod quidem facit Empedocles.

οὕτω μεμιγμένα τὰ χρώματα καὶ αἱ ἕξεις, ἐὰν διακριθῶσιν, ἔσται τι λευκὸν, ἢ ὑγιεινὸν, οὐχ ἕτερόν τι ὂν, οὐδὲ καθ' ὑποκειμένου. ὥστε ἄτοπος τὰ ἀδύνατα ζητῶν ὁ νοῦς, εἴπερ βούλεται μὲν διακρῖναι· τοῦτο δὲ ποιῆσαι ἀδύνατον, καὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν· κατὰ μὲν τὸ ποσὸν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐλάχιστον μέγεθος· κατὰ δὲ τὸ ποιὸν, ὅτι ἀχώριστα τὰ πάθη. 13 Οὐκ ὀρθῶς δὲ οὐδὲ τὴν γένεσιν λαμβάνει τῶν * ὁμοιοειδῶν. ἔστι γὰρ ὡς ὁ πηλὸς εἰς πηλοὺς διαιρεῖται, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος, ὡς πλίνθοι ἐξ οἰκίας, καὶ οἰκία ἐκ πλίνθων, οὕτω δὲ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ ἐξ ἀλλήλων καὶ εἰσὶ καὶ γίνονται. 14 Βέλτιον δὲ ἐλάττω καὶ πεπερασμένα λαβεῖν, ὅπερ ποιεῖ Ἐμπεδοκλῆς.

Principia eſſe contraria.

CAP. VI.

C Omnes igitur ea quæ contraria *ſunt*, principia *eſſe* ſtatuunt, tam ij qui dicunt vniuerſum eſſe vnum quod non mouetur. (etenim Parmenides calidum & frigidum principia facit : hæc autem appellat ignem & terram.) quàm ij qui rarum & denſum. Democritus quoque ſolidum & inane *principia ſtatuit* : quorum illud rationem entis, hoc verò rationem non entis habere ait. præterea *ſolida illa diſtinguit* ſitu, figurâ, ordine: (hæc verò ſunt contrariorum genera:) ſitu, vt ſupra, infra, ante, retro : figurâ, vt angulis præditum, angulis carens, rectum,
D circulare. Omnes igitur quodammodo ea quæ contraria *ſunt rerum* principia ſtatuere, manifeſtum *eſt*. 2 Atque hoc rationi *eſt* conſentaneum : oportet enim principia nec ex ſe inuicem eſſe, nec ex aliis, & ex ipſis *eſſe* omnia. primis autem contrariis hęc inſunt. nam, quia prima ſunt, ex aliis non *ſunt*, & quia *ſunt* contraria, non *ſunt* ex ſe inuicem, ſed & hoc *quod poſtremum poſuimus, vt ex ipſis omnia fiant*, ratione conſiderandum *eſt* quomodo accidat. 5 Primùm igitur ſumendum *eſt*, in omnibus entibus ita eſſe natura comparatum, vt nec agat quoduis in quoduis, nec patia-
E tur quodlibet à quolibet, nec fiat quodcumque ex quocumque, niſi quis hæc ſumat ex accidendi. 4 Nam quî fieri poſſit album ex muſico, niſi albo aut nigro muſicũ accidat? ſed album fit ex non albo : atque ex hoc, non quouis, ſed ex nigro, vel ex interiectis *coloribus*. muſicum quoque *fit* ex non muſico: nec tamẽ ex quovis ſed ex muſicæ expertte, aut ſi quid eſt his interiectum.

Πάντες δὴ τἀναντία ἀρχὰς ποιοῦσιν, οἵ τε λέγοντες ὅτι ἓν τὸ πᾶν, καὶ μὴ κινούμενον· καὶ γὰρ Παρμενίδης θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀρχὰς ποιεῖ, ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ καὶ γῆν· καὶ οἱ, μανὸν καὶ πυκνόν. καὶ Δημόκριτος * τὸ στερεὸν καὶ κενόν. ὧν τὸ μὲν ὡς ὂν, τὸ δ' ὡς οὐκ ὂν εἶναί φησιν· ἔτι θέσει, σχήματι, τάξει. ταῦτα δὲ γένη ἐναντίων. * θέσει, ὡς ἄνω, κάτω, ὄπισθεν· * σχήματι, γεγωνιωμένον, ἀγώνιον, εὐθὺ, περιφερές. ὅτι μὲν οὖν τἀναντία πως πάντες ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς, δῆλον. 2 Καὶ τοῦτο εὐλόγως· δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς μήτε ἐξ ἀλλήλων εἶναι, μήτε ἐξ ἄλλων· καὶ ἐκ τούτων πάντα· τοῖς δὲ ἐναντίοις τοῖς πρώτοις ὑπάρχει ταῦτα, διὰ μὲν τὸ πρῶτα εἶναι, μὴ ἐξ ἄλλων· διὰ δὲ τὸ ἐναντία, μὴ ἐξ ἀλλήλων. ἀλλὰ δεῖ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου σκέψασθαι, πῶς συμβαίνει. 3 Ληπτέον δὴ πρῶτον, ὅτι ἁπάντων τῶν ὄντων οὐδὲν οὔτε ποιεῖν πέφυκεν, οὔτε πάσχειν τὸ τυχὸν ὑπὸ τοῦ τυχόντος· οὐδὲ γίνεται ὁτιοῦν ἐξ ὁτουοῦν, ἐὰν μή τις λαμβάνῃ κατὰ συμβεβηκός. 4 Πῶς γὰρ ἂν γένοιτο τὸ λευκὸν ἐκ μουσικοῦ, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς εἴη τῷ λευκῷ, ἢ τῷ μέλανι τὸ μουσικόν; ἀλλὰ λευκὸν μὲν γίνεται ἐξ οὐ λευκοῦ, καὶ τούτου οὐκ ἐκ παντὸς, ἀλλ' ἐκ μέλανος, ἢ τῶν μεταξύ· καὶ μουσικὸν, ἐξ οὐ μουσικοῦ, πλὴν οὐκ ἐκ παντὸς, ἀλλ' ἐξ ἀμούσου, ἢ εἴ τι αὐτῶν ἐστι μεταξύ.

* κ. ὁμοιομερῶν.
* κ. τὸ πλῆρες itaque apud Themiſt. legitur, & Philop. vide Metaph. l.1. c.4.
* κ. θέσεως, γρ. σχήματος.

5 Οὐδὲ δὴ φθείρεται εἰς τὸ τυχὸν πρῶτον, οἷον τὸ λευκὸν, οὐκ εἰς μουσικὸν, πλὴν εἴ ποτε κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ λευκόν· καὶ τὸ μὴ λευκὸν, οὐκ εἰς τὸ τυχὸν, ἀλλ' εἰς τὸ μέλαν, ἢ τὸ μεταξύ· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μουσικὸν εἰς τὸ μὴ μουσικὸν, καὶ τοῦτο οὐκ εἰς τὸ τυχὸν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄμουσον, ἢ εἴ τι αὐτῶν ἐστι μεταξύ. 6 Ὁμοίως δὲ * τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ καὶ τὰ μὴ ἁπλᾶ τῶν ὄντων, ἀλλὰ σύνθετα κατὰ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ τὰς ἀντικειμένας διαθέσεις ὠνομάσθαι, λανθάνει τοῦτο συμβαῖνον. ἀνάγκη γὰρ πᾶν τὸ ἡρμοσμένον ἐξ ἀναρμόστου γίνεσθαι, καὶ τὸ ἀνάρμοστον ἐξ ἡρμοσμένου· καὶ φθείρεσθαι τὸ ἡρμοσμένον εἰς ἀναρμοστίαν, καὶ ταύτην οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀντικειμένην. 8 Διαφέρει δὲ οὐδὲν ἐπὶ ἁρμονίας εἰπεῖν, ἢ τάξεως ἢ συνθέσεως· φανερὸν γὰρ ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ οἰκία, καὶ ἀνδριὰς, καὶ ὁτιοῦν ἄλλο γίνεται ὁμοίως· ἥ τε γὰρ οἰκία γίνεται ἐκ τοῦ μὴ συγκεῖσθαι, * ἀλλὰ διῃρῆσθαι ταδὶ, ὡδί. καὶ ὁ ἀνδριὰς, καὶ τῶν ἐσχηματισμένων τι ἐξ ἀσχημοσύνης· καὶ ἕκαστον τούτων, τὰ μὲν τάξις, τὰ δὲ σύνθεσίς τίς ἐστιν. 9 Εἰ τοίνυν τοῦτ' ἔστιν ἀληθὲς, ἅπαν ἂν γίγνοιτο τὸ γιγνόμενον, καὶ φθείροιτο τὸ φθειρόμενον, ἢ ἐξ ἐναντίων, ἢ εἰς ἐναντία, καὶ τὰ τούτων μεταξύ. τὰ δὲ μεταξὺ, ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστὶν, οἷον χρώματα ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος. ὥστε πάντα ἂν εἴη τὰ φύσει γιγνόμενα, ἢ ἐναντία, ἢ ἐξ ἐναντίων. 10 Μέχρι μὲν οὖν τούτου, σχεδὸν συνηκολουθήκασι καὶ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι, καθάπερ εἴπομεν πρότερον· πάντες γὰρ τὰ στοιχεῖα, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν καλουμένας ἀρχὰς, καίπερ ἄνευ λόγου τιθέντες, ὅμως τἀναντία λέγουσιν, * ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγκασθέντες. 11 Διαφέρουσι δ' ἀλλήλων, τῷ τοὺς μὲν πρότερα, τοὺς δὲ ὕστερα λαμβάνειν· καὶ τοὺς μὲν γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγον, τοὺς δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν. οἱ μὲν γὰρ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οἱ δ' ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, ἕτεροι δὲ περιττὸν καὶ ἄρτιον, οἱ δὲ νεῖκος καὶ φιλίαν, αἰτίας τιθέασι τῆς γενέσεως. ταῦτα δ' ἀλλήλων διαφέρει κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. 12 Ὥστε ταὐτὰ λέγειν πως, καὶ ἕτερα ἀλλήλων· ἕτερα μὲν, ὥσπερ καὶ δοκεῖ τοῖς πλείστοις, ταὐτὰ δὲ ᾗ ἀνάλογον· λαμβάνουσι γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας. τὰ μὲν γὰρ περιέχει, τὰ δὲ περιέχεται τῶν ἐναντίων. ταύτῃ δὴ ὡσαύτως λέγουσι καὶ ἑτέρως, καὶ χεῖρον, καὶ βέλτιον· καὶ οἱ μὲν, γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγον,

γρ. τούτοις

γρ. ἀλλ' ἐκ τοῦ.

Metaph. l. 1. c. 4.

A 5 Ergo nec interit in quoduis primum, vt album non *interit* in muſicum, niſi fortè ex accidenti, ſed in non album: non album, inquam, non quoduis, ſed in nigrum aut *colorem* medium. Itidémque muſicum *interit* in non muſicum: & hoc non quoduis, ſed in muſicæ expers, aut ſi quid his eſt interiectum. 6 Non aliter ſe res habet in cæteris: quoniam & entium *illorum*, quæ non ſimplicia, ſed compoſita *ſunt* eadem eſt ratio: ſed quia oppoſitæ affectiones nomine vacant, hoc accidere B latet. 7 Neceſſe enim *eſt*, quicquid harmonia conſtat, ex harmoniæ expertefieri: & quod harmonia caret, ex eo fieri quod harmoniam habet. nec non interire quod eſt harmonia præditum, in harmoniæ priuationem: & hanc non quamlibet, ſed oppoſitam. 8 Nihil autem intereſt, vtrùm de harmonia dicatur, an *de* ordine vel compoſitione. patet enim horum omnium eandem eſſe rationem. ſed & domus & ſtatua & quoduis aliud ſimiliter fit. domus enim fit ex eo quòd C hæc non eſſent hoc modo compoſita, ſed ſeiuncta. ſtatua quoque & *omnino* eorum aliquid quæ figuram habent, *fit* ex figuræ priuatione. Atque horum vnumquodque partim ordo, partim compoſitio quædam eſt. 9 Si igitur hoc verum eſt; quicquid fit, ex contrariis fit, & quicquid interit, in contraria interit & *in media* his interiecta. Sed hæc media ex contrariis ſunt, vt *medii* colores ex albo & nigro. quapropter quæcumque natura fiunt, aut ſunt contraria, aut ex contrariis. 10 Huc vſque igitur fere ſimul profecti ſunt & alii plurimi, quemad- D modum & antea diximus. omnes enim elementa, & quæ ab ipſis vocantur principia, quamuis ſine ratione ponant, tamen contraria *eſſe* pronuntiant, tamquam ab ipſa veritate coacti. 11 Differunt autem inter ſe: quoniam alii priora, alii poſteriora *principia* ſumunt & nonnulli quidem *accipiunt* notiora ſecundùm rationem, quidam verò ſecundùm ſenſum. alii namque calidum & frigidum, quidam humidum & ſiccum, alii impar & par, nonnulli contentionem & amicitiam, generationis cauſas ponunt: hæc verò inter ſe eo quo diximus modo differunt. 12 Adeo vt E eadem quodammodo dicant, & diuerſa inter ſe, diuerſa quidem, quemadmodum & pleriſque videtur: eadem autem, quà *in his eſt* proportio. Sumunt enim *principia* ex eadem claſſe: quia contrariorum alia continent, alia continentur. ſic igitur eodem modo & diuerſo loquuntur: ac *partim* deterius, partim melius: & alii quidem *ponunt* notiora ſecũdùm rationem,

vt antea dictum fuit, alii verò ſecundùm ſenſum. vniuerſale enim ſecundùm rationem notum *eſt*: particulare verò ſecundùm ſenſum. quandoquidem ratio *eſt rei* vniuerſalis: ſenſus autem, *rei* particularis. Exempli cauſa magnum & paruum ſecundùm rationem: rarum autem & denſum ſecundùm ſenſum *notiora ſunt*. 13 Principia igitur contraria eſſe perſpicuum *eſt*.

A ὥσπερ εἴρηται πρότερον· οἱ δὲ, κατὰ τὴν αἴσθησιν· τὸ μὲν γὰρ καθόλου, κατὰ τὸν λόγον γνώριμον· τὸ δὲ καθ᾽ ἕκαστον, κατὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ μὲν γὰρ λόγος, τοῦ καθόλου· ἡ δ᾽ αἴσθησις, τοῦ κατὰ μέρος· οἷον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν κατὰ τὸν λόγον, τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν κατὰ τὴν αἴσθησιν. 13 Ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας δεῖ τὰς ἀρχὰς εἶναι, φανερόν.

Principia eſſe duo, vel tria.

Cap. VII.

B Conſequens autem eſt, vt explicetur duóne ſint principia, an tria, an plura. 2 Vnum enim principium *eſſe* nequit, quia contraria non *ſunt* vnum. 3 Infinita verò *principia eſſe* non *poſſunt*: quoniam ens ſub ſcientiam non caderet. 4 Item vna contrarietas *eſt* in omni genere vno: ſubſtantia verò *eſt* vnum quoddam genus. 5 Et quia poteſt *omnium rerum naturalium* ex *principiis* finitis *afferri*: melius autem *eſt* ex finitis, vt *facit* Empedocles, quàm ex infinitis. omnia namque putat Empedocles, ſe *per cauſas* explicare *ex principiis finitis*, ſicut Anaxagoras ex infinitis. 6 Præterea alia contraria ſunt C aliis priora, & fiunt alia ex aliis, vt dulce & auſterum, & album & nigrum, principia verò ſemper manere oportet. 7 Ex his igitur perſpicuum *eſt* nec vnum nec infinita *principia eſſe*. 8 Cum autem *finita principia ſint*: ratio aliqua eſt, cur non ponantur duo tantum principia: dubitare enim aliquis poſſit quomodo naturâ comparatum ſit vt denſitas efficiat raritatem *eſſe* aliquid, aut hæc denſitatem. Similis ratio *eſt* alius cuiuſuis contrarietatis: quia nec amicitia contentionem copulat, ſeu quidpiam ex ea facit: D neque contentio quicquam ex illa facit: ſed ambo aliud quiddam tertium *efficiunt*. Nonnulli autem & plura ſumunt, ex quibus rerum naturam conſtituunt. 9 Ad hæc, illud quoque in dubitationem reuocare aliquis poſſit, niſi quis aliam naturam contrariis ſubiiciat. Nam contraria nullius *rei* eſſentiam *eſſe* videmus. principium verò non oportet dici de aliquo ſubiecto: alioquin erit principium principii: E quandoquidem ſubiectum videtur eſſe attributi principium, & eò prius. 10 Præterea dicimus non eſſe ſubſtantiam contrariam ſubſtantiæ. quomodo igitur ex non ſubſtantia ſubſtantia eſſe poterit? aut quomodo non ſubſtantia poterit eſſe prior quàm ſubſtantia? 11 Quare ſi quis & priorem ſermonem & hunc verum eſſe putet, neceſſe *eſt*, ſi vtrumque ſermonem tueri velit, *vt contrariis* ſubiiciat aliquod tertium.

Ἐχόμενον δ᾽ ἂν εἴη λέγειν, πότερον δύο, ἢ τρεῖς, ἢ πλείους εἰσί. 2 Μίαν μὲν γὰρ οὐχ οἷόν τε, ὅτι οὐχ ἓν τὰ ἐναντία. 3 Ἀπείρους δὲ οὔ· ὅτι οὐκ ἐπιστητὸν τὸ ὂν ἔσται. 4 Μία τε ἐναντίωσις ἐν παντὶ γένει ἑνί· ἡ δ᾽ οὐσία ἕν τι γένος. 5 Καὶ ὅτι ἐνδέχεται ἐκ πεπερασμένων· βέλτιον δὲ ἐκ πεπερασμένων, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, ἢ ἐξ ἀπείρων. πάντα γὰρ ἀποδιδόναι οἴεται, ὥσπερ Ἀναξαγόρας ἐκ τῶν ἀπείρων. 6 Ἔτι δὲ, ἔστιν ἄλλα ἄλλων πρότερα ἐναντία, καὶ γίνεται ἕτερα ἐξ ἀλλήλων, οἷον τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν, καὶ λευκὸν καὶ μέλαν, τὰς δ᾽ ἀρχὰς ἀεὶ δεῖ μένειν. 7 Ὅτι μὲν οὖν οὔτε μία οὔτε ἄπειρα, δῆλον ἐκ τούτων. 8 Ἐπεὶ δὲ πεπερασμέναι, τὸ μὴ ποιεῖν δύο μόνον, ἔχει τινὰ λόγον· ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, πῶς ἢ ἡ πυκνότης τὴν μανότητα ποιεῖν τι πέφυκεν, ἢ αὕτη τὴν πυκνότητα. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλη ὁποιαοῦν ἐναντιότης· οὐ γὰρ ἡ φιλία τὸ νεῖκος συνάγει, καὶ ποιεῖ τι ἐξ αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ νεῖκος ἐξ ἐκείνης, ἀλλ᾽ ἄμφω ἕτερόν τι τρίτον· ἔνιοι δὲ καὶ πλείω λαμβάνουσιν, ἐξ ὧν κατασκευάζουσι τὴν τῶν ὄντων φύσιν. 9 Πρὸς δὲ τούτοις ἔτι κἂν τόδε τις ἀπορήσειεν, εἰ μή τις ἑτέραν * ὑποθήσεται τοῖς ἐναντίοις φύσιν· οὐδενὸς γὰρ ὁρῶμεν τῶν ὄντων οὐσίαν τἀναντία. τὴν δὲ ἀρχὴν, οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου δεῖ λέγεσθαί τινος. ἔσται γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς. τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχὴ, καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι. (* κ. ὑποθήσει)

10 Ἔτι, οὐκ εἶναί φαμεν οὐσίαν ἐναντίαν οὐσίᾳ. πῶς οὖν ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐσία ἂν εἴη; ἢ πῶς ἂν πρότερον μὴ οὐσία οὐσίας εἴη;

11 Διόπερ εἴ τις τόν τε πρότερον ἀληθῆ νομίσειεν εἶναι λόγον, καὶ τοῦτον, ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει διασώσειν ἀμφοτέρους αὐτοὺς, ὑποτιθέναι τι τρίτον.

12 Ὥσπερ φασὶν οἱ μίαν τινὰ φύσιν εἶναι λέγοντες τὸ πᾶν, οἷον ὕδωρ, ἢ πῦρ, ἢ τὸ μεταξὺ τούτων. 13 Δοκεῖ δὲ τὸ μεταξὺ μᾶλλον· πῦρ γὰρ ἤδη, καὶ γῆ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ μετ᾽ ἐναντιοτήτων συμπεπλεγμένα ἐστί. διὸ οὐκ ἀλόγως ποιοῦσιν οἱ τὸ ὑποκείμενον ἕτερον τούτων ποιοῦντες· τῶν δ᾽ ἄλλων, οἱ ἀέρα. καὶ γὰρ ὁ ἀὴρ ἥκιστα ἔχει τῶν ἄλλων διαφορὰς αἰσθητάς· ἐχόμενον δὲ τὸ ὕδωρ. 14 Ἀλλὰ πάντες γε τὸ ἓν τοῦτο τοῖς ἐναντίοις σχηματίζουσιν, οἷον πυκνότητι καὶ μανότητι, καὶ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ὅλως, ὑπεροχὴ δηλονότι, καὶ ἔλλειψις, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. 15 Καὶ ἔοικε παλαιὰ εἶναι καὶ αὕτη ἡ δόξα, ὅτι τὸ ἕν, καὶ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις ἀρχαὶ τῶν ὄντων εἰσί· πλὴν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἀρχαῖοι, τὰ δύο μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ ἓν πάσχειν· τῶν δ᾽ ὑστέρων τινὲς τοὐναντίον, τὸ μὲν ἓν ποιεῖν, τὰ δὲ δύο πάσχειν φασὶ μᾶλλον. 16 Τὸ μὲν οὖν τρία *φάναι τὰ στοιχεῖα εἶναι, ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τοιούτων ἄλλων ἐπισκοποῦσι δόξειεν ἂν ἔχειν τινὰ λόγον, ὥσπερ *εἴπομεν. 17 Τὸ δὲ πλείω τριῶν, οὐκέτι· πρὸς μὲν γὰρ τὸ πάσχειν ἱκανὸν τὸ ἕν. 18 Εἰ δὲ τεττάρων ὄντων δύο ἔσονται ἐναντιώσεις, δεήσει χωρὶς ἑκατέρας ὑπάρχειν ἑτέραν τινὰ μεταξὺ φύσιν· εἰ δ᾽ ἐξ ἀλλήλων δύνανται *γεννᾶν, περίεργος ἂν εἴη ἡ ἑτέρα τῶν ἐναντιώσεων. 19 Ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας· ἡ γὰρ οὐσία ἕν τι γένος ἐστὶ τοῦ ὄντος, ὥστε τῷ πρότερον καὶ τῷ ὕστερον διοίσουσιν ἀλλήλων αἱ ἀρχαὶ μόνον, ἀλλ᾽ οὐ τῷ γένει. ἀεὶ γὰρ *ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσίς ἐστιν· ἅπασαι δ᾽ αἱ ἐναντιώσεις ἀνάγεσθαι δοκοῦσιν εἰς μίαν. 20 Ὅτι μὲν οὖν οὔτε ἓν τὸ στοιχεῖον, οὔτε πλείω δυοῖν ἢ τριῶν, φανερόν· τούτων δὲ πότερον, καθάπερ εἴπομεν, ἀπορίαν ἔχει πολλήν.

γ. φάσκειν

γ. προείπομεν.

γ. γεννᾶν, δύο οὖσαι,

γ. ἀεὶ ἐν γ.

A 12 Quemadmodum affirmant, qui aiunt vniuerſum eſſe vnam naturam, vt aquam aut ignem aut quod *eſt* his interiectum. 13 Videtur autem *illud* potius *eſſe ſubiectum*, quod *eſt elementis* interiectum. ignis enim, ac terra, nec non aër & aqua, contrarietatibus implicita ſunt. proinde non abſurdè faciunt qui ſubiectum ab his diuerſum conſtituunt. inter ceteros autem *illi rectius ſentiunt*, qui aërem *ponunt*: etenim aër minus cæteris habet differentias ſenſiles. *aërem* autem ſequitur aqua. 14 Sed omnes vnum hoc contrariis figurant: vt denſitate & raritate, nec non cõtentione & remiſſione. hæc autem in vniuerſum profectò ſunt exſuperantia & defectio, vt antea dictum fuit. B 15 Ac videtur hæc opinio antiqua eſſe: *nempe* vnum & exſuperantiam & defectionem eſſe rerum principia: quamquam non eodem modo *veteres hæc principia poſuere, quo recentiores*: :ſed veteres duo illa efficere, vnum autem illud pati: quidam autem poſteriores è contrario vnum illud efficere, duo verò illa pati potius affirmant. 16 Hæc igitur aſſertio, tria eſſe elementa, iis qui ex his & aliis eiuſmodi *inſpectionibus* rem conſiderant, videri poteſt habere aliquã rationẽ, vt antea diximus. 17 Plura autem tribus non item: quoniam vnum ad patiendum ſufficit. 18 Quòd ſi, quatuor cùm ſint *termini*, duæ contrietates erunt: *certè* oportebit ſeor- C ſim vtrique ſubiici aliam quandam mediam naturam. ſin ex ſe inuicem gignere poſſunt; vtique ſuperuacua erit alterutra contrarietas. 16 Item non poſſunt eſſe plures contrarietates primæ. nam ſubſtantia eſt vnum quoddam entis genus. quapropter principia eo tantùm inter ſe differunt, quòd alia ſint priora, alia poſteriora: ſed genere non *differunt*: quia ſemper in vno genere eſt vna contrarietas. omnes autem contrarietates ad vnam referri videntur. 20 Ergo nec vnum eſſe elementum, nec plura duobus, vel tribus, manifeſtum *eſt*: horum autem vtrum *ſit verius*, quemadmodum diximus, magnam habet dubitationem.

Quot & quæ ſint principia rerum naturalium, ex ſententia Ariſtotelis.

Cap. VIII.

Ὧδ᾽ οὖν ἡμεῖς γε λέγωμεν, πρῶτον περὶ πάσης γενέσεως ἐπελθόντες· ἔστι γὰρ κατὰ φύσιν τὰ κοινὰ πρῶτον εἰπόντας, οὕτω τὰ περὶ ἕκαστον ἴδια θεωρεῖν. 2 Φαμὲν γὰρ γίνεσθαι ἐξ ἄλλου ἄλλο, καὶ ἐξ ἑτέρου ἕτερον, ἢ τὰ ἁπλᾶ λέγοντες, ἢ τὰ συγκείμενα.

D NOs itaque ſic dicamus, omni priùs generatione pertractata. Eſt enim naturæ conſentaneum, cùm priùs ea quæ communia ſunt, declarata fuerint, ſic deinde cuiuſque rei propria contemplari. 2 Dicimus enim fieri ex alio aliud, & ex diuerſo diuerſum, cùm aut de ſimplicibus loquamur, aut de compoſitis.

hoc autem ſic dico : Poteſt enim homo fieri muſicus : poteſt etiam aliquid non muſicum , fieri muſicum : aut homo non muſicus , fieri homo muſicus. Simplex igitur quod fit appello *vt* hominem , & non muſicum , & ſimplex cuius eſt generatio , *vt* muſicum. compoſitum verò & cuius eſt generatio , & quod fit : quando non muſicum hominem , dicimus fieri hominem muſicum. 3 De horum altero non ſolùm dicitur fieri hoc aliquid , ſed etiam ex hoc : puta ex non muſico muſicum : ſed hoc de omnibus non dicitur. non enim ex homine fit muſicus : ſed homo fit muſicus. 4 Iam verò eorum quæ fiunt , provt ſimplicia fieri dicimus , aliud , cùm fit, permanet , aliud non permanet. homo namque permanet , atque eſt cum fit homo muſicus. ſed non muſicum , & muſicæ expers , neque ſimpliciter, neque compoſitum permanet. 5 His autem definitis , ex iis omnibus quæ fiunt , hoc licet accipere , ſi quis animum aduertat , ſicut dicimus , opus ſemper eſſe vt ſubiiciatur aliquid , quod fiat. 6 Atque hoc licèt numero ſit vnum , tamen formâ non *eſt* vnum : (nam formâ & definitione pro eodem accipio :) non eſt enim eadem eſſentia hominis & muſicæ expertis : & illud quidem permanet, hoc autem non permanet. *quod* enim non *eſt* oppoſitum , permanet : homo namque permanet : muſicum verò , & muſicæ expers non permanet. immo nec *id permanet* , quod *eſt* ex ambobus compoſitum , vt homo muſicus. 7 Ex aliquo autem fieri aliquid , & non hoc fieri aliquid , magis quidem dicitur de iis quæ permanent : exempli cauſâ , ex non muſico muſicum fieri *dicitur:* : ex homine autem non *dicitur*. Verumtamen & in iis quæ permanent , interdum dicitur eodem modo. dicimus enim ex ære ſtatuam fieri: non, æs *fieri* ſtatuam. De eo autem quod eſt oppoſitum , nec permanet, vtroque modo dicitur , *nimirum* & ex hoc *fieri* illud, & hoc *fieri* illud. nam & ex muſicæ experte fit muſicus , & muſicæ expers fit muſicus. idcirco etiam in compoſito *res ſe habet* eodem modo : quoniam & ex homine muſicæ experte , & homo muſicæ expers, dicitur fieri muſicus.

8 Cùm autem multis modis fieri dicatur , & quædam dicantur non fieri ſimpliciter , ſed fieri hoc aliquid: ſimpliciter autem fieri tantùm ſubſtantiarum *proprium ſit* : in aliis quidem conſtat neceſſe *eſſe* vt ſubiiciatur aliquid quod fiat. nam & quantum , & quale , & quod ad alterum quidpiam refertur : & quando , & vbi , re aliqua ſubiecta fiunt:

A λέγω δὲ τοῦτο ὡδί. ἔστι γάρ που γίνεσθαι ἄνθρωπον, μουσικόν· ἔστι δὲ τὸ μὴ μουσικόν τι γίνεσθαι μουσικόν, ἢ τὸν μὴ μουσικὸν ἄνθρωπον, ἄνθρωπον μουσικόν· ἁπλοῦν μὲν οὖν λέγω τὸ γιγνόμενον τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ μὴ μουσικόν· καὶ ὃ γίνεται ἁπλοῦν, τὸ μουσικόν. συγκείμενον δὲ καὶ ὃ γίγνεται, καὶ τὸ γιγνόμενον, ὅταν τὸν μὴ μουσικὸν ἄνθρωπον φῶμεν γίγνεσθαι, ἢ μουσικόν, ἢ μουσικὸν ἄνθρωπον. 3 Τούτων δὲ, τὸ μὲν οὐ μόνον λέγεται τόδε τι γίνεσθαι, ἀλλὰ B καὶ ἐκ τοῦδε, οἷον ἐκ μὴ μουσικοῦ μουσικός· τὸ δὲ, οὐ λέγεται ἐπὶ πάντων· οὐ γὰρ ἐξ ἀνθρώπου ἐγένετο μουσικός, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο μουσικός. 4 Τῶν δὲ γινομένων, ὡς τὰ ἁπλᾶ λέγομεν γίγνεσθαι, τὸ μὲν ὑπομένον γίγνεται, τὸ δὲ οὐχ ὑπομένον. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ὑπομένει μουσικὸς γινόμενος ἄνθρωπος, καὶ ἔστι· τὸ δὲ μὴ μουσικόν, καὶ τὸ ἄμουσον, οὔτε * ἁπλῶς, οὔτε συντιθέμενον ὑπομένει. (κ. ἁπλοῦν) 3 Διωρισμένων δὲ τούτων, ἐξ ἁπάντων C τῶν γιγνομένων τοῦτο ἔστι λαβεῖν, ἄν τις * ἐπιβλέπῃ, ὥσπερ λέγομεν, ὅτι δεῖ ἀεί τι ὑποκεῖσθαι τὸ γινόμενον. (γρ. ἐπιβλέψῃ) 6 Καὶ τοῦτο εἰ καὶ ἀριθμῷ ἐστιν ἕν, ἀλλ' εἴδει γε οὐχ ἕν. τὸ γὰρ εἴδει λέγω καὶ λόγῳ ταὐτόν· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἀνθρώπῳ καὶ τῷ ἀμούσῳ τὸ εἶναι· καὶ τὸ μὲν ὑπομένει· τὸ δ' οὐχ ὑπομένει· τὸ μὲν μὴ ἀντικείμενον ὑπομένει· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ὑπομένει. τὸ δὲ μουσικὸν καὶ τὸ ἄμουσον οὐχ ὑπομένει, οὐδὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον· οἷον ὁ ἄμουσος ἄνθρωπος. 7 Τὸ δ' ἔκ τινος γίνεσθαί τι, καὶ μὴ τόδε γίνεσθαί τι, μᾶλλον μὲν λέγεται ἐπὶ D τῶν μὴ ὑπομενόντων, οἷον ἐξ ἀμούσου μουσικὸν γίνεσθαι, ἐξ ἀνθρώπου δὲ οὔ. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπομενόντων ἐνίοτε λέγεται ὡσαύτως. ἐκ γὰρ χαλκοῦ ἀνδριάντα γίγνεσθαί φαμεν, οὐ τὸν χαλκὸν ἀνδριάντα. τὸ μέντοι ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ μὴ ὑπομένοντος, ἀμφοτέρως λέγεται, καὶ ἐκ τοῦδε τόδε, καὶ τόδε τόδε· καὶ γὰρ ἐξ ἀμούσου γίνεται μουσικός, καὶ ὁ ἄμουσος γίνεται μουσικός· διὸ καὶ ἐπὶ τοῦ συγκειμένου ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐξ ἀμούσου ἀνθρώπου, E καὶ ἄμουσος ἄνθρωπος γίγνεσθαι λέγεται μουσικός. 8 Πολλαχῶς δὴ λεγομένου τοῦ γίγνεσθαι, καὶ τῶν μὲν οὐ γίγνεσθαι ἁπλῶς, ἀλλὰ τόδε τι γίγνεσθαι· ἁπλῶς δὲ γίγνεσθαι τῶν οὐσιῶν μόνον· κατὰ μὲν τἆλλα, φανερὸν ὅτι ἀνάγκη ὑποκεῖσθαί τι τὸ γιγνόμενον. καὶ γὰρ ποσὸν, καὶ ποιὸν, καὶ πρός τι ἕτερον, καὶ ποτὲ, καὶ ποῦ, γίνεται ὑποκειμένου τινός,

διὰ τὸ μόνην τὴν οὐσίαν κατὰ μηδενὸς ἄλλου λέγεσθαι ὑποκειμένου, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ τῆς οὐσίας. 9 Ὅτι δὲ καὶ * αἱ οὐσίαι, καὶ ὅσα ἄλλα ἁπλῶς ὄντα ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται, ἐπισκοποῦντι γένοιτ' ἂν φανερόν· ἀεὶ γάρ ἐστι τι ὃ ὑπόκειται, ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα ἐκ σπέρματος. γίνεται δὲ τὰ γινόμενα ἁπλῶς, τὰ μὲν μετασχηματίσει, οἷον ἀνδριὰς ἐκ χαλκοῦ· τὰ δὲ προσθέσει, οἷον τὰ αὐξανόμενα· τὰ δ' ἀφαιρέσει, οἷον ἐκ τοῦ λίθου ὁ Ἑρμῆς· τὰ δὲ συνθέσει, οἷον οἰκία· τὰ δ' ἀλλοιώσει, οἷον τὰ τρεπόμενα κατὰ τὴν ὕλην. πάντα δὲ τὰ οὕτω γινόμενα, φανερὸν ὅτι ἐξ ὑποκειμένων γίνεται. 10 Ὥστε δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ γινόμενον ἅπαν ἀεὶ σύνθετόν ἐστι· καὶ ἔστι μέν τι τὸ γινόμενον, ἔστι δέ τι ὃ τοῦτο γίνεται. καὶ τοῦτο διττόν· ἢ γὰρ τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ ἀντικείμενον· λέγω δὲ, ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ ἄμουσον, ὑποκεῖσθαι δὲ τὸν ἄνθρωπον· καὶ τὴν μὲν ἀσχημοσύνην καὶ τὴν ἀμορφίαν, ἢ τὴν ἀταξίαν, τὸ ἀντικείμενον· τὸν δὲ χαλκὸν, ἢ τὸν λίθον, ἢ τὸν χρυσὸν, τὸ ὑποκείμενον. 11 Φανερὸν οὖν, ὡς εἴπερ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν φύσει ὄντων, ἐξ ὧν πρώτων εἰσὶ, καὶ γεγόνασι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλ' ἕκαστον ὃ λέγεται κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅτι γίγνεται ἅπαντα ἔκ τε τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς μορφῆς· σύγκειται γὰρ ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ μουσικοῦ, τρόπον τινά· διαλύσεις γὰρ τοὺς λόγους εἰς τοὺς λόγους τοὺς ἐκείνων. δῆλον οὖν ὡς γίνοιτ' ἂν τὰ γινόμενα ἐκ τούτων. 12 Ἔστι δὲ τὸ ὑποκείμενον, ἀριθμῷ μὲν ἕν, εἴδει δὲ δύο. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ χρυσὸς, καὶ ὅλως ἡ ὕλη ἀριθμητή· τόδε γάρ τι μᾶλλον, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἐξ αὐτοῦ γίνεται τὸ γινόμενον· ἡ δὲ στέρησις, καὶ ἡ ἐναντίωσις, συμβεβηκός. 13 Ἓν δὲ τὸ εἶδος, οἷον ἡ τάξις, ἢ ἡ μουσικὴ, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν οὕτω κατηγορουμένων. 14 Διὸ, ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον εἶναι τὰς ἀρχὰς, ἔστι δ' ὡς τρεῖς. 15 Καὶ ἔστι μὲν ὡς τἀναντία, οἷον εἴ τις λέγοι τὸ μουσικὸν καὶ τὸ ἄμουσον, ἢ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ ἡρμοσμένον καὶ τὸ ἀνάρμοστον· ἔστι δὲ ὡς οὔ· ὑπ' ἀλλήλων γὰρ πάσχειν τἀναντία ἀδύνατον. λύεται δὲ καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ἄλλο εἶναι τὸ ὑποκείμενον· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐναντίον. 16 Ὥστε οὔτε πλείους τῶν ἐναντίων αἱ ἀρχαὶ τρόπον τινὰ, ἀλλὰ δύο, ὡς εἰπεῖν, τῷ ἀριθμῷ· οὔτε αὖ παντελῶς δύο, διὰ τὸ ἕτερον ὑπάρχειν τὸ εἶναι αὐτοῖς, ἀλλὰ τρεῖς· ἕτερον γὰρ τὸ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ ἀμούσῳ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ἀσχηματίστῳ καὶ χαλκῷ.

γρ. ἡ γένεσις

A propterea quòd ſola ſubſtantia de nullo alio ſubiecto dicitur, reliqua verò omnia de ſubſtantia *dicuntur.* 9 Sed & ſubſtantias & quæcumque alia ſimpliciter ſunt, ex ſubiecto aliquo fieri, conſideranti perſpicuum vtique fiet. ſemper enim eſt aliquid, quod ſubiicitur, ex quo fit id quo fit: vt plantæ, & animantia ex ſemine. Fiunt autem quæ ſimpliciter fiunt partim figuræ mutatione, vt ſtatua ex ære: quædam adiectione, vt ea quæ augentur: nonnulla ablatione, vt ex lapide Mercurius: alia ex compoſitione, vt domus: alia variatione, vt quorum mate-
B ria mutatur. quæcumque autem ſic fiunt, conſtat ex ſubiectis fieri. 10 Quapropter ex iis quæ diximus, manifeſtum *eſt*, quicquid fit, ſemper eſſe compoſitum: & eſſe quidem aliquid quod fit, eſſe autem & aliquid, in quod hoc mutatur. & hoc *quod fit* duplex *eſt*: aut enim *eſt* ſubiectum, aut *eſt* oppoſitum. Dico autem opponi quod *eſt* muſicæ expers: ſubiici autem hominem. Item figuræ, & formæ, vel ordinis priuationem, oppoſitum appello: æs autem, aut
C lapidem, aut aurum, *voco* ſubiectum. 11 Si quidem igitur cauſæ & principia *rerum* natura conſtantium *ea* ſunt, ex quibus primis *res* ſunt & fiunt, non ex accidenti, ſed quod quidque ſecundum eſſentiam dicitur, perſpicuum *eſt*, rem omnem fieri ex ſubiecto & forma. componitur enim quodammodo muſicus homo, ex homine & muſico: quoniam rationes in eorum rationes diſſolues. patet igitur ea quæ fiunt ex his fieri. 12 Porro ſubiectum numero quidem vnum eſt, ſpecie autem duo. homo namque & aurum &
E omnino materia *eſt* numerabilis: magis enim *eſt* hoc aliquid: nec per accidens ex eo fit quod fit: priuatio autem & contrarietas *eſt* accidens. 13 Forma verò *eſt* vnum *principium* vt ordo, aut muſica, aut aliud quidpiam eorum quæ ſic attribuuntur.

14 Quapropter cùm duo principia dici poſſunt, tum etiam tria. 15 Et partim contraria; veluti, ſi quis dicat muſicum & muſicę expers, aut calidum & frigi-
D dum, aut harmonia conſtans & harmonia carens: partim non *contraria*: quia contraria viciſſim pati nequeunt. ſed & hoc ſoluitur, quoniam ſubiectum aliud eſt: hoc enim non *eſt* contrarium. 16 Quocirca principia nec plura quodammodo *ſunt*, quàm contraria, ſed duo *tantùm*, vt ita dicam, numero: nec rurſus *ſunt* omnino duo, quia diuerſa eſt eorum eſſentia, ſed *ſunt* tria: alia enim *eſt* hominis, alia muſicæ expertis eſſentia: nec non eius quod figura caret & æris:

17 Quot igitur ſint principia rerum naturalium, quæ ſub generationem *cadunt*, & quomodo tot *ſint*, dictum eſt: & conſtat opus eſſe, vt aliquid ſubiiciatur contrariis: & contraria duo eſſe: ſed alio quodam modo hoc non *eſſe* neceſſarium. ſufficit enim alterum contrariorum ad efficiendam ſua abſentia & præſentia mutationem. 18 Subiecta verò natura ſciri poteſt proportione. vt enim ad ſtatuam æs, vel ad lecticam lignum, vel ad aliud quidpiam eorum quæ formam habent, materia, & quod forma caret, ſe habet priuſquam formam acceperit: ſic ipſa ad ſubſtantiam *ſe* habet, *& ad id quod eſt* hoc aliquid, atque ens. 19 Hæc igitur eſt vnum principium, cùm tamen non ſit ita vnum, nec ita ens, vt hoc aliquid. alterum principium *eſt* ratio: inſuper *eſt* & huic contrarium, *id eſt*, priuatio. 20 Hæc autem quomodo *ſint* duo, & quomodo plura, dictum fuit in ſuperioribus: ac primùm quidem dictum fuit, tantùm contraria *eſſe* principia: poſtea verò neceſſe *eſſe* etiam aliud quiddam ſubiici, & eſſe tria *principia*. ex iis verò quæ nunc *expoſita fuere*, patet quæ *ſit* differentia contrariorum, & quomodo principia ſint inter ſe affecta, & quid ſit quod ſubiicitur. vtrùm autem forma an ſubiectum *ſit rei* eſſentia, nondum manifeſtum *eſt*: ſed principia *eſſe* tria, & quomodo *ſint* tria, & quis *ſit* eorum modus, *eſt* manifeſtum. Quot igitur, & quæ ſint principia, ex his perſpicitor.

A 17 Πόσαι μὲν οὖν αἱ ἀρχαὶ τῶν περὶ γένεσιν φυσικῶν, καὶ * πῶς πόσαι, εἴρηται· καὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι δεῖ ὑποκεῖσθαί τι τοῖς ἐναντίοις, καὶ τὰ ἐναντία δύο εἶναι. τρόπον δέ τινα ἄλλον οὐκ ἀναγκαῖον· ἱκανὸν γὰρ ἔσται τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ποιεῖν τῇ ἀπουσίᾳ καὶ παρουσίᾳ τὴν μεταβολήν. 18 Ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις, ἐπιστητὴ κατ' ἀναλογίαν· ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς, ἢ πρὸς κλίνην ξύλον, ἢ πρὸς * τὸ ἄλλο τι τῶν ἐχόντων μορφὴν, ἡ ὕλη καὶ τὸ ἄμορφον ἔχει, B πρὶν λαβεῖν τὴν μορφήν· οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν, καὶ, τόδε τι, καὶ τὸ ὄν. 19 Μία μὲν οὖν ἀρχὴ αὕτη, οὐχ οὕτω μία οὖσα, οὐδὲ οὕτως ἕν, ὡς τὸ * τόδε τι. μία δὲ, * ἡ ὁ λόγος. ἔτι δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ ἡ στέρησις. 20 Ταῦτα δὲ πῶς δύο, καὶ πῶς πλείω, εἴρηται ἐν τοῖς ἄνω. πρῶτον μὲν οὖν ἐλέχθη, ὅτι ἀρχαὶ τἀναντία μόνον. ὕστερον δ', ὅτι ἀνάγκη καὶ ἄλλο τι ὑποκεῖσθαι, καὶ εἶναι τρία. ἐκ δὲ τῶν νῦν φανερὸν τίς ἡ διαφορὰ τῶν ἐναντίων, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἀρχαὶ πρὸς ἀλλήλας, καὶ τί τὸ ὑποκείμενον· C πότερον δὲ οὐσία τὸ εἶδος, ἢ τὸ ὑποκείμενον, οὔπω δῆλον. ἀλλ' ὅτι αἱ ἀρχαὶ τρεῖς, καὶ πῶς τρεῖς, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτῶν, δῆλον. πόσαι μὲν οὖν καὶ τίνες εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ, ἐκ τούτων * θεωρείσθωσαν.

Scrib. πῶς πόσαι,

γ. τῶν ἄλλων τι

γρ. τὸ δέ τι ἕν.

γρ. ἡ quam lectionem etiã vetus interp. ſecutus eſt malè. vide Philoponum.

γρ. θεωρείσθω

Erroris, in quem veteres Philoſophi ob Principiorum ignorationem inciderunt, diſſolutio.

Cap. IX.

SEd & hoc tantùm modo veterum dubitationem diſſolui, poſt hæc dicamus. 2 Primi namque philoſophi veritatem & rerum naturam quærentes aberrarunt, quaſi in aliam quandam viam præ imperitia abducti: atque aſſerunt, eorum quæ ſunt, nihil fieri aut interire, propterea quod neceſſe eſt, vt quod fit, vel fiat ex ente, vel ex non ente: ex his autem vtriſque fieri nequit: quia neque ens fit, cùm iam ſit: ex nihilo autem nihil fit, quoniam aliquid ſubiici oportet. 3 Atque ita deinceps conſecutionem augentes, non eſſe multas res inquiunt, ſed tantummodo ipſum ens. 4 Illi igitur hanc opinionem acceperunt ob ea quæ dicta ſũt.

D ὍΤΙ δὲ μοναχῶς οὕτω λύεται καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων ἀπορία, λέγωμεν μετὰ ταῦτα. 2 Ζητοῦντες γὰρ οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν φύσιν τὴν τῶν ὄντων ἐξετράπησαν, οἷον ὁδόν τινα ἄλλην ἀπωσθέντες ὑπὸ ἀπειρίας· καὶ φασὶν οὔτε γίνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι· διὰ τὸ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὄντος, ἢ ἐκ μὴ ὄντος. ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι. οὔτε γὰρ τὸ ὂν γίνεσθαι· εἶναι E γὰρ ἤδη· ἔκ τε μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι· ὑποκεῖσθαι γάρ τι δεῖ. 3 Καὶ οὕτω δὴ τὸ ἐφεξῆς συμβαῖνον αὔξοντες, οὐδ' εἶναι πολλά φασιν, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τὸ ὄν. 4 Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ταύτην ἔλαβον τὴν δόξαν διὰ τὰ εἰρημένα.

5 Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι τὸ ἐξ ὄντος ἢ μὴ ὄντος γίνεσθαι, ἢ τὸ μὴ ὂν, ἢ τὸ ὂν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν, ἢ ὁτιοῦν τόδε γίνεσθαι, ἕνα μὲν τρόπον οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ τὸν ἰατρὸν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν, ἢ τὸ ἐξ ἰατροῦ εἶναί τι ἢ γίνεσθαι. 6 Ὥστ' ἐπεὶ τοῦτο διχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἐξ ὄντος, καὶ τὸ ὂν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν. 7 Οἰκοδομεῖ μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς, οὐχ ᾗ ἰατρὸς, ἀλλ' ᾗ οἰκοδόμος. καὶ λευκὸς γίνεται, οὐχ ᾗ ἰατρὸς ἀλλ' ᾗ μέλας· ἰατρεύει δὲ καὶ ἀνίατρος γίνεται ᾗ ἰατρός. 8 Ἐπεὶ δὲ μάλιστα λέγομεν κυρίως τὸν ἰατρὸν ποιεῖν τι, ἢ πάσχειν, ἢ γίνεσθαι ἐξ ἰατροῦ, ἐὰν ᾗ ἰατρὸς ταῦτα πάσχῃ, ἢ ποιῇ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ ἐξ ὄντος γίνεσθαι, καὶ τοῦτο σημαίνει τὸ ᾗ μὴ ὄν. 9 Ὅπερ ἐκεῖνοι μὲν οὐ διελόντες, ἀπέστησαν· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν τοσοῦτον προσηγνόησαν, ὥστε μηδὲν οἴεσθαι γίνεσθαι, μηδὲ εἶναι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀνελεῖν πᾶσαν τὴν γένεσιν. 10 Ἡμεῖς δὲ καὶ αὐτοί φαμεν, γίνεσθαι μὲν οὐδὲν ἁπλῶς ἐκ μὴ ὄντος, ὅμως μέντοι γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος, οἷον κατὰ συμβεβηκός. ἐκ γὰρ τῆς στερήσεως, ὅ ἐστι καθ' αὑτὸ μὴ ὄν, οὐκ ἐνυπάρχοντος γίνεταί τι. θαυμάζεται δὲ τοῦτο, καὶ ἀδύνατον οὕτω δοκεῖ, γίνεσθαί τι ἐκ μὴ ὄντος. 11 Ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἐξ ὄντος οὐδὲ τὸ ὂν γίνεσθαι, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. 12 Οὕτω δὲ καὶ τοῦτο γίνεσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον, οἷον εἰ ἐκ ζώου ζῶον ἂν γίγνοιτο, καὶ ἐκ τινὸς ζώου τι ζῶον, οἷον εἰ κύων ἐξ ἵππου γίγνοιτο· γίγνοιτο μὲν γὰρ ἂν, οὐ μόνον ἐκ τινὸς ζώου ὁ κύων, ἀλλὰ καὶ ἐκ ζώου, ἀλλ' οὐχ ᾗ ζῶον· ὑπάρχει γὰρ ἤδη τοῦτο· εἰ δέ τι μέλλει γίνεσθαι ζῶον, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ ἐκ ζώου ἔσται. καὶ εἴ τι ὂν, οὐκ ἐξ ὄντος, οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος· τὸ γὰρ ἐκ μὴ ὄντος εἴρηται ἡμῖν τί σημαίνει, ὅτι ᾗ μὴ ὄν. 13 Ἔτι δὲ καὶ τὸ εἶναι ἅπαν, ἢ τὸ μὴ εἶναι, οὐκ ἀναιροῦμεν. 14 Εἷς μὲν δὴ τρόπος ἐστί.

15 Ἄλλος δ', ὅτι ἐνδέχεται ταὐτὰ λέγειν κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. τοῦτο δ' ἐν ἄλλοις διώρισται δι' ἀκριβείας μᾶλλον. 16 Ὥσθ' (ὅπερ ἐλέγομεν) αἱ ἀπορίαι λύονται, δι' ἃς ἀναγκαζόμενοι ἀναιροῦσι τῶν εἰρημένων ἔνια· διὰ γάρ τοι τοῦτο τοσοῦτον οἱ πρότερον ἐξετράπησαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν, καὶ ὅλως μεταβολήν. αὕτη γὰρ ἂν ὀφθεῖσα ἡ φύσις, ἅπασαν ἔλυσεν αὐτῶν ταύτην τὴν ἄγνοιαν.

A 5 Nos autem dicimus, *hæc*, ex ente vel non ente fieri, aut non ens vel ens facere quippiam, ſeu pati, aut quoduis fieri illud, quodammodo nihil differre, *ſed perinde valere, ac ſi quis dicat* medicum aliquid facere, vel pati, aut ex medico aliquid eſſe, vel fieri. 6 Quare cùm hoc duobus modis dicatur: patet etiam illud, *nimirum* ex ente, & ens vel facere, vel pati, *bifariam accipi*. 7 Ædificat igitur medicus, non quà medicus, ſed quà ædificator: & albus fit, non quà medicus, ſed quà niger. medetur autem, & fit medicinæ expers, quà medicus. B 8 Quia verò dicimus maximè propriè medicum aliquid facere vel pati, aut ex medico fieri, cum, quà medicus, hæc patitur, aut facit; manifeſtum eſt etiam hoc, ex non ente fieri, ſignificare quà non ens. 9 Quod quidem illi non diſtinguentes, *à recta via* ſunt abducti: & propter hanc ignorantiam eò inſcitiæ peruenerunt, vt putarint nullam aliam rem fieri, aut eſſe, ſed tollerent omnem generationem. 10 Nos autem & ipſi dicimus nihil quidem fieri ſimpliciter ex non ente, fieri tamen ex non ente, tamquam per accidens. C fit enim *aliquid* ex priuatione, quæ eſt per ſe non ens, cum non inſit *in eo quod fit*. admirationi autem hoc eſt, & impoſſibile ita videtur fieri aliquid ex non ente. 11 Itidémque *dicimus*, neque ex ente, neq; ens fieri, niſi per accidens. 12 Eodem autem modo fieri hoc *dicimus*, ac ſi ex animali animal fieret, & ex aliquo animali aliquod animal. veluti, ſi canis ex equo fieret. nam canis fieret non ſolùm ex aliquo animali, verùm etiam ex animali: non tamen quà *eſt* animal, quia hoc iam eſt. Quòd ſi futurum eſt, vt aliquid fiat animal D non ex accidenti, *certè* non ex animali erit. & ſi quid *fiet* ens, non *fiet* ex ente, neque ex non ente: quippe dictum à nobis fuit quid ſignificet illud, ex non ente, videlicet quà *eſt* non ens. Præterea verò omnem rem eſſe aut non eſſe non tollimus. 14 Vnus igitur *dubitationis ſoluendæ* modus hic *eſt*. 15 Alius autem *eſt*: quoniam eadem dici poſſunt ſecundùm poteſtatem & ſecundùm actum. hoc verò in aliis *libris* magis exquiſitè definitum eſt. 16 Quare (vt diximus) dubitationes ſoluuntur, E quibus coacti *veteres* tollunt nonnulla eorum quæ dicta ſunt. Ideo namque priores *philoſophi* tantùm aberrarunt à via *ducente* ad generationem & interitum, & omnino mutationem. nam hæc natura *ſi ab eis* cognita *fuiſſet*, omnem hanc eorum ignorantiam diſſoluiſſet.

Reliqua de principiis naturalibus.

Cap. X.

SAnè attigerunt eam & alii nonnulli, non tamen ſatis. 2 Primùm enim fatentur ſimpliciter fieri aliquid ex non ente, quatenus *fatentur* Parmenidem rectè dicere. 3 Deinde ipſis videtur, ſi *hac natura* eſt vna numero, etiam poteſtate tantùmmodo vnam eſſe. hoc autem plurimùm differt. 4 Nos enim materiam & priuationẽ diuerſa eſſe dicimus: & horum illud quidem eſſe non ens ex accidenti, *nempe* materiam: priuationem verò *eſſe non ens* per ſe. & illam quidem *eſſe* prope & quodammodo ſubſtantiam; *nimirum* materiam: priuationem autem nequaquam. 5 Alii verò magnum & paruum, ſiue vtrunque, ſiue ſeorſum alterutrum, ſimiliter *ſtatuunt eſſe non ens*. quare omnino hic ternarii modus ab illo differt. huc vſque enim progreſſi ſunt *vt intelligerent* naturam aliquam ſubiici oportere. ſed hanc vnam faciunt. nam etſi quidam dualitatem facit, inquiens eam *ſubiectam naturam eſſe* magnum & paruum: nihilominus tamen idem facit: quoniam alteram neglexit, *nimirum* priuationem. 6 Alia namque natura, cùm permaneat, eorum quæ fiunt, vna cum forma eſt cauſa, quaſi mater. altera verò, *quæ eſt* pars contrarietatis, ſæpe videri poterit ei qui ad ipſius maleficium animum aduerterit, ne quidem vllo modo eſſe. 7 Cùm enim ſit quiddam diuinum, & bonum, & expetendum: dicimus aliud eſſe ei contrarium; aliud quod ſua natura id expetit & appetit. Sed illis accidit, vt contrarium appetat ſui ipſius interitum. Atqui nec ipſa forma ſeipſam expetere poteſt: quia non eſt *ſui* indigens, neque contrarium *eam expetit*: quia contraria ſui inuicem perimendi vim habent. ſed hoc eſt materia: perinde ac ſi fœmina marem, aut turpe pulchrum *appeteret*. Verumtamen nõ *eſt* per ſe turpis, ſed ex accidenti; nec *per ſe* fœmina, ſed ex accidenti. 8 Partim autem interit, & fit: partim minimè. vt enim *eſt* id in quo, per ſe interit. quod enim interit, in ipſa eſt, *nempe* priuatio. Vt autem ſecundum poteſtatem *ſpectatur*, non per ſe gignitur & *interit*, ſed neceſſe *eſt* eam eſſe incorruptibilem & ingenitam. ſiue enim fieret, oporteret ſubiici aliquod primum, *nempe* id ex quo inſito *fit*: hoc autem eſt eius natura: proinde prius erit quàm fiat. materiam enim voco primum cuiuſque rei ſubiectum, ex quo inſito fit aliquid, non per accidens. ſiue quid intereat, in hoc vltimum abibit. quare interepta erit, antequã interimatur.

A Ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς, ἀλλ' οὐχ ἱκανῶς. 2 Πρῶτον μὲν γὰρ ὁμολογοῦσιν ἁπλῶς γίνεσθαί τι ἐκ μὴ ὄντος, ᾗ Παρμενίδην ὀρθῶς λέγειν. 3 Εἶτα φαίνεται αὐτοῖς, εἴπερ ἐστὶν ἀριθμῷ μία, καὶ δυνάμει μόνον μίαν εἶναι. τοῦτο δὲ διαφέρει πλεῖστον. 4 Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὕλην καὶ στέρησιν ἕτερον εἶναί φαμεν· καὶ τούτων τὸ μὲν οὐκ ὂν εἶναι κατὰ συμβεβηκός, τὴν ὕλην· τὴν δὲ στέρησιν, καθ' αὑτήν· καὶ τὴν μὲν ἐγγὺς καὶ οὐσίαν πως, τὴν ὕλην, τὴν δὲ στέρησιν οὐδαμῶς.
B 5 Οἱ δὲ τὸ μὴ ὂν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ὁμοίως, ἢ τὸ συναμφότερον, ἢ τὸ χωρὶς ἑκάτερον· ὥστε παντελῶς ἕτερος ὁ τρόπος οὗτος τῆς τριάδος, κἀκεῖνος· μέχρι μὲν γὰρ δεῦρο προῆλθον, ὅτι δεῖ τινα ὑποκεῖσθαι φύσιν· ταύτην μέντοι μίαν ποιοῦσι. καὶ γὰρ εἴ τις δυάδα ποιεῖ, λέγων μέγα καὶ μικρὸν αὐτήν, οὐθὲν ἧττον ταὐτὸν ποιεῖ· τὴν γὰρ ἑτέραν παρεῖδε * τὴν στέρησιν. * 6 Ἡ μὲν γὰρ ὑπομένουσα, συναιτία τῇ μορφῇ τῶν γινομένων ἐστίν, ὥσπερ μήτηρ· ἡ δ' ἑτέρα, μοῖρα τῆς ἐναντιώσεως, πολλάκις
C ἂν φαντασθείη τῷ πρὸς τὸ κακοποιὸν αὐτῆς ἀτενίζοντι τὴν διάνοιαν οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν. 7 Ὄντος γάρ τινος θείου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ἐφετοῦ, τὸ μὲν ἐναντίον αὐτῷ φαμὲν εἶναι· τὸ δέ, ὃ πέφυκεν ἐφίεσθαι καὶ ὀρέγεσθαι αὐτοῦ, κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν. τοῖς δὲ συμβαίνει, τὸ ἐναντίον ὀρέγεσθαι τῆς ἑαυτοῦ φθορᾶς. καίτοι οὔτε αὐτὸ ἑαυτοῦ οἷόν τε ἐφίεσθαι τὸ εἶδος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐνδεές· οὔτε τὸ ἐναντίον· φθαρτικὰ γὰρ ἀλλήλων τὰ ἐναντία. ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν ὕλη, ὥσπερ ἂν εἰ θῆλυ ἄρρενος, καὶ αἰσχρὸν καλοῦ· πλὴν οὐ καθ'
D αὑτὸ αἰσχρόν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐδὲ θῆλυ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. 8 Φθείρεται δὲ καὶ γίνεται, ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δὲ ὡς οὔ. ὡς μὲν γὰρ τὸ ἐν ᾧ καθ' αὑτὸ φθείρεται· τὸ φθειρόμενον γὰρ ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ στέρησις· ὡς δὲ κατὰ τὴν δύναμιν, οὐ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἄφθαρτον καὶ ἀγένητον ἀνάγκη αὐτὴν εἶναι· εἴτε γὰρ ἐγίγνετο, ὑποκεῖσθαί τι δεῖ πρῶτον τὸ ἐξ οὗ ἐνυπάρχοντος· τοῦτο δέ ἐστιν αὐτὴ ἡ φύσις· ὥστε ἔσται πρὶν
E γενέσθαι. λέγω γὰρ ὕλην, τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἑκάστῳ, ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός· εἴτε φθείρεται, εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον· ὥστε ἐφθαρμένη ἔσται, πρὶν φθαρῆναι.

Quidam codd. hæc duo τὴν στέρ. nõ habẽt: quos ſequitur Argyr.

Argyr. legit vt eſt apud Themiſtium, ἡ μὲν γὰρ ὕλη μένουσα,

6 Περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς, πότερον μία ἢ πολλαί, καὶ τίς ἢ τίνες εἰσί, δι' ἀκριβείας τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶ διορίσαι· ὥστε εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀποκείσθω. περὶ δὲ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν φθαρτῶν εἰδῶν ἐν τοῖς ὕστερον δεικνυμένοις ἐροῦμεν. ὅτι μὲν οὖν εἰσιν ἀρχαί, καὶ τίνες, καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν, διωρείσθω ἡμῖν οὕτω. πάλιν δ' ἄλλην ἀρχὴν ἀρξάμενοι λέγωμεν.

A 9 De principio autem, quod *eſt* ſecundùm formam, vtrùm *ſit* vnum an multa, & quod vel quæ ſint, exquiſitè definire eſt munus philoſophiæ: quare in illud tempus reiiciatur. de naturalibus autem & interitui obnoxiis formis in iis dicemus quæ poſterius demonſtrabuntur. 10 Quòd igitur ſint principia, & quæ, & quot numero *ſint*, ſic à nobis definitum eſto. Rurſus autem alio facto initio dicamus.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ, ἢ περὶ φυσικῶν ἀρχῶν, τὸ Β'.

ARISTOTELIS NATVRALIS AVSCVLTATIONIS, SEV, DE NATVRALIBVS PRINCIPIIS, *LIBER II.*

DE NATVRA, ET EO QVOD HABET NATVRAM, VEL EST SECVNDVM NATVRAM.

TRACTATVS I. Cap. I.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ φύσει, τὰ δὲ δι' ἄλλας αἰτίας. 2 Φύσει μέν, τά τε ζῶα καὶ τὰ μέρη αὐτῶν, καὶ τὰ φυτά, καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων, οἷον γῆ, καὶ πῦρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ· ταῦτα γὰρ εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα φύσει φαμέν. A

3 Πάντα δὲ τὰ ῥηθέντα φαίνεται διαφέροντα πρὸς τὰ μὴ φύσει συνεστῶτα. τὰ μὲν γὰρ φύσει ὄντα, πάντα φαίνεται ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, τὰ μὲν κατὰ τόπον, B τὰ δὲ κατ' αὔξησιν, καὶ φθίσιν, τὰ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν. κλίνη δὲ καὶ ἱμάτιον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ἐστίν, ᾗ μὲν τετύχηκε τῆς κατηγορίας ἑκάστης, καὶ καθ' ὅσον ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, οὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον· ᾗ δὲ συμβέβηκεν αὐτοῖς λιθίνοις ἢ γηΐνοις, ἢ μικτοῖς ἐκ τούτων, * ἔχει κατὰ τοσοῦτον. 4 Ὡς οὔσης τῆς φύσεως ἀρχῆς τινος καὶ αἰτίας τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὑτό, καὶ μὴ κατὰ συμ-

γρ. ἔχ. κ. το. ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως.

EORVM quæ ſunt, alia naturâ conſtant, alia per alias cauſas. 2 Naturâ quidem *conſtant* & animalia; & eorum partes, & plantæ, & ſimplicia corpora, vt terra, & ignis, & aër, & aqua. hæc enim & eiuſmodi *alia* dicimus naturâ conſtare. 3 Hęc autem quæ dicta ſunt, omnia differre videntur ab iis quæ naturâ non conſtant. nam quæcumque naturâ conſtant, videntur in ſeipſis habere principium motus & quietis, alia ſecundùm locum, alia ſecundum accretionem & diminutionem, alia ſecundum variationem. lectica verò, & veſtimentum, & ſi quod aliud eiuſmodi genus eſt, quà ſingulis his appellationibus ſignificantur, & quatenus ab arte ſunt, nullum mutationis impetum inſitum habent. quà verò eis accidit, vt ſint lapidea, vel terrea, vel ex his mixta: eatenus *id* habent. 4 Tãquam natura ſit principiũ quoddam & cauſa cur *id* moueatur & quieſcat, inquo ineſt primũ, per ſe, non ex accidenti.

5 Dico autem, non ex accidenti, quia fieri poteſt vt aliquis ſibi ipſi ſit cauſa ſanitatis, cùm ſit medicus: veruntamen, non quatenus ſanatur, medicinam habet, ſed accidit eundem eſſe medicum & ſanari. idcirco *hæc* aliquando à ſe inuicem ſeparantur. 6 Similiter verò *ſe habet* vnumquodque aliorum, quæ fiunt: nullum enim eorum habet in ſe principium effectionis: ſed quædam in aliis & extra *habent*, vt domus, & vnumquodque aliorum quæ manu efficiuntur: quædam in ſeipſis quidem *habent*, non tamen per ſe, *nimirum* quæcumque ex accidenti ſibi ipſis cauſæ fieri poſſunt. 7 Natura igitur eſt, quod dictum fuit. 8 Naturam verò habent, quæcumque habent eiuſmodi principium. Atque hæc omnia ſunt ſubſtantia. natura namque ſemper eſt ſubiectum quoddam & in ſubiecto. 9 Secundùm naturam autem dicuntur & hæc & quæ his inſunt per ſe. vt igni ſurſum ferri. hoc enim non eſt natura, nec habet naturam, ſed eſt naturaliter, & ſecundùm naturam. 10 Dictum eſt igitur quid ſit natura, & quid *ſit* quod *eſt* naturaliter, & ſecundum naturam. 11 Eſſe autem naturam conari probare, ridiculum *eſt*: patet enim eiuſmodi entia multa eſſe: demonſtrare autem, quæ ſunt perſpicua, ex obſcuris, eius eſt qui non poteſt diiudicare, *quod eſt* per ſe, & *quod* non *eſt* per ſe notum. Poſſe autem aliquem ita eſſe affectum, non eſt obſcurum. aliquis enim qui ab ortu ſit cæcus, poteſt de coloribus ratiocinari. quare neceſſe *eſt* his eſſe diſputationem de nominibus, ſed *ipſos* nihil intelligere. 12 Iam verò quibuſdam videtur natura & eſſentia eorum quæ naturâ conſtant, eſſe id quod primum cuique rei ineſt, informe per ſe: vt lecticæ natura *eſt* lignum, ſtatuæ verò æs. 13 Cuius rei ſignum *eſſe* inquit Antipho: quia ſi quis defoderit lecticam, & putredo vim acceperit, adeo vt germinet, certè non fiet lectica, ſed lignum: quaſi illud ex accidenti inſit, nempe diſpoſitio quæ eſt ſecundùm formam & artem: eſſentia verò ea ſit, quæ etiam permanet, ab his continenter affecta. quòd ſi etiam horum vnumquodque ad aliud quiddam eodem modo eſt affectum: veluti, æs & aurum ad aquam: oſſa autem & ligna ad terram, ſimiliterque aliud quoduis: ea inquit eſſe ipſorum naturam & eſsẽtiam. 14 Idcirco alii terram, alii ignem, alii aërem, alii aquam, alii nõnulla ex his, alii hęc omnia inquiunt eſſe rerum naturam. Quod enim quiſque exiſtimauit eſſe tale, ſiue vnum ſiue multa, hoc & tot inquiunt eſſe vniuerſam eſſentiã, reliqua autẽ omnia *eſſe* horũ affectiones, & habitꝰ, & diſpoſitiones.

A βεβηκός. 5 Λέγω δὲ τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι γένοιτ' ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ τις αἴτιος ὑγιείας ὢν ἰατρός· ἀλλ' ὅμως οὐ καθὸ ὑγιάζεται, τὴν ἰατρικὴν ἔχει, ἀλλὰ συμβέβηκε τὸν αὐτὸν ἰατρὸν εἶναι καὶ ὑγιαζόμενον· διὸ καὶ χωρίζεταί ποτε * ἀλλήλων. 6 Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ποιουμένων. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν ἄλλοις καὶ ἔξωθεν, οἷον οἰκία, καὶ τῶν ἄλλων τῶν χειροκμήτων ἕκαστον· τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς μὲν, B ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτὰ, ὅσα κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γένοιτ' ἂν ἑαυτοῖς. 7 Φύσις μὲν οὖν ἐστι τὸ ῥηθέν. 8 Φύσιν δὲ ἔχει, ὅσα τὴν τοιαύτην ἔχει ἀρχήν. καὶ ἔστι ταῦτα πάντα, οὐσία· ὑποκείμενον γάρ τι, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἡ φύσις ἀεί. 9 Κατὰ φύσιν δὲ, ταῦτά τε καὶ ὅσα τούτοις ὑπάρχει καθ' αὑτὰ, οἷον τῷ πυρὶ τὸ φέρεσθαι ἄνω· τοῦτο γὰρ, φύσις μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἔχει φύσιν· φύσει δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἐστί. 10 Τί μὲν οὖν ἡ φύσις ἐστὶν, εἴρηται, καὶ τί τὸ φύσει, καὶ κατὰ φύσιν. 11 Ὡς δ' ἐστὶν ἡ φύσις, πειρᾶσθαι δεικνύ- C ναι γελοῖον· φανερὸν γὰρ ὅτι τοιαῦτα τῶν ὄντων ἐστὶ πολλά. τὸ δὲ δεικνύναι τὰ φανερὰ διὰ τῶν ἀφανῶν, οὐ δυναμένου κρίνειν ἐστὶ τὸ δι' αὑτὸ καὶ μὴ δι' αὑτὸ γνώριμον. ὅτι δὲ ἐνδέχεται τοῦτο πάσχειν, οὐκ ἄδηλον· συλλογίσαιτο γὰρ ἄν τις ἐκ γενετῆς ὢν τυφλὸς, περὶ χρωμάτων. ὥστε ἀνάγκη τοῖς τοιούτοις περὶ τῶν ὀνομάτων εἶναι τὸν λόγον, μηδὲν δὲ νοεῖν. 12 Δοκεῖ δὲ ἡ φύσις * καὶ οὐσία τῶν φύσει ὄντων ἐνίοις εἶναι τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάστῳ ἀρρύθμιστον καθ' ἑαυτὸ, οἷον κλίνης φύσις τὸ ξύλον, ἀνδριάντος δ' ὁ χαλκός. κ. καὶ ἡ οὐσία ἡ τ.

D 13 Σημεῖον δέ φησιν Ἀντιφῶν, ὅτι εἴ τις κατορύξειε κλίνην, καὶ λάβοι δύναμιν ἡ σηπεδὼν, ὥστε ἀνεῖναι βλαστὸν, οὐκ ἂν γενέσθαι κλίνην, ἀλλὰ ξύλον· ὡς τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχον, τὴν κατὰ νόμον διάθεσιν, καὶ τὴν τέχνην· τὴν δ' οὐσίαν οὖσαν ἐκείνην, ἣ καὶ διαμένει ταῦτα πάσχουσα συνεχῶς. εἰ δὲ καὶ τούτων ἕκαστον πρὸς ἕτερόν τι ταὐτὸ τοῦτο πέπονθεν (οἷον ὁ μὲν χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς πρὸς ὕδωρ, τὰ δ' ὀστᾶ καὶ ξύλα πρὸς γῆν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν) E ἐκεῖνα τὴν φύσιν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν.

14 Διόπερ οἱ μὲν γῆν, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δ' ἀέρα φασὶν, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δὲ ἔνια τούτων, οἱ δὲ πάντα ταῦτα τὴν φύσιν εἶναι τὴν τῶν ὄντων. ὃ γάρ τις αὐτῶν ὑπέλαβε τοιοῦτον, εἴτε ἓν, εἴτε πλείω, τοῦτο καὶ τοσαῦτά φασιν εἶναι τὴν ἅπασαν οὐσίαν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα πάθη τούτων, καὶ ἕξεις, καὶ διαθέσεις.

15 Καὶ τούτων μὲν ὁτιοῦν εἶναι ἀΐδιον· οὐ γὰρ εἶναι μεταβολὴν αὐτοῖς ἐξ ἑαυτῶν. τὰ δ' ἄλλα γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἀπειράκις. 16 Ἕνα μὲν οὖν τρόπον ἡ φύσις οὕτω λέγεται, ἡ πρώτη ἑκάστῳ ὑποκειμένη ὕλη τῶν ἐχόντων ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως ἀρχὴν καὶ μεταβολῆς. 17 Ἄλλον δὲ τρόπον, ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ τέχνη λέγεται, τὸ κατὰ τέχνην, καὶ τὸ τεχνικόν· οὕτω καὶ φύσις τὸ κατὰ φύσιν λέγεται, καὶ τὸ φυσικόν. οὔτε δὲ ἐκεῖνό πως φαῖμεν ἂν ἔχειν κατὰ τέχνην οὐδὲν, εἰ δυνάμει μόνον ἐστὶ κλίνη, μήπω δὲ ἔχει τὸ εἶδος τῆς κλίνης, οὐδ' εἶναι τέχνην· οὔτε ἐν τοῖς φύσει συνισταμένοις. τὸ γὰρ δυνάμει σὰρξ ἢ ὀστοῦν, οὔτ' ἔχει πω τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, πρὶν ἂν λάβοι τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον, ὃ ὁριζόμενοι λέγομεν τί ἐστι σὰρξ, ἢ ὀστοῦν· οὔτε φύσει ἐστίν. ὥστε ἄλλον τρόπον ἡ φύσις ἂν εἴη τῶν ἐχόντων ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως ἀρχὴν, ἡ μορφὴ, καὶ τὸ εἶδος, οὐ χωριστὸν ὂν, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν λόγον.

18 Τὸ δ' ἐκ τούτων, φύσις μὲν οὐκ ἔστι, φύσει δέ· οἷον ὁ ἄνθρωπος. 19 Καὶ μᾶλλον φύσις αὕτη τῆς ὕλης. ἕκαστον γὰρ τότε λέγεται ὅταν ἐντελεχείᾳ ᾖ, μᾶλλον ἢ ὅταν δυνάμει. 20 Ἔτι γίνεται ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ κλίνη ἐκ κλίνης· διὸ καί φασιν οὐ τὸ σχῆμα εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸ ξύλον· ὅτι γένοιτ' ἂν, εἰ βλαστάνοι, οὐ κλίνη, ἀλλὰ ξύλον. εἰ δ' ἄρα τοῦτο * τέχνη, καὶ ἡ μορφὴ φύσις· γίνεται γὰρ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπος. 21 * Ἔτι δ' ἡ φύσις ἡ λεγομένη ὡς γένεσις, ὁδός ἐστιν εἰς φύσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ ἰάτρευσις λέγεται, οὐκ εἰς ἰατρικὴν ὁδὸς, ἀλλ' εἰς ὑγίειαν· ἀνάγκη μὲν γὰρ ἀπὸ ἰατρικῆς, οὐκ εἰς ἰατρικὴν εἶναι τὴν ἰάτρευσιν. οὐχ οὕτω δ' ἡ φύσις ἔχει πρὸς τὴν φύσιν· ἀλλὰ * τὸ φυόμενον, ἐκ τινὸς εἰς τὶ ἔρχεται, ἢ φύεται. εἰς τί οὖν φύεται; * οὐχὶ ἐξ οὗ, ἀλλ' εἰς ὅ. ἡ ἄρα μορφὴ, φύσις. 22 Ἡ δέ γε μορφὴ καὶ ἡ φύσις, διχῶς λέγεται· καὶ γὰρ ἡ στέρησις εἶδός πως ἐστίν. 23 Εἰ δὲ ἐστὶν ἡ στέρησις, καὶ ἐναντίον τι περὶ τὴν ἁπλῆν γένεσιν, ἢ μὴ ἐστὶν, ὕστερον ἐπισκεπτέον.

Voce τέχνη, nec Philoponus, nec alii veteres interpretes quidã agnoſcũt. extat tamẽ in veteri verſione Lat.

* Metaph. l. δ. c. 4.

γρ. τὸ φυόμενον ἐκ τινος, εἰς ὃ καὶ ἔρχεται, τὸ φύεται. vide Philopon.

γρ. οὐχ εἰς τὸ ἐξ οὗ,

A 15 Et horum quidem quoduis eſſe ſempiternum: non enim eſſe ipſis mutationem ex ſeipſis. cætera verò fieri & interire infinities. 16 Vno igitur modo natura ſic dicitur, *nimirum* prima cuique rei in ſe motus & mutationis principium habenti ſubiecta materia. 17 Alio autem modo forma & ſpecies, quæ in definitione *ponitur*. Vt enim dicitur ars, quod *eſt* ſecundum artem, & quod *eſt* artificioſum: ita etiam dicitur natura, quod *eſt* ſecundum naturam, & quod *eſt* naturale. Neque autem illud vllo modo dicemus habere quidpiam ſecundùm ar- B tem, ſi poteſtate tantum ſit lectica, nec dum habeat lecticæ ſpeciem, neque *dicimus* eſſe artem: neque in iis quæ naturâ conſtant. quod enim poteſtate *eſt* caro, aut os: *id* necdum habet ſuam ipſius naturam priuſquam acceperit formam, quæ ponitur in definitione, (*hoc eſt* quam dicimus definientes quid ſit caro, vel os) nec naturâ conſtat. quare alio modo natura eſt eorum quæ in ſe principium motus habent, forma & ſpecies, quæ non eſt ſeparabilis, niſi ſecundùm definitionem. 18 Quod autem ex his *eſt* C *compoſitum*, natura quidem non eſt, ſed *naturaliter eſt, ſeu* natura *conſtat*: vt homo. 19 Atque hæc magis, quam materia, *eſt* natura. Vnumquodque enim tunc dicitur, cùm actu eſt, potius quàm cùm *eſt* poteſtate. 20 Præterea fit homo ex homine, non lectica ex lectica. ideóque inquiunt, non figuram, ſed lignum eſſe naturam, quia, ſi germinaret, non fieret lectica, ſed lignum. ſi igitur hoc *eſt* ars, etiam forma *eſt* natura: fit enim ex homine homo. 21 Præterea natura accepta pro generatione, eſt via ad naturam. *ita ſe habet*, vt medicatio, *quæ* di- E citur via non ad medicinam, ſed ad ſanitatem. neceſſe enim *eſt* medicationem à medicina eſſe, non ad medicinam: ſed non ita habet natura ad naturam. verum id quod naſcitur, ex aliquo ad aliquid venit ſeu naſcitur. ad quod igitur *veniendo* naſcitur? non ad id ex quo, ſed *ad id* ad quod. forma igitur *eſt* natura. 22. Forma autem & natura duobus modis dicitur. etenim priuatio eſt quodam- D modo forma. 23 Vtrùm autem priuatio & contrarium quidpiam ſit in ſimplici generatione, nec ne, poſterius erit conſiderandum.

QVOMODO PHYSICVS DISTINGVATVR A MATHEMATICO, & à primo philoſopho, & circa quid verſetur.

TRACTATVS II. Cap. II.

CVm autem definitum ſit, quot modis natura dicatur; deinceps videndum *eſt* quo differat mathematicus à phyſico: naturalia namque corpora planities habẽt, & ſoliditates, & longitudines, & puncta; quæ cõſiderat mathematicus. 2 Præterea *videndum eſt*, vtrum aſtrologia *ſit* diuerſa *à phyſica*: an pars phyſicæ. 3 Nam ſi phyſici *eſt*, ſcire quid ſit Sol, aut Luna, nihil autem eorum *ſcire* quæ *Soli aut Lunæ* per ſe accidunt, *certè eſt* abſurdum: præſertim quia videntur, qui de natura *diſſerunt*, etiam loqui de figura Lunæ ac Solis: & quærere, vtrùm terra & mundus ſint rotunda necne. 4 De his igitur tractat etiam mathematicus, non tamen qua horum vnumquodque *eſt* terminus corporis naturalis: neque *horum* accidentia contemplatur, qua eiuſmodi rebus accidunt: ideóque ſeparat: ſunt enim res per intellectum ſeparabiles. nihilque intereſt: nec falſum committitur ab iis qui ſeparant. 5 Non animaduertunt autem ſe quoque hoc facere, qui ideas *eſſe* dicunt. ſeparant enim res naturales, quæ minus ſeparabiles *ſunt*, quàm mathematicæ. 6 Hoc autem manifeſtum fieri poteſt, ſi quis vtrorumque definitiones afferre conetur: *id eſt*, tam *rerum* ipſarũ, quàm accidentium. impar enim & par, nec non rectum & inflexum; præterea & numerus, & linea, & figura, ſine motu erunt: caro autem, & os, & homo, non item: ſed hęc, vt naſus ſimus, non vt inflexum dicuntur. 7 Quinetiam hoc declarant *ex* mathematicæ, quæ *ſunt* magis naturales: vt perſpectiua, & muſica, & aſtrologia. contra enim quodammodo *ſe* habent ac geometria: quoniam geometria naturalem quidem lineam conſiderat, non tamen quà *eſt* naturalis: perſpectiua autem mathematicam quidem lineam *conſiderat*, non tamen quà eſt mathematica, ſed quà *eſt* naturalis. 8 Cum autem natura duobus modis *dicatur*, nimirum forma & materia: ſic debemus contemplari, ac ſi de ſimitate conſideraremus quid ſit. quocirca eiuſmodi *res* neque *ſunt* abſque materia, neque ſecundùm materiam. 9 Nam & de hoc dubitare quiſpiam poſſit, cùm duæ *ſint* naturæ, de vtra *diſſerere ſit munus* Phyſici: an de eo *diſſerat*, quod ex ambabus *conſtat*. atqui ſi de eo *diſſerit* quod ex ambabus *naturis conſtat*, *certè* etiam de vtraq; natura *diſſeret*,

A Ἐπεὶ δὲ διώρισται ποσαχῶς ἡ φύσις λέγεται, μετὰ τοῦτο θεωρητέον τίνι διαφέρει ὁ μαθηματικὸς τοῦ φυσικοῦ· καὶ γὰρ ἐπίπεδα καὶ στερεὰ ἔχει τὰ φυσικὰ σώματα, καὶ μήκη, καὶ στιγμάς, περὶ ὧν σκοπεῖ ὁ μαθηματικός. 2 Ἔτι δ', * ἡ ἀστρολογία ἑτέρα ἢ μέρος τῆς φυσικῆς. (γρ. εἰ ἡ ἀστρ.) 3 Εἰ γὰρ τοῦ φυσικοῦ τὸ τί ἐστιν ἥλιος ἢ σελήνη, εἰδέναι, τῶν δὲ συμβεβηκότων καθ' αὑτὰ μηδέν, ἄτοπον· ἄλλως τε καὶ ὅτι φαίνονται λέγοντες οἱ περὶ φύσεως, καὶ περὶ σχήματος σελήνης καὶ ἡλίου. καὶ δὴ καὶ πότερον σφαιροειδὴς ἡ γῆ καὶ ὁ κόσμος, ἢ οὔ. 4 Περὶ τούτων B μὲν οὖν πραγματεύεται καὶ ὁ μαθηματικός, ἀλλ' οὐχ ᾗ φυσικοῦ σώματος πέρας ἕκαστον· οὐδὲ τὰ συμβεβηκότα θεωρεῖ ᾗ τοιούτοις οὖσι συμβέβηκε. διὸ καὶ χωρίζει· χωριστὰ γὰρ τῇ νοήσει, κινήσεώς ἐστι· καὶ οὐδὲν διαφέρει, οὐδὲ γίνεται ψεῦδος χωριζόντων. 5 Λανθάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες, καὶ οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες. τὰ γὰρ φυσικὰ χωρίζουσιν ἧττον ὄντα χωριστὰ τῶν μαθηματικῶν. 6 Γίγνοιτο δ' ἂν τοῦτο δῆλον, εἴ τις ἑκατέρων πειρῷτο λέγειν τοὺς ὅρους, καὶ αὐτῶν καὶ τῶν συμβεβηκότων· τὸ μὲν γὰρ περιττὸν ἔσται καὶ τὸ ἄρτιον, καὶ τὸ εὐθὺ καὶ τὸ καμ- C πύλον· ἔτι δὲ καὶ ἀριθμός, καὶ γραμμή, καὶ σχῆμα ἄνευ κινήσεως· σὰρξ δὲ καὶ ὀστοῦν καὶ ἄνθρωπος, οὐκέτι· ἀλλὰ ταῦτα ὥσπερ ῥὶς σιμή, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ καμπύλον λέγεται. 7 Δηλοῖ δὲ καὶ τὰ φυσικώτερα * τῶν μαθημάτων, οἷον (γρ. τῶν μαθηματικῶν,) ὀπτική, καὶ ἁρμονική, καὶ ἀστρολογία· ἀνάπαλιν γὰρ τρόπον τινὰ ἔχουσι τῇ γεωμετρίᾳ. ἀλλὰ ἡ μὲν γεωμετρία περὶ γραμμῆς φυσικῆς σκοπεῖ· ἀλλ' οὐχ ᾗ φυσική· ἡ δ' ὀπτική, D μαθηματικὴν μὲν γραμμήν, ἀλλ' οὐχ ᾗ μαθηματική, ἀλλ' ᾗ φυσική. 18 Ἐπειδὴ δὲ ἡ φύσις διχῶς, τό, τε εἶδος καὶ ἡ ὕλη, ὡς ἂν εἰ περὶ σιμότητος τί ἐστι σκοποῖμεν, οὕτω θεωρητέον. ὥστ' οὔτ' ἄνευ ὕλης τὰ τοιαῦτα, οὔτε κατὰ τὴν ὕλην. 19 Καὶ γὰρ δὴ καὶ περὶ τούτου διχῶς ἀπορήσειεν ἄν τις, ἐπεὶ δύο αἱ φύσεις, περὶ ποτέρας τοῦ φυσικοῦ, ἢ περὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν· ἀλλ' εἰ περὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν, καὶ περὶ ἑκατέρας.

πότερον οὖν τῆς αὐτῆς, ἢ ἄλλης, ἑκατέραν γνωρίζειν; 10 Εἰς μὲν γὰρ τοὺς ἀρχαίους ἀποβλέψαντι δόξειεν ἂν εἶναι τῆς ὕλης· ἐπὶ μικρὸν γάρ τι μέρος Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος τοῦ εἴδους καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι ἥψαντο. 11 Εἰ δὲ ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν, τῆς δὲ αὐτῆς *ἐπιστήμης εἰδέναι τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην μέχρι του

γρ. Quid τέχν.

(οἷον ἰατροῦ ὑγίειαν, καὶ χολὴν, καὶ φλέγμα, ἐν οἷς ἡ ὑγίεια· ὁμοίως δὲ καὶ οἰκοδόμου, τό, τε εἶδος τῆς οἰκίας, καὶ τὴν ὕλην, ὅτι πλίνθοι, καὶ ξύλα· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων) καὶ τῆς φυσικῆς ἂν εἴη τὸ γνωρίζειν ἀμφοτέρας τὰς φύσεις. B

12 Ἔτι τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ τὸ τέλος, τῆς αὐτῆς, καὶ ὅσα τούτων ἕνεκα. ἡ δὲ φύσις, τὸ τέλος καὶ οὗ ἕνεκα. ὧν γὰρ συνεχοῦς τῆς κινήσεως οὔσης, ἐστὶ τέλος τι τῆς κινήσεως, τοῦτο ἔσχατον καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. διὸ καὶ ὁ ποιητὴς γελοίως προήχθη εἰπεῖν,

γρ. Euripid.

Ἔχει τελευτὴν, ἧσπερ οὕνεκ' ἐγένετο.

Βούλεται γὰρ οὐ πᾶν εἶναι τὸ ἔσχατον, τέλος, ἀλλὰ τὸ βέλτιστον. 13 * Ἐπεὶ δὲ ποιοῦσιν αἱ τέχναι τὴν ὕλην, αἱ μὲν ἁπλῶς, αἱ δὲ εὐεργόν· καὶ χρώμεθα ὡς ἡμῶν ἕνεκα πάντων ὑπαρχόντων· ἐσμὲν γάρ πως καὶ ἡμεῖς τέλος· διχῶς γὰρ τὸ οὗ ἕνεκα· εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας· * δύο δὴ αἱ ἄρχουσαι τῆς ὕλης καὶ γνωρίζουσαι τέχναι, ἥ τε χρωμένη, καὶ τῆς ποιητικῆς ἡ ἀρχιτεκτονική. διὸ καὶ ἡ χρωμένη, ἀρχιτεκτονική πως· διαφέρει δὲ, ᾗ ἡ μὲν τοῦ εἴδους γνωριστική, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ· ἡ δὲ, ὡς ποιητικὴ τῆς ὕλης. ὁ μὲν γὰρ κυβερνήτης ποῖόν τι τὸ εἶδος τοῦ πηδαλίου γνωρίζει καὶ ἐπιτάττει· ὁ δὲ, ἐκ ποίου ξύλου καὶ ποίων κινήσεων ἔσται. ἐν μὲν οὖν τοῖς κατὰ τέχνην, ἡμεῖς ποιοῦμεν τὴν ὕλην τοῦ ἔργου ἕνεκα· ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει οὖσα. 14 Ἔτι τῶν πρός τι ἡ ὕλη· ἄλλῳ γὰρ εἴδει ἄλλη ὕλη. 15 Μέχρι δὴ πόσου τὸν φυσικὸν δεῖ εἰδέναι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἐστιν; ἢ ὥσπερ τὸν ἰατρὸν νεῦρον, ἢ χαλκέα χαλκὸν, μέχρι του; τινὸς γὰρ ἕνεκα ἕκαστον, * καὶ περὶ ταῦτα ἅ ἐστι χωριστὰ μὲν εἴδει, ἐν ὕλῃ δέ. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον * γεννᾷ καὶ ἥλιος. πῶς δὲ ἔχει τὸ χωριστόν, καὶ τί ἐστι, φιλοσοφίας τῆς πρώτης διορίσαι ἔργον.

γρ. ἐπεὶ καὶ π.

γρ. δύο δὲ αἱ.

Suſpectus locus. Vicom. legēdum putat ἀχώριστα parum probabiliter. Scriptū reperimus χωριστὰ εἴδει. quam lectionem etiā Græci interp. agnoſcunt.

γρ. γεννᾷ ἐκ τῆς ὕλης, καὶ ἥλ.

A Vtrùm igitur ad eandem, an ad aliam atque aliam *ſcientiam pertinet* vtramque naturam notificare? 10 Ad veteres philoſophos reſpicienti videri poteſt *ſolius* materię rationem haberi *à phyſico*. parum enim Empedocles ac Democritus formam & quidditatem attigerunt. 11 Quòd ſi ars imitatur naturam, eiuſdem verò ſcientiæ *eſt* quadamtenus noſſe formam & materiam; (vt medici *eſt noſſe* ſanitatem, nec non bilem & pituitam, in quibus ineſt ſanitas: ſimiliter etiam ædificatoris *eſt noſſe* formam domus, & materiam, quòd *ſcilicet materia domus ſint* lateres & ligna: eadémque ratio *eſt* aliarum rerum;) profectò etiam phyſicæ munus erit notificare ambas naturas. 12 Præterea eiuſdem *ſcientiæ eſt noſſe* id cuius causâ, & finem, & quæcumque horum causâ *ſunt*: natura autem *eſt* finis & id cuius causâ: quorum enim motus cùm ſit continuus, eſt aliquis finis illius motus, hic *finis eſt* extremum & id cuius causâ. Ideóque poëta ridiculè adductus eſt, vt diceret,

Habet finem cuius causâ genitus erat.

C Non enim omne extremum meretur nomen finis. ſed id quod *eſt* optimum. 13 Cùm autem artes materiam faciant, aliæ ſimpliciter, aliæ ad opus idoneam: nóſque *his* omnibus vtamur tamquam noſtrâ causâ ſint; (ſumus enim & nos aliquo modo finis: quia bifariàm *ſumitur* id cuius causâ, vt dictum eſt in *libris* de philoſophia;) duæ ſanè *ſunt* artes, quæ præſunt materiæ, atque eam cognoſcunt, nempe ea quæ vtitur, & quæ effectrici præeſt, architectonica. idcirco etiam ea quæ vtitur, *eſt* quodammodo architectonica. differunt autem, quatenus hæc quidem architectonica formam cognoſcit, illa D verò *dicitur architectonica*, tamquam efficiens materiam. nam gubernator, qualis ſit forma claui, nouit, & imperat: alter autem nouit, ex quali ligno, & ex quibus motibus *clauus* erit. in iis igitur quæ *ſunt* ſecundùm artem, nos materiam facimus operis causâ. in naturalibus autem ſuppetit. 14 Præterea materia, *in* eorum *numero eſt* quæ ad aliquid *referuntur*. nam alii formæ alia materia conuenit. 15 Quouſque igitur oportet Phyſicum cognoſcere formam & quid eſt? an vt medicus *noſſe debet* neruum, aut faber æs, *nempe* vſque ad aliquem *terminum*? alicuius E enim causâ vnumquodque conſiderat: & in iis verſatur, quæ ſunt quidem formâ ſeparabilia, *ſunt* tamen in materia: homo namque hominem gignit, & Sol. Quomodo autem *ſe* habeat, quod *eſt* ſeparatum, & quid ſit, primæ philoſophiæ munus *eſt* definire.

DE CAVSIS, TRACTATVS. III.

De cauſis per ſe. Cap. III.

HIs definitis, conſiderandum *eſt*, quænam & quot numero ſint cauſæ. cum enim res naturales cognoſcendi gratiâ *ſit* hæc tractatio; nec prius vnumquodque noſſe arbitremur, quam ſumpſerimus *cauſam* propter quam eſt: (hoc autem eſt ſumere primam cauſam:) profectò nobis quoque hoc faciendum *eſt* & in ortu & interitu, & in omni naturali mutatione: vt, cognitis horum principiis, conemur ad ea referre ſingula quæſita. 2. Vno igitur modo cauſa dicitur id ex quo inſito aliquid fit: vt æs *eſt cauſa* ſtatuæ, & argentum phialæ, & horum genera. 3 Alio autem *modo* forma & exemplar, (hæc autem eſt ratio quidditatis,) & huius genera: vt *harmoniæ* diapaſon, *forma eſt* duo ad vnum, & omnino numerus, ac partes quæ in definitione *ponuntur*. 4 Præterea vnde *eſt* primum mutationis vel quietis principium: cuiuſmodi cauſa *eſt*, qui conſultat; & pater filii; & omnino quod facit eius quod fit: & quod mutat, eius quod mutatur.
5 Præterea vt finis. hoc autem eſt *id* cuius gratia: vt deambulandi, ſanitas. Cur enim deambulat? dicimus, vt bene valeat: &, cùm ſic dixerimus, putamus *nos* cauſam reddidiſſe. & quæcumque igitur alio mouente interiecta, finis *gratia* fiunt: vt ſanitatis *gratia fit* extenuatio, vel purgatio, vel pharmaca, vel inſtrumenta: hæc enim omnia finis gratiâ ſunt: differunt autem inter ſe, quòd alia ſint opera, alia inſtrumenta. 6 Cauſæ igitur tot fere modis dicuntur. 7 Cùm autem cauſæ multis modis dicantur: accidit, vt eiuſdem *effectus* ſint multæ cauſæ, non ex accidente: vt ſtatuæ & *ars* ſtatuaria, & æs, non alia quapiam ratione, ſed qua *eſt* ſtatua: non tamen eodem modo: ſed altera *eſt cauſa*, vt materia; altera, vt id vnde motus *profectus eſt*. 8 Sunt etiam quædam ſibi inuicem cauſæ: vt labor *eſt* cauſa firmæ corporis conſtitutionis: atque hæc *eſt cauſa* laborandi: non tamen eodem modo: ſed hæc *eſt cauſa* vt finis: illud autem, vt principium motus. 9 Præterea eadem eſt contrariorum cauſa; quod enim præſens, *eſt* cauſa huius *effectus*: hoc abſens dicimus interdum cauſam eſſe contrarii *effectus*: vt abſentiam gubernatoris *dicimus eſſe cauſam* ſubmerſionis nauis cuius præſentia erat cauſa ſalutis.

A

Διωρισμένων δὲ τούτων, ἐπισκεπτέον περὶ τῶν αἰτίων, ποῖά τε καὶ πόσα τὸν ἀριθμόν ἐστιν. ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἰδέναι χάριν ἡ φυσικὴ ἡ πραγματεία· εἰδέναι δὲ οὐ πρότερον οἰόμεθα ἕκαστον, πρὶν ἂν λάβωμεν τὸ διὰ τί περὶ ἕκαστον, (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λαβεῖν τὴν πρώτην αἰτίαν) δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν τοῦτο ποιητέον καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, καὶ περὶ πάσης τῆς φυσικῆς μεταβολῆς· ὅπως εἰδότες αὐτῶν τὰς ἀρχάς, ἀνάγειν εἰς αὐτὰς πειρώμεθα τῶν ζητουμένων ἕκαστον. 2 Ἕνα μὲν οὖν τρόπον αἴτιον λέγεται, τὸ ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος, οἷον, ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης, καὶ τὰ τούτων γένη. 3 Ἄλλον δέ, τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα· (τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι) καὶ τὰ τούτου γένη· οἷον τοῦ διὰ πασῶν τὰ δύο πρὸς ἕν, καὶ ὅλως ὁ ἀριθμός, καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ. 4 Ἔτι, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη, ἢ τῆς ἠρεμήσεως, οἷον ὁ βουλεύσας αἴτιος, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου, καὶ τὸ μεταβάλλον τοῦ μεταβαλλομένου. 5 Ἔτι, ὡς τὸ τέλος· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια· διὰ τί γὰρ περιπατεῖ; φαμέν, ἵνα *ὑγιάνῃ· καὶ εἰπόντες οὕτως, οἰόμεθα ἀποδεδωκέναι τὸ αἴτιον· καὶ ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξὺ γίγνεται τοῦ τέλους, οἷον τῆς ὑγιείας ἡ *ἰσχνασία, ἢ ἡ κάθαρσις, ἢ τὰ φάρμακα, ἢ τὰ ὄργανα· πάντα γὰρ ταῦτα τοῦ τέλους ἕνεκά ἐστι· διαφέρει δὲ ἀλλήλων, ὡς ὄντα τὰ μὲν ἔργα, τὰ δ' ὄργανα. 6 Τὰ μὲν οὖν αἴτια σχεδὸν τοσαυταχῶς λέγεται. 7 Συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν αἰτίων καὶ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἴτια εἶναι, οὐ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητική, καὶ ὁ χαλκός, *οὐ καθ' ἕτερόν τι, ἀλλ' ᾗ ἀνδριάς· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὕλη, τὸ δ' ὡς ὅθεν ἡ κίνησις. 8 Ἔστι δέ τινα καὶ ἀλλήλων αἴτια, οἷον τὸ πονεῖν αἴτιον τῆς εὐεξίας, καὶ αὕτη τοῦ πονεῖν· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέλος, τὸ δὲ ὡς ἀρχὴ κινήσεως. 9 Ἔτι δέ, τὸ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἐστὶν αἴτιον. ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τουδί, τοῦτο καὶ ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου· οἷον, τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυβερνήτου, τῆς τοῦ πλοίου ἀνατροπῆς, οὗ ἦν ἡ παρουσία αἰτία τῆς σωτηρίας.

B C D E

* γρ. ὑγιαίνῃ.
* γρ. ἰσχνασία.
* γρ. ταῦτα δὲ καθ' ἕτ.

10 Ἅπαντα δὲ τὰ νῦν εἰρημένα αἴτια, εἰς τέτταρας τρόπους πίπτει τοὺς φανερωτάτους· τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν, καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων, καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστι· *τούτων δὲ, τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον, οἷον τὰ μέρη· τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, τό, τε, ὅλον. καὶ ἡ σύνθεσις, καὶ τὸ εἶδος· τὸ δὲ σπέρμα, καὶ ὁ ἰατρὸς, καὶ ὁ βουλεύσας, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν, πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς, ἢ στάσεως, ἢ κινήσεως· τὰ δὲ ὡς τὸ τέλος, καὶ τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλλων· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα, βέλτιστον, καὶ τέλος τῶν ἄλλων ἐθέλει εἶναι· διαφερέτω δὲ μηδὲν αὐτὸ εἰπεῖν ἀγαθὸν, ἢ φαινόμενον ἀγαθόν. τὰ μὲν οὖν αἴτια τοιαῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι τῷ εἴδει. 11 Τρόποι δὲ τῶν αἰτίων, ἀριθμῷ μὲν εἰσὶ πολλοὶ, συγκεφαλαιούμενοι δὲ καὶ οὗτοι ἐλάττους· λέγεται γὰρ αἴτια πολλαχῶς, καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοειδῶν, προτέρως καὶ ὑστέρως ἄλλου ἄλλο, οἷον ὑγιείας ὁ ἰατρὸς, καὶ ὁ τεχνίτης· καὶ τοῦ διὰ πασῶν, τὸ διπλάσιον, καὶ ὁ ἀριθμὸς, καὶ ἀεὶ τὰ περιέχοντα *πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον. 12 Ἔτι δ', ὡς τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τούτων γένη· οἷον ἀνδριάντος ἄλλως Πολύκλειτος, καὶ ἄλλως ἀνδριαντοποιὸς, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνδριαντοποιῷ τὸ Πολυκλείτῳ εἶναι. καὶ τὰ περιέχοντα δὲ τὸ συμβεβηκὸς, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος αἴτιος εἴη τοῦ ἀνδριάντος, ἢ ὅλως τὸ ζῷον. 13 Ἔστι δὲ καὶ τῶν συμβεβηκότων ἄλλα ἄλλων *πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον· οἷον εἰ ὁ λευκὸς, καὶ ὁ μουσικὸς αἴτιος λέγοιτο τοῦ ἀνδριάντος. 14 Παρὰ πάντα δὲ καὶ τὰ οἰκείως λεγόμενα, καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς, τὰ μὲν ὡς δυνάμενα λέγεται, τὰ δὲ ὡς ἐνεργοῦντα· οἷον τοῦ οἰκοδομεῖσθαι οἰκίαν ὁ οἰκοδόμος, ἢ ὁ οἰκοδομῶν οἰκοδόμος. 15 Ὁμοίως δὲ λεχθήσεται καὶ ἐφ' ὧν αἴτια τὰ αἴτια τοῖς εἰρημένοις· οἷον τουδὶ τοῦ ἀνδριάντος, ἢ ἀνδριάντος, ἢ καὶ ὅλως εἰκόνος· καὶ χαλκοῦ τοῦδε, ἢ χαλκοῦ, ἢ ὅλως ὕλης· καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ὡσαύτως.

16 Ἔτι δὲ συμπλεκόμενα καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα λεχθήσεται· οἷον οὐ Πολύκλειτος, οὐδὲ ἀνδριαντοποιὸς, ἀλλὰ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός. 17 Ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτά ἐστι, τὸ μὲν πλῆθος ἕξ, λεγόμενα δὲ διχῶς. ἢ γὰρ ὡς τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ ὡς τὸ γένος, ἢ ὡς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος· ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα, ἢ ὡς ἁπλῶς λεγό-

x. τύπου

x. πρὸς τὰ καθέκαστα.

γρ' πορρώτερα καὶ ἐγγύτερα, ſic apud Themiſt.

A 10 Omnes autem cauſæ quæ nunc dictæ ſunt, in quatuor modos manifeſtiſſimos cadunt: (nam elementa *ſunt cauſæ* ſyllabarum: & materia, eorum quæ opificio conſtant: & ignis, & quæ *ſunt* eiuſmodi, corporum: & partes, totius: & hypotheſes, concluſionis: cauſæ *inquam* ſunt, vt id ex quo:) harum verò aliæ *ſunt* vt ſubiectum, veluti partes: aliæ vt quidditas, *nempe* totum, & compoſitio & forma; ſed ſemen, & medicus & conſultans, & omnino faciens, *hæc*

B *inquam* omnia *ſunt cauſæ* vnde *eſt* principium mutationis, vel ſtatus, vel motionis. aliæ verò *ſunt cauſæ* vt finis bonúmque aliorum. id enim cuius gratiâ, debet eſſe optimum, & cæterorum finis. ſed nihil interſit, vtrùm dicatur ipſum *finem* eſſe bonum, an videri bonum. Cauſæ igitur tales, ac tot ſunt ſpecie. 11. Modi verò cauſarum numero quidem ſunt multi: ſed, ſi ſummatim colligantur, & ipſi pauciores *fiunt.* dicuntur enim cauſæ multis mo-

C dis. & ipſarum *cauſarum* quæ *ſunt* eiuſdem generis, alia *eſt* prior & poſterior quàm alia. vt ſanitatis *cauſa eſt* medicus, & artifex. & *harmoniæ* diapoſon *cauſa eſt* duplum & numerus. ac ſemper ea quæ continent, *ita ſe habent* ad ſingula. 12 Præterea *dicuntur cauſæ* vt accidens & horum genera. vt puta ſtatuæ aliter *cauſa eſt* Polycletus, aliter ſtatuarius, quoniam accidit ſtatuario vt ſit Polycletus. Sed & ea quæ accidens continent, *appellantur cauſæ*: veluti ſi homo ſit cauſa ſtatuæ, aut omnino animal.

D 13 Accidentium quoque alia ſunt aliis remotiora & propinquiora: veluti ſi albus & muſicus dicatur eſſe cauſa ſtatuæ. 14 Præter omnes autem cauſas, & quæ propriè, & quæ ex accidenti dicuntur, aliæ dicuntur *cauſæ*, quia poſſunt: aliæ, quia agunt: vt ædificandæ domus *cauſa eſt* ædificator, aut ædificans ædificator. 15 Similiter autem dicetur etiam in iis quorum *ea* cauſæ, *quas expoſuimus*, ſunt cauſæ, vt in *ipſis cauſis* expoſitis. exempli gratiâ *eſt cauſa* huius ſtatuæ, vel ſtatuæ, vel omnino

E imaginis. item *eſt cauſa* huius æris, vel æris, vel omnino materiæ. Eadem *eſt* accidentium ratio. 16 Præterea & hæ & illæ dicuntur coniunctæ. verbi gratiâ, non Polycletus, nec ſtatuarius, ſed Polycletus ſtatuarius. 17 Sed nihilominus omnes hæ ſunt quidem, quod ad multitudinem, ſex: ſed dicuntur bifariam: vel enim vt ſingulare, vel vt genus, vel vt ex accidenti, vel genus accidentis: *&* vel hęc coniuncta, vel ſimpliciter accepta:

hac

hæc autem omnia vel agentia, vel ſecundùm poteſtatem. 18 Adeo autē differunt; vt agentes, & ſingulares, ſimul ſint & non ſint cum *iis* quorum *ſunt* cauſæ: (veluti hic qui medetur *ſimul eſt* cum hoc qui ſanatur: & hic ædificans, *ſimul eſt* cum hac re quæ ædificatur:) quæ verò ſecundùm poteſtatem *cauſæ dicuntur*, non ſemper *ſimul ſunt*; quia non ſimul interit domus & ædificator. 19 Oportet autem ſemper ſummam cuiuſque rei cauſam quærere, quemadmodum & in aliis *rebus*. vt homo ædificat quia *eſt* ædificator: ædificator autem *eſt* ſecundùm artem ædificandi: hæc igitur cauſa prior eſt. atque ita *ſe res habet* in omnibus.

20. Præterea *oportet* generum *quærere* genera: ſingularium autem ſingularia: vt ſtatuarius *eſt cauſa* ſtatuæ: hic autem *ſtatuarius*, huius *ſtatuæ*. Ac poteſtates quidem, eorum quæ fieri poſſunt: agentia verò, eorum quæ aguntur. 21 Quot igitur *ſint* cauſæ, & quomodo *ſint* cauſæ, ſatis à nobis definitum eſto.

A ἅμα· πάντα δὲ ἢ ἐνεργοῦντα, ἢ κατὰ δύναμιν. 18 Διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον, ἅμα ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστι, καὶ ὧν αἴτια· οἷον ὅδε ὁ ἰατρεύων τῷδε τῷ ὑγιαζομένῳ, καὶ ὅδε ὁ οἰκοδομῶν τῷδε τῷ οἰκοδομουμένῳ. τὰ δὲ κατὰ δύναμιν, οὐκ ἀεί· φθείρεται γὰρ οὐχ ἅμα ἡ οἰκία καὶ ὁ οἰκοδόμος. 19 Δεῖ δὲ ἀεὶ τὸ αἴτιον ἑκάστου τὸ ἀκρότατον ζητεῖν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ, ὅτι οἰκοδόμος· ὁ δὲ οἰκοδόμος, κατὰ τὴν
E οἰκοδομικήν. τοῦτο τοίνυν πρότερον τὸ αἴτιον· καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων. 20 Ἔτι, τὰ μὲν γένη τῶν γενῶν, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα τῶν καθ' ἕκαστα, οἷον ἀνδριαντοποιὸς μὲν ἀνδριάντος, ὁδὶ δὲ τουδί. καὶ αἱ μὲν δυνάμεις τῶν δυνατῶν, τὰ δὲ ἐνεργοῦντα πρὸς τὰ ἐνεργούμενα. 21 Ὅσα μὲν οὖν τὰ αἴτια, καὶ ὃν τρόπον αἴτια, ἔστω ἡμῖν διωρισμένα * ἱκανῶς. γρ. τυχὸν ἱκανῶς

Aliorum opiniones de caſu & fortuna.

Cap. IV.

Sed & fortuna & caſus dicuntur eſſe *in* cauſarum *numero*, multáque & eſſe & fieri fortuito & caſu. quo igitur modo in his cauſis ſit fortuna & caſus, & vtrùm idem *ſint* fortuna & caſus, an diuerſa, & omnino quid ſit fortuna & caſus, conſiderandum *eſt*. 2 Etenim nonnulli, an ſit necne, dubitant. aiunt enim nihil fieri à fortuna: ſed omnium, quæ dicimus caſu vel fortuitò fieri, eſſe aliquam cauſam definitam. vtputà fortuitò veniendi in forum, & reperiendi, quem volebat quidem, non tamen putabat *ſe reperturum*, cauſa *eſt* voluntas, *rem aliquam*, cùm in forum veniſſet, emendi. Similiter & in aliis, quæ fortuitò fieri dicuntur, ſemper aliquam cauſam ſumi poſſe, non autem fortunam. 3 Nam ſi fortuna eſſet aliquid, re vera abſurdum videretur: ac dubitare quiſpiam poſſet, cur nemo vmquam veterum ſapientum, cauſas ortus & interitus tradens, de fortuna quidpiam definierit. Sed, vt videtur, ne illi quidem putarunt aliquid eſſe à fortuna. 4 Sed & hoc admirabile *eſt*. multa namque fiunt & ſunt à fortuna & caſu: quæ non ignorantes poſſe referri ſingula ad aliquam eorum quæ fiunt, cauſam, quemadmodum antiquus ſermo fortunam tollens ait;

C Λέγεται δὲ καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τῶν αἰτίων, καὶ πολλὰ καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τύχην, καὶ διὰ τὸ αὐτόματον. τίνα οὖν τρόπον ἐν τούτοις ἐστὶ τοῖς αἰτίοις ἡ τύχη, καὶ τὸ αὐτόματον· καὶ πότερον τὸ αὐτὸ ἡ τύχη, καὶ τὸ αὐτόματον, ἢ ἕτερον, καὶ ὅλως τί ἐστιν ἡ τύχη, καὶ τὸ αὐτόματον, ἐπισκεπτέον. 2 Ἔνιοι γὰρ καὶ εἰ ἔστιν ἢ μή, ἀποροῦσιν· οὐδὲν γὰρ γίνεσθαι ἀπὸ τύχης φασίν, ἀλλὰ πάντων εἶναί τι αἴτιον ὡρισμένον, ὅσα λέγομεν ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεσθαι, ἢ τύχης· οἷον τοῦ ἐλθεῖν ἀπὸ τύχης εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ καταλαβεῖν, ὃν ἐβούλετο μέν, οὐκ
D ᾤετο δέ, αἴτιον τὸ βούλεσθαι ἐλθόντα ἀγοράσαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ τύχης λεγομένων, ἀεί τι εἶναι λαβεῖν τὸ αἴτιον, ἀλλ' οὐ τύχην. 3 Ἐπεὶ εἴγε τι ἦν ἡ τύχη, ἄτοπον ἂν φανείη ὡς ἀληθῶς· καὶ ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποτε οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων σοφῶν τὰ αἴτια περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγων, περὶ τύχης οὐδὲν διώρισεν· ἀλλ' ὡς ἔοικεν, οὐδὲν ᾤοντο οὐδ' ἐ-
E κεῖνοι εἶναι ἀπὸ τύχης. 4 Ἀλλὰ καὶ τοῦτο θαυμαστόν· πολλὰ γὰρ καὶ γίνεται, καὶ ἔστιν ἀπὸ τύχης καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου· ἃ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐστὶν ἐπενεγκεῖν ἕκαστον ἐπί τι αἴτιον τῶν γινομένων, καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος εἶπεν, ὁ ἀναιρῶν τὴν τύχην·

ὅμως τούτων τὰ μὲν εἶναί φασι πάντες ἀπὸ τύχης, τὰ δ' οὐκ ἀπὸ τύχης. 5 Διὸ καὶ * ἀμῶς γέ πως ἦν ποιητέον αὐτοῖς μνείαν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκείνων γέ τι ᾤοντο εἶναι τὴν τύχην, οἷον φιλίαν, ἢ νεῖκος, ἢ πῦρ, ἢ νοῦν, ἢ ἄλλο γέ τι τῶν τοιούτων. ἄτοπον οὖν εἴτε μὴ ὑπελάμβανον εἶναι, εἴτε οἰόμενοι παρέλειπον. 6 Καὶ ταῦτ' ἐνίοτε χρώμενοι· ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἀεὶ τὸν ἀέρα ἀποκρίνεσθαι ἀνωτάτω φησίν, ἀλλ' ὅπως ἂν τύχῃ. λέγει γοῦν ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ,

*. ἀμωσγέπως

Ὡς οὕτω συνέκυρσε θέων τότε,
πολλάκι δ' ἄλλως.

Καὶ τὰ μόρια τῶν ζώων ἀπὸ τύχης γενέσθαι τὰ πλεῖστά φησιν. 7 Εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ τοῦ οὐρανοῦ τοῦδε, καὶ τῶν κοσμικῶν πάντων αἰτιῶνται τὸ αὐτόματον· ἀπὸ ταὐτομάτου γὰρ γενέσθαι φασὶ τὴν δίνην καὶ τὴν κίνησιν, τὴν διακρίνασαν καὶ καταστήσασαν εἰς ταύτην τὴν τάξιν τὸ πᾶν. 8 Καὶ μάλα τοῦτό γε αὐτὸ θαυμάσαι ἄξιον, λέγοντας, τὰ μὲν ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ἀπὸ τύχης μήτε εἶναι μήτε γίνεσθαι, ἀλλ' ἤτοι φύσιν, ἢ νοῦν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι τὸ αἴτιον (οὐ γὰρ ὅ,τι ἔτυχεν, ἐκ τοῦ σπέρματος ἑκάστου γίνεται, ἀλλ' ἐκ μὲν τοῦ τοιουδὶ ἐλαία, ἐκ δὲ τοῦ τοιουδὶ ἄνθρωπος) τὸν δ' οὐρανὸν καὶ τὰ θειότερα τῶν φανερῶν, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γενέσθαι. τοιαύτην δ' αἰτίαν μηδεμίαν εἶναι, οἵαν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

9 Καίτοι γε εἰ οὕτως ἔχει, τοῦτό γε αὐτὸ ἄξιον ἐπιστάσεως. καὶ καλῶς ἔχει λεχθῆναί τι περὶ αὐτοῦ τούτου. πρὸς γὰρ τῷ καὶ ἄλλως ἄτοπον εἶναι τὸ λεγόμενον, ἔτι ἀτοπώτερον τὸ λέγειν ταῦτα, ὁρῶντας ἐν μὲν τῷ οὐρανῷ οὐδὲν ἀπὸ ταὐτομάτου γινόμενον, ἐν δὲ τοῖς οὐκ ἀπὸ τύχης, πολλὰ συμβαίνοντα ἀπὸ τύχης. καίτοι εἰκός γε ἦν τοὐναντίον γενέσθαι.

10 Εἰσὶ δέ τινες, οἷς δοκεῖ εἶναι μὲν αἰτία ἡ τύχη, ἄδηλος δὲ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, ὡς θεῖόν τι οὖσα καὶ δαιμονιώτερον. 11 Ὥστε σκεπτέον καὶ τί ἑκάτερον, καὶ εἰ ταὐτὸν ἢ ἕτερον, τό, τε αὐτόματον καὶ ἡ τύχη, καὶ πῶς εἰς τὰ διωρισμένα αἴτια ἐμπίπτουσι.

A tamen horum quædam omnes aiunt eſſe à fortuna, quædam autem non à fortuna. 5 Quocirca eius quoque aliqua mentio ab ipſis facienda erat. At verò nec illorum quidpiam putarunt eſſe fortunam, veluti amicitiam, aut contētionem, aut ignem, aut mentem, aut aliquid aliud eiuſmodi: abſurdum igitur *eſt*, ſiue non exiſtimarunt eſſe, ſiue, cùm *eſſe* putarent, prætermiſerunt. 6 Præſertim cum ipſi quoque interdum *caſu & fortuna* vtantur: ſicut Empedocles non ſemper aërem in ſuperiorem locum ſecerni inquit, ſed quomodo contigerit: dicit enim in Coſmopœia. B

Sæpe aliàs aliter, ſed tum ſic
fortè cucurrit.

Partes quoque animalium pleraſque à fortuna factas eſſe dicit. 7 Sunt autem nonnulli, qui & cœli huius & omnium mundi partium cauſam adſcribunt caſui: Caſu enim fieri aiunt conuerſionem, & motum, qui vniuerſum diſtinxit, & redegit in hunc ordinem. 8 Et ſanè hoc ipſum valde *eſt* admiratione dignum, quod dicunt, & animalia quidem & plantas nec eſſe nec fieri fortuna; ſed eorum cauſam eſſe aut naturam, aut mentem, aut C aliquid aliud tale: (quia non quoduis ex vnoquoque ſemine fit. ſed ex illo olius, ex hoc autem homo:) cœlum autem, & quæ ſunt inter res manifeſtas magis diuina, caſu facta eſſe, atque *eorum* nullam eſſe talem cauſam, qualem *fatentur eſſe* animalium & plantarum.

9 Atqui, ſi ita *res* habet, hoc ipſum *eſt* conſideratione dignum, & è re eſt de ipſo aliquid dicere. nam præterquam quòd alioqui eſt abſurdum, quod dicitur; adhuc abſurdius *eſt* hæc dicere, cùm videamus in cœlo quidem nihil caſu fieri, in D his autem quæ non *ſunt* à fortuna, multa fortuitò accidere. atqui contrarium fieri decebat.

10 Sunt autem nonnulli quibus fortuna videtur eſſe quidem cauſa; ſed humanæ menti obſcura, tamquam ſit diuinum quid, ac numen excellens. 11 Quare conſiderandum eſt, & quid *ſit* vtrumque, & vtrùm idem *ſint*, an diuerſa: caſus, (inquam,) & fortuna; & quomodo in cauſas ſuprà definitas cadant.

An ſit fortuna & caſus; quid ſit fortuna, & quæ ei accidant.

Cap. V.

Πρῶτον μὲν οὖν, ἐπεὶ ὁρῶμεν τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως γινόμενα, τὰ δ' ὡς ἐπὶ

PRimùm igitur, cùm videamus, quædam ſemper, alia plerumque eodem

modo fieri; manifeſtum *eſt* neutrius horum A cauſam, dici aut fortunam, aut quod eſt fortuitum, *id eſt*, neque eius quod neceſſariò & ſemper *fit*, neque eius quod plerumque *fit*: ſed quia nonnulla etiam ſunt, quæ præter hæc fiunt, atque omnes hæc aiunt eſſe à fortuna: conſtat, fortunam & caſum eſſe aliquid. nam quæ *ſunt* eiuſmodi, *eſſe* à fortuna: & quæ *ſunt* à fortuna, eiuſmodi eſſe nouimus. 2 Eorum autem quæ fiunt, alia fiunt alicuius gratiâ, alia minimè: illorum autem quædam ſunt ex prælectione, quædam non B ex prælectione. ambo autem ſunt in iis quæ alicuius gratiâ *fiunt*. quapropter perſpicuum *eſt*, etiam in iis quæ nec neceſſariò nec plerumque *fiunt*, eſſe nonnulla, in quibus eſſe poteſt quod *fit* alicuius gratiâ. ſunt autem alicuius gratiâ, cùm ea quæ à mente fieri poſſunt, tum etiam quæ à natura. Quæ igitur *ſunt* eiuſmodi, cùm ex accidenti fiunt, ea dicimus eſſe à fortuna.

3 Sicut enim ens, aliud eſt per ſe, aliud ex accidenti: ita etiam cauſa eſſe poteſt. vt ædium per ſe cauſa eſt quod eſt ædificandi C facultate præditum: ex accidenti autem, album aut muſicum. 4 Quæ igitur *eſt* cauſa per ſe, definita *eſt*. quæ verò ex accidenti, indefinita: quoniam infinita poſſunt vni accidere. 5 Sicut igitur dictum fuit; quando in iis quæ alicuius cauſa fiunt, hoc fit, tum dicitur *eſſe* à caſu & fortuna. Horum autem inter ſe differentia poſterius explicanda erit. ſed hoc in præſentia conſtet, vtraque in iis eſſe quæ alicuius cauſa *fiunt*. 6 Vt putà, argenti accipiendi gratiâ veniſſet vtique accepturus pecuniam, ſi ſciuiſſet: ſed non huius rei gratiâ venit: verùm accidit vt veniret, & hoc faceret accipiendi gratia: idque D nec plerumque veniens in *eum* locum, nec neceſſariò. 7 Finis autem, *id eſt* acceptio *pecuniæ*, non eſt *in numero* cauſarum quæ in ipſa re *ſunt*, ſed *eſt* eorum quæ ſub prælectionem cadunt, & à mente *proficiſcuntur*. túncque dicitur fortuitò profectus eſſe. Quòd ſi *id* prælegiſſet, & huius gratiâ *iuiſſet*, vel ſemper aut plerumque *eò* ſe conferens acciperet *pecuniam*: *certè id* non *eſſet* à fortuna.

8 Patet igitur fortunam *eſſe* cauſam ex accidenti, in iis quæ raro contingunt ſecundum prælectionem eorum quæ alicu- E ius gratia fiunt. 9 Quapropter in eodem *verſantur* mens & fortuna: quia prælectio non *eſt* ſine mente. 10 Neceſſe *eſt* igitur, vt ex cauſæ ſint indefinitæ, à quibus fieri poteſt, quod *eſt* à fortuna. vnde fortuna videtur eſſe rei indefinitæ, atque homini occulta. 11 Et aliquo modo nihil à fortuna fieri poſſe videtur. hæc enim omnia rectè dicuntur: quia *ſunt* rationi conſentanea.

τὸ πολύ, φανερὸν ὅτι οὐδετέρου τούτων αἰτία ἡ τύχη λέγεται, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τύχης, οὔτε τοῦ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεί, οὔτε τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἀλλ' ἐπεὶ ἔστιν ἃ γίγνεται καὶ παρὰ ταῦτα, καὶ πάντες ταῦτά φασιν εἶναι ἀπὸ τύχης, φανερὸν ὅτι ἔστι τι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον· τά τε γὰρ τοιαῦτα ἀπὸ τύχης, καὶ τὰ ἀπὸ τύχης τοιαῦτα ὄντα ἴσμεν. 2 Τῶν δὲ γιγνομένων τὰ μὲν ἕνεκά του γίγνεται, τὰ δ' οὔ· τούτων δὲ τὰ μὲν κατὰ προαίρεσιν, τὰ δ' οὐ κατὰ προαίρεσιν· ἄμφω δ' ἐν τοῖς ἕνεκά του· ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς παρὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἔστιν ἔνια, περὶ ἃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τὸ ἕνεκά του. ἔστι δὲ ἕνεκά του, ὅσα τε ἀπὸ διανοίας ἂν πραχθείη, καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως. τὰ δὴ τοιαῦτα, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι.

3 Ὥσπερ γὰρ καὶ ὄν ἐστι τὸ μὲν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ αἴτιον ἐνδέχεται εἶναι· οἷον οἰκίας, καθ' αὑτὸ μὲν αἴτιον τὸ οἰκοδομικόν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ, τὸ λευκὸν ἢ τὸ μουσικόν. 4 Τὸ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ αἴτιον, ὡρισμένον· τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἀόριστον· ἄπειρα γὰρ ἂν τῷ ἑνὶ συμβαίη. 5 Καθάπερ οὖν ἐλέχθη, ὅταν ἐν τοῖς ἕνεκά του γιγνομένοις τοῦτο γένηται, τότε λέγεται ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης. αὐτῶν δὲ πρὸς ἄλληλα τὴν διαφορὰν τούτων ὕστερον διοριστέον. νῦν δὲ τοῦτο ἔστω φανερόν, ὅτι ἄμφω ἐν τοῖς ἕνεκά του ἐστίν. 6 Οἷον ἕνεκα τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ ἀργύριον, *ἦλθεν ἂν κομιζόμενος τὸν ἔρανον, εἰ ᾔδει. ἦλθε δὲ οὐ τούτου ἕνεκα, ἀλλὰ συνέβη ἐλθεῖν, καὶ ποιῆσαι τοῦτο, τοῦ κομίσασθαι ἕνεκα· τοῦτο δὲ οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φοιτῶν εἰς τὸ χωρίον, οὔτε ἐξ ἀνάγκης.

7 Ἔστι δὲ τὸ τέλος ἡ κομιδή, οὐ τῶν ἐν αὐτῷ αἰτίων, ἀλλὰ τῶν* προαιρετῶν καὶ ἀπὸ διανοίας· καὶ λέγεταί γε τότε ἀπὸ τύχης ἐλθεῖν. εἰ δὲ προελόμενος, καὶ τούτου ἕνεκα, ἢ ἀεὶ φοιτῶν, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κομιζόμενος, οὐκ ἀπὸ τύχης. 8 Δῆλον ἄρα ὅτι ἡ τύχη αἰτία κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν, τῶν ἕνεκά του.

9 Διὸ περὶ τὸ αὐτὸ διάνοια καὶ τύχη· ἡ γὰρ προαίρεσις οὐκ ἄνευ διανοίας.

10 Ἀόριστα μὲν οὖν τὰ αἴτια ἀνάγκη εἶναι, ἀφ' ὧν ἂν γένοιτο τὸ ἀπὸ τύχης. ὅθεν δοκεῖ ἡ τύχη τοῦ ἀορίστου εἶναι, καὶ ἄδηλος ἀνθρώπῳ.

11 Καὶ ἔστιν ὡς οὐδὲν ἀπὸ τύχης δόξειεν ἂν γίγνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, εὐλόγως.

* Lege ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρ. vide Philopon. Latini interpretes hunc locũ nõ intellexerunt.

* γρ. ἢ προαιρετῶν

γος. ἔστι μὲν γὰρ ὡς γίνεται ἀπὸ τύχης· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ γίνεται, καὶ ἔστιν αἴτιον ὡς συμβεβηκὸς, ἡ τύχη· ὡς δ' ἁπλῶς, οὐδενός. A

12 Οἷον οἰκίας, οἰκοδόμος μὲν αἴτιος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αὐλητής· καὶ τοῦ ἐλθόντα κομίσασθαι τὸ ἀργύριον, μὴ τούτου ἕνεκα ἐλθόντα, ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ γὰρ ἰδεῖν τινα βουλόμενος, καὶ διώκων, καὶ φεύγων, καὶ θεασόμενος.

13 Καὶ τὸ φάναι, εἶναί τι παράλογον τὴν τύχην, ὀρθῶς· ὁ γὰρ λόγος ἢ τῶν ἀεὶ ὄντων, ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἡ δὲ τύχη ἐν τοῖς γιγνομένοις παρὰ ταῦτα. ὥστ' ἐπεὶ ἀόριστα τὰ οὕτως αἴτια, καὶ ἡ τύχη ἀόριστον. B 14 Ὅμως δ' ἐπ' ἐνίων ἀπορήσειεν ἄν τις. ἆρ' οὖν τὰ τυχόντα

γρ. ἢ ὅπῃ. αἴτια ἂν γένοιτο τῆς τύχης, οἷον ὑγιείας, * ἢ πνεῦμα, ἢ εἵλησις, ἀλλ' οὐ τὸ ἀποκεκάρθαι. ἔστι γὰρ ἄλλα ἄλλων ἐγγύτερα τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων. 15 Τύχη δὲ ἀγαθὴ μὲν λέγεται, ὅταν ἀγαθόν τι ἀποβῇ· φαύλη δὲ, ὅταν φαῦλόν τι. 16 Εὐτυχία δὲ καὶ δυστυχία, ὅταν μέγεθος ἔχοντα ταῦτα. διὸ καὶ τὸ παρὰ μικρὸν, C κακὸν ἢ ἀγαθὸν λαβεῖν μέγα, ἢ δυστυχεῖν, ἢ εὐτυχεῖν ἐστιν, ὅτι ὡς ὑπάρχον λέγει ἡ διάνοια. τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν, ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ. 17 Ἔτι, ἀβέβαιον ἡ εὐτυχία, εὐλόγως· ἡ γὰρ τύχη ἀβέβαιος· οὔτε γὰρ ἀεὶ, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἷόν τε εἶναι τῶν ἀπὸ τύχης οὐθέν.

nam aliquo modo fit à fortuna: ex accidenti namque: ac fortuna eſt cauſa vt accidens. ſimpliciter autem nullius *rei cauſa eſt*. 12 Vtputà, ædium cauſa quidem *eſt* ædificator, ſed ex accidenti tibicen. & vt, cùm in forum venerit, argentum accipiat, qui non huius cauſa venit, *cauſæ ſunt* multitudine infinitæ. nam & videre aliquem volens, & perſequens, & inſpecturus, & fugiens, *cauſæ hoc modo dici poſſunt*. 13 Illud quoque rectè *dicitur*, fortunam eſſe à ratione alienam: quoniam ratio *eſt* eorum quæ ſemper aut quæ plerumque ſunt: fortuna verò in iis *cernitur*, quæ præter hæc fiunt: adeo vt, quia indefinitæ *ſunt*, quæ ita ſunt cauſæ, etiam fortuna ſit res indefinita. 14 Veruntamen de quibuſdam aliquis dubitare poſſit, an quævis cauſæ fieri poſſint ipſius fortunæ. veluti, an valetudinis *cauſa ſit* aut ventus, aut æſtus, non detonſum eſſe. nam cauſarum accidentariarum aliæ ſunt aliis propinquiores. 15 Secunda autem fortuna dicitur, cùm aliquid boni euenit. aduerſa verò cùm aliquid mali. 16 Fortunæ verò proſperitas, & infortunium *ſeu calamitas tum dicitur*, cùm hęc magna ſunt. quare etiam cùm parum abeſt quin in magnum aliquod malum vel bonum inciderimus, id quoque eſt infortunio vel proſperitate fortunæ vti: quia mens *id* aſſerit, quaſi ſit. quod enim parum *abeſt*, quaſi nihil abeſſe videtur. 17 Pręterea fortunæ proſperitas inconſtans eſt meritò: quoniam *ipſa* fortuna inconſtans *eſt*: vtpote cùm nihil eorum quæ à fortuna *proficiſcuntur*, aut ſemper aut plerumque eſſe poſſit.

Collatio fortunæ & caſus, cùm inter ſe, tum etiam cum cauſis per ſe.

Cap. VI.

Ἔστι μὲν οὖν ἄμφω αἴτια, καθάπερ εἴρηται, κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ ἡ τύχη, καὶ τὸ αὐτόματον, ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις γίγνεσθαι μὴ ὡς ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· καὶ τούτων, ὅσα ἂν γένοιτο ἐν τοῖς ἕνεκά του. 2 Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ αὐτόματον ἐπὶ πλεῖόν ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης, ἀπὸ ταὐτομάτου· τοῦτο δὲ οὐ πᾶν ἀπὸ τύχης. E 3 Ἡ μὲν γὰρ τύχη καὶ τὸ ἀπὸ τύχης, ἐστὶν ὅσοις καὶ τὸ εὐτυχῆσαι ἂν ὑπάρξειε, καὶ ὅλως πρᾶξις. διὸ καὶ ἀνάγκη περὶ τὰ πρακτὰ εἶναι τὴν τύχην. σημεῖον δὲ, ὅτι δοκεῖ ἤτοι ταὐτὸν εἶναι τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἢ ἐγγὺς ἡ δ' εὐδαιμονία, πρᾶξίς τις. εὐπραξία γάρ· ὥσθ' * ὅσοις μὴ ἐνδέχεται πρᾶξαι, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τύχης τι ποιῆσαι.

γρ. ἐνίοις

D Vtræque igitur ſunt cauſæ, ſicut dictum fuit, ex accidenti, tam fortuna quam caſus; *videlicet* in iis quæ fieri contingit nec ſimpliciter, nec plerumque, & *ſunt in* horum *numero* quæ fieri poſſunt alicuius gratia. 2 Differunt autem: quia caſus latius patet. quod enim à fortuna *eſt*, caſu *eſt*: hoc autem non omne *eſt* à fortuna. 3 Nam fortuna & fortuitum *in iis* eſt, in quibus & fortunæ proſperitas ineſſe poteſt, & omnino actio *ſpectatur*. quare neceſſe *eſt*, vt fortuna in iis *rebus* verſetur quæ ſub actionem cadunt. cuius rei ſignum *eſt*, quia fortunæ proſperitas videtur aut idem eſſe quod beatitudo, aut *ei* propinqua: beatitudo verò *eſt* actio quædam, ſiquidem *eſt* recta actio. quocirca quęcumque non poſſunt agere, *ea* nec fortuitò aliquid facere *queunt*.

4 Atque ob hanc cauſam nec inanimatum aliquid, nec bellua, nec infans facit aliquid fortuitò: quia non habet præelectionem. nec fortunæ proſperitas vel infortunium his ineſt, niſi ſecundùm ſimilitudinem: vt Protarchus dixit fortunatos eſſe lapides ex quibus aræ extruuntur, quia honorantur, cùm alii eiuſdem generis, *pedibus* conculcentur. 5 Sed & pati à fortuna, his quodammodo ineſt, quando *ſcilicet* qui in his aliquid facit, fortuitò facit. aliter verò non *ineſt*. 6 Caſus autem aliis quoque animalibus, & multis rebus inanimatis *attribuitur*, vt putà dicimus equum caſu veniſſe: quia, cùm veniret, ſeruatus eſt. non tamen ob eam cauſam venit, vt ſeruaretur: ac tripoda caſu cecidiſſe: ſtetit enim ſedendi gratiâ: ſed non ob eam cauſam cecidit, vt quis ſederet.

9 Quare perſpicuum *eſt*, in iis quæ ſimpliciter alicuius cauſa fiunt, quando non eius quod contingit, gratia facta ſunt, quæ externam cauſam habent, tunc nos dicere caſu *hæc eſſe facta*. Horum autem *ea fieri* à fortuna, quæ caſu fiunt, & ſub eorum præelectionem cadunt quæ præelectione ſunt prædita. 8 Argumento *eſt vox* μάτην *id eſt, fruſtra*: quia *tunc* dicitur *aliquid fruſtra fieri*, cùm *id* non fit cuius gratiâ, ſed quod *eſt* illius gratiâ. vt deambulatio ſi purgationis gratiâ eſt nec purgatio euenit ei qui deambulauit; dicimus eum fruſtra deambulaſſe, ac deambulationem *ſuo fine eſſe* fruſtratam: tanquam hoc ſit μάτην *id eſt, fruſtra*, quod ſua naturâ in alterius gratiam eſt comparatum, quando *ſcilicet* non perficit id cuius gratia eſt, & naturâ comparatum eſt. Nam ſi quis dicat ſe fruſtra lauiſſe, quia ſol non defecit, ridiculus profectò erit: quoniam hoc non eſt illius gratiâ. Si igitur τὸ αὐτόματον, *id eſt, caſus*, nominis ratione habita, *tunc dicitur*, cum ipſum fruſtra ſit. cecidit enim lapis non feriendi gratiâ: caſu igitur lapis cecidit, quia cadere poteſt etiam ab aliquo feriendi gratiâ *proiectus*. 9 Maximè autem *à caſu* ſeiungitur quod *eſt* à fortuna, in iis quæ à natura fiunt. cùm enim factum eſt aliquid præter naturam, tunc non dicimus id factum eſſe à fortuna. ſed potius caſu: quamquam & hoc eſt diuerſum: illius enim cauſa *eſt* externa, huius verò interna 10 Quid igitur ſit caſus, & quid fortuna, dictum eſt, & quid inter ſe differant. 11 *Quod autem ad* cauſæ modum *attinet*, horum vtrumque in iis *cauſis numeratur* vnde *eſt* principium motus. ſemper enim eſt cauſa vel eorum quæ natura vel eorum quæ à mente *fiunt*: ſed horum multitudo *eſt* indefinita. 12 Cùm autem caſus & fortuna ſint *earum rerum* cauſæ, quarum mens aut natura poteſt eſſe cauſa, quando *ſcilicet* aliquid ex accidẽti fit horum ipſorũ gratiâ:

A 4 Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἄψυχον οὐδὲν, οὔτε θηρίον, οὔτε παιδίον οὐδὲν ποιεῖ ἀπὸ τύχης, ὅτι οὐκ ἔχει προαίρεσιν· οὐδ' εὐτυχία οὐδ' ἀτυχία ὑπάρχει τούτοις, εἰ μὴ καθ' ὁμοιότητα· ὥσπερ ἔφη Πρώταρχος, εὐτυχεῖς εἶναι τοὺς λίθους ἐξ ὧν οἱ βωμοὶ, ὅτι τιμῶνται, οἱ δὲ ὁμόζυγες αὐτῶν καταπατοῦνται. 5 Τὸ δὲ πάσχειν ἀπὸ τύχης, ὑπάρξει πως καὶ τούτοις, ὅταν ὁ πράττων τι περὶ αὐτὰ, πράξῃ ἀπὸ τύχης. ἄλλως δὲ οὐκ ἔστι. 6 Τὸ δὲ αὐτόματον

B καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, καὶ πολλοῖς * τῶν ἀψύχων. οἷον ὁ ἵππος αὐτόματος, φαμὲν, ἦλθεν, ὅτι ἐσώθη μὲν ἐλθὼν, οὐ τοῦ σωθῆναι δὲ ἕνεκεν ἦλθε. καὶ ὁ τρίπους αὐτόματος κατέπεσεν· ἔστη μὲν γὰρ τοῦ καθῆσθαι ἕνεκεν· ἀλλ' οὐ τοῦ καθῆσθαι ἕνεκεν κατέπεσεν. 7 Ὥστε φανερὸν ὅτι ἐν τοῖς ἁπλῶς ἕνεκά του γινομένοις, ὅταν μὴ τοῦ συμβάντος ἕνεκα γένηται, ὧν ἔξω τὸ αἴτιον, τότε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου λέγομεν· ἀπὸ τύχης δὲ, τούτων ὅσα ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γίνεται τῶν προαιρετῶν τοῖς ἔχουσι προαίρεσιν.

γρ. πῶς ἀψύχων

C 8 Σημεῖον δὲ τὸ μάτην, ὅτι λέγεται, * ὅταν μὴ γένηται τὸ ἕνεκα ἄλλου, ἐκείνου ἕνεκα· οἷον, τὸ βαδίσαι, εἰ λαπάξεως ἕνεκά ἐστιν· εἰ δὲ μὴ ἐγένετο βαδίσαντι, μάτην ἔφαμεν βαδίσαι, καὶ ἡ βάδισις ματαία, ὡς τοῦτο ὂν τὸ μάτην, τὸ πεφυκὸς ἄλλου ἕνεκα, ὅταν μὴ περαίνῃ ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα ἦν, καὶ ἐπεφύκει. ἐπεὶ εἴ τις λούσασθαι φαίη μάτην, ὅτι οὐκ ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, γελοῖος ἂν εἴη· οὐ γὰρ ἦν τοῦτο ἐκείνου ἕνεκα. οὕτω δὴ τὸ αὐτόματον κατὰ τὸ ὄνομα, ὅταν αὐτὸ μάτην

γρ. ὅταν μὴ γένηται τὸ οὗ ἕνεκα, ἀλλὰ ὃ ἐκείνου ἕνεκα. vide Simpliciū. Vicom. ſic, ὅταν μὴ γένηται τὸ ἕνεκα ἄλλου, ἐκείνου ἕνεκα

D γένηται· κατέπεσε γὰρ οὐ τοῦ πατάξαι ἕνεκα ὁ λίθος. ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἄρα κατέπεσεν ὁ λίθος· ὅτι πέσοι ἂν ἀπό τινος, καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκα. 9 Μάλιστα δὲ ἐστι χωριζόμενον τὸ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς φύσει γινομένοις· ὅταν γὰρ γένηταί τι παρὰ φύσιν, τότε οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ ταὐτομάτου γεγονέναι φαμέν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἕτερον. τοῦ μὲν γὰρ ἔξω τὸ αἴτιον, τοῦ δὲ ἐντός. 10 Τί μὲν οὖν ἐστι τὸ αὐτόματον, καὶ τί ἡ τύχη, εἴρηται, καὶ τί διαφέρουσιν

E ἀλλήλων. 11 * Τῶν δὲ τρόπων τῆς αἰτίας ἐν τοῖς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, * ἑκάτερον αὐτῶν. ἢ γὰρ τῶν φύσει, ἢ τῶν ἀπὸ διανοίας, αἴτιον ἀεί ἐστιν· ἀλλὰ τούτων τὸ πλῆθος ἀόριστον.

γρ. τῷ τρόπῳ

γρ. ἑκάτερον

12 Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια ὧν ἂν ἢ νοῦς γένοιτο αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν·

οὐδὲν δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστι πρότερον τῶν καθ' αὑτό· δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον πρότερον τοῦ καθ' ἑαυτό. ὕστερον ἄρα τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη καὶ νοῦ καὶ φύσεως· ὥστε εἰ ὅτι μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ αἴτιον τὸ αὐτόματον, ἀνάγκη πρότερον νοῦν αἴτιον καὶ φύσιν εἶναι καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ τοῦδε τοῦ παντός.

A nihil autem *quod ſit* ex accidenti prius ſit iis quæ *ſunt* per ſe: patet etiam cauſam ex accidenti, non eſſe priorem *cauſa* per ſe. caſus igitur & fortuna ſũt *cauſæ* poſteriores mente & natura. quare etiam ſi quam maximè caſus *eſſet* cœli cauſſa, *tamen* neceſſe *eſſet* mentem & naturam eſſe cauſam priorem cùm multarum aliarum rerum, tum etiam huius vniuerſi.

DE DEMONSTRATIONIBVS PHYSICIS,

Tractatvs. IV.

Phyſicum demonſtrare per omnia genera cauſarum.

Cap. VII.

ΟΤΙ δὲ ἔστιν αἴτια, καὶ ὅτι ἐστὶ τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν ὅσα φαμέν, δῆλον· τοσαῦτα γὰρ τὸν ἀριθμὸν, τὸ διὰ τί περιείληφεν· ἢ γὰρ εἰς τὸ τί ἐστιν ἀνάγεται τὸ διὰ τί, ἔσχατον ἐν τοῖς ἀκινήτοις, οἷον ἐν τοῖς μαθήμασιν· εἰς ὁρισμὸν γὰρ τοῦ εὐθέος, ἢ συμμέτρου, ἢ ἄλλου τινὸς ἀνάγεται ἔσχατον· ἢ εἰς τὸ κινῆσαν πρῶτον, οἷον, διὰ τί ἐπολέμησαν; ὅτι ἐσύλησαν· ἢ τίνος ἕνεκα; ἵν' ἄρξωσιν· ἢ ἐν τοῖς γινομένοις, ἡ ὕλη. ὅτι μὲν οὖν τὰ αἴτια * ταῦτα καὶ τοσαῦτα, φανερόν. 2 Ἐπεὶ δὲ αἰτίαι τέτταρες, περὶ πασῶν τοῦ φυσικοῦ εἰδέναι· καὶ εἰς πάσας ἀνάγων τὸ διὰ τί, * ἀποδώσει φυσικῶς, τὴν ὕλην, τὸ εἶδος, τὸ κινῆσαν, τὸ οὗ ἕνεκα. ἔρχεται δὲ τὰ τρία εἰς τὸ ἓν πολλάκις· τὸ μὲν γὰρ τί ἐστι, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, ἕν ἐστι· τὸ δὲ ὅθεν ἡ κίνησις πρῶτον, τῷ εἴδει ταὐτὸ τούτοις. ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ· καὶ ὅλως ὅσα κινούμενα, κινεῖ· ὅσα δὲ μή, οὐκ ἔτι φυσικῆς· οὐ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα κίνησιν, οὐδ' ἀρχὴν κινήσεως, κινεῖ, ἀλλ' ἀκίνητα ὄντα. 4 Διὸ τρεῖς αἱ πραγματεῖαι, ἡ μὲν, περὶ ἀκινήτου· ἡ δὲ, περὶ κινουμένου μὲν, ἀφθάρτου δέ· ἡ δὲ, περὶ τὰ φθαρτά. 5 Ὥστε τὸ διὰ τί καὶ εἰς τὴν ὕλην ἀνάγοντι ἀποδίδοται, καὶ εἰς τὸ τί ἐστι, καὶ εἰς τὸ πρῶτον κινῆσαν. περὶ γενέσεως γὰρ μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον τὰς αἰτίας σκοποῦσι, τί μετὰ τί γίνεται, καὶ τί πρῶτον ἐποίησεν, ἢ τί ἔπαθε, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐφεξῆς. 6 Διτταὶ δὲ ἀρχαὶ αἱ κινοῦσαι φυσικῶς, ὧν ἡ ἑτέρα οὐ φυσική· οὐ γὰρ ἔχει κινήσεως ἀρχὴν ἐν ἑαυτῇ. τοιοῦτον δ' ἐστὶν, εἴ τι κινεῖ μὴ κινούμενον, ὥσπερ τό, τε παντελῶς ἀκίνητον, καὶ τὸ πάντων πρῶτον, καὶ τὸ τί ἐστι, καὶ ἡ μορφή· τέλος γὰρ καὶ οὗ ἕνεκα.

γ. τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα,

γ. ἀποδείξει φ.

B Eſſe autem cauſas, ac tot eſſe numero, quot diximus, manifeſtum *eſt*. tot etenim numero comprehendit *quæſtio* cur ſit: nam *quæſtio* cur ſit, vel ad quidditatem inducitur, *quæ* extremum *eſt* in *rebus* immobilibus, vt in mathematicis: ad definitionem enim recti, aut ſymmetri, aut alius cuiuſpiam ad poſtremum reuocatur. vel ad primum mouens: veluti, cur pugnarunt? quia prædati ſunt. vel cuius gratiâ? vt dominentur. vel in iis quæ fiunt, materia. Has igitur ac tot eſſe cauſas perſpicuum *eſt*. 2 Cùm autem cauſæ quatuor *ſint*: omnes noſſe, phyſici *munus* eſt: & ad omnes referẽs, *cauſam* cur ſit, phyſicè reddet: *nimirum ad* materiã, C formam, mouens, *&* id cuius gratiâ. 3 Sed tres plerumque in vnam coëunt; nam quid eſt, & id cuius gratiâ, vnum ſunt; primum autem à quo motus *proficiſcitur*, ſpecie ab his non differt: homo namque hominẽ gignit: & omnino quæcumque mota mouent. quęcumque verò non *mota mouent*, non ſunt amplius phyſicæ *conſiderationis*: quia mouẽt, cùm in ſe ipſis non habeant motũ, nec principium motus, ſed ſint immobilia. 4 Idcirco tres *ſunt* tractationes: vna de immobili: altera de eo quod mouetur quidem; ſed eſt interitus expers: tertia de *rebus* interitui ob- D noxiis. 5 Quocirca redditur *cauſa* cur ſit, & ab eo qui refert ad materiam, & ad quidditatẽ & ad primũ mouẽs. Etenim de generatione maximè hoc modo cauſas cõſiderant, quid poſt quid fiat, & quid primũ fecerit, aut quid paſſum ſit, & ita ſẽper quod deinceps *ſequitur*. 6 Duo autem *ſunt* principia mouentia naturaliter: quorum alterum non *eſt* phyſicum, quia non habet in ſe principium motus. tale autem eſt, ſi quid mouet, nec mouetur: veluti, *quod eſt* omnino immobile, & omnium primum, & quidditas & forma: *eſt* enim finis, & id cuius gratiâ.

A 7 Quapropter cùm natura alicuius gratiâ *agat*, etiam hanc *cauſam* noſſe oportet. 8 Et omnino reddenda *eſt cauſa* cur ſit: veluti, quia ex illo neceſſe eſt hoc fieri; ex illo, inquam, aut ſimpliciter, aut plerumque: & ſi hoc eſt futurum, vt ex propoſitionibus concluſio: & quia eſt quidditas: & quia melius ita *eſt*, non ſimpliciter, ſed *relatione habita* ad cuiuſque rei eſſentiam.

7 Ὥστε ἐπεὶ ἡ φύσις ἕνεκά του, καὶ ταύτην εἰδέναι δεῖ. * 8 Καὶ πάντως ἀποδοτέον τὸ διὰ τί, οἷον ὅτι ἐκ τοῦδε ἀνάγκη τόδε· τὸ δὲ ἐκ τοῦδε ἢ ἁπλῶς, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ εἰ μέλλει τοδὶ ἔσεσθαι, ὥσπερ ἐκ τῶν προτάσεων τὸ συμπέρασμα· καὶ ὅτι τοῦτο ἦν τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ διότι βέλτιον οὕτως, οὐχ ἁπλῶς· ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν ἑκάστου οὐσίαν.

γρ. πάντως, ſine καί.

An natura agat propter finem.

Cap. VIII.

B Dicendum porro eſt, primum cur natura *ſit in* cauſarum *numero* quæ alicuius gratia *agunt*: deinde quomodo *ſe* habeat neceſſitas in *rebus* naturalibus. ad hanc enim cauſam omnes referunt: *veluti*, quia natura eſt comparatum, vt, *quod eſt* calidum, ſit tale. & *quod eſt* frigidum, & vnumquodque eorum quæ talia ſunt, *idcirco* hæc neceſſariò ſunt, & fiunt, & naturâ comparatum eſt vt ſint: nam licèt aliam cauſam dicant, tamen, cùm vix attigerint, eam valere ſinunt, alius *ſcilicet* amicitiam & contentionem, alius mentem. C 2 Eſt autem dubitatio, quid prohibeat naturam non facere alicuius gratia, nec quia *ita ſit* melius, ſed ſicut Iupiter pluit, non vt frumentum augeat, ſed ex neceſſitate. quod enim ſublatum eſt, refrigerari oportet, & refrigeratum, cùm ſit in aquam mutatum, deſcendere: accidit autem, vt hoc facto frumentum augeatur. ſimiliter & ſi cui pereat frumentum in area: non huius gratia pluit, vt periret, ſed hoc accidit. quare quid prohibet ſic etiam partes *ſe* habere in natura? veluti, dentes neceſſariò oriri D anteriores quidem acutos, & ad ſcindendum aptos; molares autem latos, & ad molendum cibum idoneos? non enim huius cauſa factum *id* eſſe, ſed contigiſſe. ſimilis *ratio eſt* aliarum partium, quæ videntur eſſe alicuius gratia. 3 Vbi igitur omnia acciderunt, perinde ac ſi alicuius gratia facta eſſent, hæc ſunt ſeruata, cùm caſu eſſent aptè conſtituta. quæ verò non ita *facta ſunt*, perierunt, & pereunt: quemadmodum Empedocles inquit *periiſſe* bouigena & androprora. E 4 Ratio igitur, ob quam dubitare aliquis poſſit, hæc eſt, & ſi qua alia *eſt* eiuſmodi. 5 Sed impoſſibile *eſt*, vt hoc modo hæc *ſe* habeant. hæc enim, & quæcumque natura *conſtant*, aut ſemper ita fiũt, aut plerumque: eorum autem quæ fortuna aut caſu *fiũt*, nihil *ſemper aut plerumque ita fit*:

Λεκτέον δὴ, πρῶτον μὲν, * διότι ἡ φύσις τῶν ἕνεκά του αἰτίων· ἔπειτα περὶ τοῦ ἀναγκαίου, πῶς ἔχει ἐν τοῖς φυσικοῖς· εἰς γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀνάγουσι πάντες, ὅτι ἐπειδὴ τὸ θερμὸν τοιονδὶ πέφυκε, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ ἕκαστον δὴ τῶν τοιούτων, ταδὶ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ γίνεται, καὶ πέφυκε. καὶ γὰρ κἂν ἄλλην αἰτίαν εἴπωσιν, ὅσον ἁψάμενοι χαίρειν ἐῶσιν, ὁ μὲν τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος, ὁ δὲ τὸν νοῦν. 2 Ἔχει δ' ἀπορίαν, τί κωλύει τὴν φύσιν μὴ ἕνεκά του ποιεῖν * μηδ' ὅτι βέλτιον, ἀλλ' ὥσπερ ὕει ὁ Ζεὺς οὐχ ὅπως τὸν σῖτον αὐξήσῃ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ ἀναχθὲν, ψυχθῆναι δεῖ, καὶ τὸ ψυχθὲν, ὕδωρ γενόμενον κατελθεῖν· τὸ δὲ αὐξάνεσθαι τούτου γενομένου συμβαίνει τὸν σῖτον. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τῳ ἀπόλλυται ὁ σῖτος ἐν τῇ ἅλῳ, οὐ τούτου ἕνεκα ὕει, ὅπως ἀπόληται, ἀλλὰ τοῦτο συμβέβηκεν. ὥστε τί κωλύει οὕτω καὶ τὰ μέρη ἔχειν ἐν τῇ φύσει; οἷον τοὺς ὀδόντας ἐξ ἀνάγκης ἀνατεῖλαι, τοὺς μὲν ἐμπροσθίους ὀξεῖς, ἐπιτηδείους πρὸς τὸ διαιρεῖν· τοὺς δὲ γομφίους, πλατεῖς, καὶ χρησίμους πρὸς τὸ λεαίνειν τὴν τροφήν· ἐπεὶ οὐ τούτου ἕνεκα γενέσθαι, ἀλλὰ συμπεσεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν, ἐν ὅσοις δοκεῖ ὑπάρχειν τὸ ἕνεκά του. 3 Ὅπου μὲν οὖν ἅπαντα συνέβη, ὥσπερ κἂν εἰ ἕνεκά του ἐγίνετο, ταῦτα μὲν ἐσώθη ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου συστάντα ἐπιτηδείως· ὅσα δὲ μὴ οὕτως, ἀπώλετο καὶ ἀπόλλυται, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει τὰ βουγενῆ καὶ ἀνδρόπρωρα. 4 Ὁ μὲν οὖν λόγος, * ὃ ἄν τις ἀπορήσειεν, οὗτος, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτός ἐστιν. 5 Ἀδύνατον δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον· ταῦτα μὲν γὰρ καὶ πάντα τὰ φύσει, ἢ ἀεὶ οὕτω γίνεται, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τῶν δ' ἀπὸ τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου οὐθέν.

γρ. διὰ τί.

γρ. μηδ' ὅτι, malè.

γρ. ᾧ ἄν.

A οὔτε γὰρ ἀπὸ τύχης, οὔτε ἀπὸ συμπτώματος δοκεῖ ὕειν πολλάκις τοῦ χειμῶνος, ἀλλ' ἂν ὑπὸ κύνα· οὐδὲ καύματα ὑπὸ κύνα, ἀλλ' ἂν χειμῶνος. εἰ οὖν ἢ ἀπὸ συμπτώματος δοκεῖ, ἢ ἕνεκά του εἶναι, εἰ μὴ οἷόν τε ταῦτα εἶναι, μήτε ἀπὸ συμπτώματος, μήτε ἀπὸ ταὐτομάτου, ἕνεκά του ἂν εἴη. ἀλλὰ μὴν φύσει ἐστὶ τὰ τοιαῦτά γε πάντα, ὡς κἂν αὐτοὶ φαῖεν οἱ ταῦτα λέγοντες. ἔστιν ἄρα τὸ ἕνεκά του ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὖσιν.

6 Ἔτι, ἐν ὅσοις τέλος τί ἐστι, τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς. οὐκοῦν ὡς πράττεται, οὕτω πέφυκε. καὶ ὡς πέφυκεν, ἂν μή τι ἐμποδίζῃ, οὕτω πράττεται ἕκαστον. πράττεται δὲ ἕνεκά του· καὶ πέφυκεν ἄρα τούτου ἕνεκα. οἷον, εἰ οἰκία τῶν φύσει γινομένων ἦν, οὕτως ἂν ἐγίνετο, ὡς νῦν ὑπὸ τῆς τέχνης· εἰ δὲ τὰ φύσει, μὴ μόνον φύσει, ἀλλὰ καὶ τέχνῃ γίνοιτο, ὡσαύτως ἂν γίνοιτο ᾗ πέφυκεν. ἕνεκα ἄρα θατέρου θάτερον. ὅλως τε ἡ τέχνη τὰ μὲν ἐπιτελεῖ, ἃ ἡ φύσις ἀδυνατεῖ ἀπεργάσασθαι· τὰ δὲ μιμεῖται. εἰ οὖν τὰ κατὰ τέχνην ἕνεκά του, δηλονότι καὶ τὰ κατὰ φύσιν. ὁμοίως γὰρ ἔχει πρὸς ἄλληλα ἐν τοῖς κατὰ τέχνην, καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, τὰ ὕστερα πρὸς τὰ πρότερα.

7 Μάλιστα δὲ φανερὸν ἐπὶ τῶν ζώων* τῶν ἄλλων, ἃ οὔτε τέχνῃ, οὔτε ζητήσαντα, οὔτε βουλευσάμενα, ποιεῖ. ὅθεν διαποροῦσί τινες, πότερον νῷ, ἢ τινι ἄλλῳ ἐργάζονται οἵ τε ἀράχναι, καὶ οἱ μύρμηκες, καὶ τὰ τοιαῦτα. κατὰ μικρὸν δ' οὕτω *προϊόντι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς φαίνεται τὰ συμφέροντα γινόμενα πρὸς τὸ τέλος· οἷον, τὰ φύλλα ἕνεκα τῆς τοῦ καρποῦ σκέπης. ὥστ' εἰ φύσει τε ποιεῖ, καὶ ἕνεκά του ἡ χελιδὼν τὴν νεοττιάν, καὶ ὁ ἀράχνης τὸ ἀράχνιον, καὶ τὰ φυτὰ τὰ φύλλα, ἕνεκα τῶν καρπῶν· καὶ τὰς ῥίζας οὐκ ἄνω, ἀλλὰ κάτω, ἕνεκα τῆς τροφῆς· φανερὸν ὅτι ἔστιν ἡ αἰτία ἡ τοιαύτη ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὖσι.

γρ. ἀλόγων

γρ. προϊόντι

8 Καὶ ἐπεὶ ἡ φύσις διττή, ἡ μὲν ὡς ὕλη, ἡ δ' ὡς μορφή, τέλος δὲ αὕτη, τοῦ τέλους δὲ ἕνεκα τὰ ἄλλα. αὕτη ἂν εἴη ἡ αἰτία ἡ οὗ ἕνεκα.

9 Ἁμαρτία δὲ γίνεται καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην. ἔγραψε γὰρ οὐκ ὀρθῶς ὁ γραμματικός, καὶ ἐπότισεν οὐκ ὀρθῶς ὁ ἰατρὸς τὸ φάρμακον· ὥστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν. εἰ δή ἐστιν ἔνια κατὰ τέχνην, ἐν οἷς τὸ ὀρθῶς ἕνεκά του· ἐν δὲ τοῖς ἁμαρτανομένοις, ἕνεκα μέν τινος ἐπιχειρεῖται, ἀλλ' ἀποτυγχάνεται·

neque enim fortuitò neque caſu videtur ſæpe pluere hyeme, ſed ſi *id fiat*, *cùm Sol eſt* ſub cane: neque æſtus ſub cane, ſed ſi hyeme. Si igitur aut caſu eſſe videtur, aut alicuius gratia: ſi hæc eſſe caſu non poſſunt, certè alicuius gratia erunt. atqui eiuſmodi omnia natura conſtant, vt vel ipſi affirmarent, qui hæc dicunt. eſſe igitur alicuius gratia, ineſt in rebus quæ fiunt, & conſtant natura.

6 Præterea in quibus eſt aliquis finis, huius gratia fit id quod *eſt* prius, & quod deinceps. ergo vt fit, ita natura aptum eſt fieri: & vt natura aptum eſt fieri, niſi quid impediat, ita vnumquodque fit. atqui fit alicuius gratia: ergo etiam natura aptum eſt fieri huius gratia. vtputà ſi domus *in* eorum *numero* eſſet, quæ natura fiunt: ſic vtique à natura fieret, vt nunc *fit* ab arte. quòd ſi ea quæ *fiunt* natura, non ſolùm natura, ſed etiam arte fierent, eodem ſanè modo fierent, quo natura fieri apta ſunt. alterum igitur alterius gratia. & omnino ars partim perficit, quæ non poteſt natura perficere: partim *naturam* imitatur. Si igitur artificioſa fiunt alicuius gratia, patet etiam naturalia *ita fieri*. nam poſteriora & priora ſimiliter inter ſe affecta ſunt in *rebus* artificioſis, atque in *rebus* naturalibus.

7 Maximè autem *hoc* manifeſtum *eſt* in aliis animalibus, quæ nec arte nec adhibita inquiſitione aut conſultatione faciunt. ideo quidam dubitant, vtrùm mente, an alio quopiam operentur aranei, & formicæ, & eiuſmodi *animalia*. Paulatim verò ita progredienti, etiam in plantis videntur ea fieri, quæ ad finem conferunt: vt folia fructus tegendi gratia. quocirca ſi natura & alicuius gratia facit hirundo nidum, & araneus araneam, & plantæ folia fructuum gratia, & radices non ſurſum, ſed deorſum verſus, alimenti gratia: perſpicuum *eſt*, eiuſmodi cauſam eſſe in iis quæ natura fiunt & conſtant.

8 Et cùm natura duplex *ſit*, altera vt materia, altera vt forma; hæc autem *ſit* finis, & finis gratia reliqua ſint: certè hæc erit cauſa cuius gratia.

9 Peccatum autem committitur etiam in rebus artificioſis. ſcripſit enim non rectè grammaticus: & propinauit non rectè medicus pharmacum. quare patet *id* contingere etiam in *rebus* naturalibus. Si igitur ſunt quædam artificioſa; in quibus quod rectè *fit*, alicuius gratia *fit*: in iis autem quæ peccantur, alicuius quidem gratia *ars* aggreditur, ſed aberrat:

res ſimiliter *ſe* habebit etiam in *rebus* naturalibus: ac monſtra *erunt* peccata eius quod alicuius gratia *agit*. Ergo & in primis conſtitutionibus bouigena, niſi ad aliquem terminum & finem venire poterant, vtique corrupto aliquo principio fiebant, vt nunc *fiunt* corrupto ſemine. Præterea neceſſe *eſt*, ſemen prius factum eſſe, non ſtatim animalia. & illud οὐλοφυὲς *id eſt, confuſum & indigeſtum, exortum, quod* prius *fuit*, ſemen erat.

11 Præterea & in plantis ineſt quod alicuius gratia *eſt*: ſed minus eſt diſtinctum. vtrum igitur etiam in plantis fiebant, ſicut bouigena andoprora, ita etiam vitigena elæoprora, an non? quippe abſurdum *eſt*. atqui oportebat: ſiquidem & in animalibus.

12 Præterea oportebat etiam in ſeminibus fieri quiduis. 13 Omnino autem qui ſic dicit, ea tollit, quæ natura *conſtant*, & *ipſam* naturam. natura enim *conſtant*, quæcumque ab aliquo interno principio continenter mota, perueniunt ad aliquem finem. ab vnoquoque autem *principio* non *ſit* idem ſingulis, nec quiduis, ſed ſemper ad eumdem *peruenitur*, niſi quid impediat. 14 Id autem cuius gratia & id quod *eſt* eius gratia, fieri poſſunt etiam à fortuna: ſicut dicimus fortuitò veniſſe hoſpitem, & cùm redemerit, dimiſiſſe; quando *ſcilicet ita* egit, ac ſi huius gratia veniſſet, non tamen huius gratiâ venit: atque hoc *fecit* ex accidenti: nam fortuna *eſt in earum* cauſarum *numero*, quæ ex accidenti *agunt*, quemadmodum & antea diximus: ſed cùm hoc ſemper aut plerumque fit: *tunc* non *fit* ex accidenti, nec à fortuna. in *rebus* verò naturalibus ſemper ita *fit*, niſi quid impediat. 15 Illud quoque abſurdum *eſt*, quòd non putant alicuius gratia fieri, niſi videant mouens conſultaſſe. Atqui etiam ars non conſultat. etenim ſi in ligno ineſſet ars nauium extruendarum; ſimiliter vt natura faceret. quapropter ſi in arte ineſt, quod *eſt* alicuius gratia: etiam in natura ineſt. quod maximè manifeſtum *eſt*, cùm aliquis ſibi ipſe medetur: huic enim natura aſſimilatur. 16 Naturam igitur eſſe cauſam, atque ita vt alicuius gratia agat, perſpicuum eſt.

A ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς· καὶ τὰ τέρατα ἁμαρτήματα ἐκείνου τοῦ ἕνεκά του. καὶ ἐν ταῖς ἐξ ἀρχῆς ἄρα συστάσεσι τὰ βουγενῆ, εἰ μὴ πρός τινα ὅρον καὶ τέλος δυνατὰ ἦν ἐλθεῖν, διαφθαρμένης ἂν ἀρχῆς τινος ἐγίνετο, ὥσπερ νῦν τοῦ σπέρματος. 10 Ἔτι, ἀνάγκη σπέρμα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλὰ μὴ εὐθὺς τὰ ζῶα· καὶ τὸ * οὐλοφυὲς δὲ πρότερον σπέρμα ἦν. 11 Ἔτι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς ἔνεστι τὸ ἕνεκά του, ἧττον δὲ διήρθρωται. πότερον οὖν καὶ B ἐν τοῖς φυτοῖς ἐγίνετο, ὥσπερ βουγενῆ (καὶ) ἀνδρόπρωρα, οὕτως ἀμπελογενῆ (καὶ) ἐλαιόπρωρα, ἢ οὔ; ἄτοπον γάρ· ἀλλὰ μὴν ἔδει γε, εἴπερ καὶ ἐν τοῖς ζώοις. 12 Ἔτι, ἔδει καὶ ἐν τοῖς σπέρμασι γίνεσθαι ὅπως ἔτυχεν. 13 Ὅλως δὲ ἀναιρεῖ ὁ οὕτω λέγων τὰ φύσει τε καὶ φύσιν. φύσει γὰρ, ὅσα ἀπό τινος ἐν ἑαυτοῖς ἀρχῆς συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται εἴς τι τέλος· ἀφ' ἑκάστης δὲ, οὐ τὸ αὐτὸ ἑκάστοις, οὐδὲ τὸ τυχόν· ἀεὶ μέντοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐὰν μή τι ἐμποδίσῃ. 14 Τὸ δὲ οὗ ἕνεκα, καὶ ὃ τούτου ἕνεκα, γένοιτο ἂν καὶ ἀπὸ τύχης· οἷον λέγομεν ὅτι ἀπὸ τύχης C ἦλθεν ὁ ξένος, καὶ * λυσάμενος ἀπῆλθεν, ὅταν ὥσπερ ἕνεκα τούτου ἐλθὼν πράξῃ, μὴ ἕνεκα τούτου δ' ἔλθῃ· καὶ τοῦτο κατὰ συμβεβηκός. ἡ γὰρ τύχη τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν· ἀλλ' ὅταν τοῦτο ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνηται, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐδὲ ἀπὸ τύχης· ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ἀεὶ οὕτως, ἂν μή τι ἐμποδίσῃ. 15 Ἄτοπον δὲ τὸ μὴ οἴεσθαι ἕνεκά του γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἴδωσι τὸ κινοῦν βουλευσάμενον. καίτοι καὶ ἡ τέχνη οὐ D βουλεύεται· καὶ γὰρ εἰ ἐνῆν ἐν τῷ ξύλῳ ἡ ναυπηγική, ὁμοίως ἂν τῇ φύσει ἐποίει. ὥστε εἰ ἐν τῇ τέχνῃ ἔνεστι τὸ ἕνεκά του, καὶ ἐν τῇ φύσει ἔνεστι. μάλιστα δὲ δῆλον, ὅταν τις ἰατρεύῃ αὐτὸς ἑαυτόν. τούτῳ γὰρ ἔοικεν ἡ φύσις. 16 Ὅτι μὲν οὖν αἰτία ἡ φύσις, καὶ οὕτως ὡς ἕνεκά του, φανερόν.

Empedocles, οὐλοφυεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον, ἀμφοτέρων, ὕδατός τε καὶ εἴδεος αἶσαν ἔχοντες.

philoponus legit λυσάμενος. quod eſt λυτρωσάμενος: quod etiã modo legi idem annotat.

Quomodo ſit neceſſitas in rebus naturalibus.

Cap. XI.

NEceſſitas autem vtrùm ineſt ex hypotheſi, an ſimpliciter? 2 Nunc enim putant neceſſitatem in ortu eſſe,

Τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης, πότερον ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρχει, ἢ καὶ ἁπλῶς; 2 Νῦν μὲν γὰρ οἴονται τὸ ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἐν τῇ γενέσει,

ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν τοῖχον γεγενῆσθαι ἐξ ἀνάγκης νομίζοι, ὅτι τὰ μὲν βαρέα κάτω πέφυκε φέρεσθαι· τὰ δὲ κοῦφα, ἐπιπολῆς. διὸ οἱ λίθοι μὲν κάτω, καὶ τὰ θεμέλια· ἡ δὲ γῆ ἄνω, διὰ τὴν κουφότητα· ἐπιπολῆς δὲ μάλιστα τὰ ξύλα· κουφότατα γάρ. 3 Ἀλλ' ὅμως, οὐκ ἄνευ μὲν τούτων γέγονεν. οὐ μέντοι διὰ ταῦτα, πλὴν ὡς δι' ὕλην, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ κρύπτειν ἄττα καὶ σώζειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ἐν ὅσοις τὸ ἕνεκά του ἐστὶν, οὐκ ἄνευ μὲν τῶν ἀναγκαίαν ἐχόντων τὴν φύσιν· οὐ μέντοι γε διὰ ταῦτα, ἀλλ' ἢ ὡς ὕλην, ἀλλ' ἕνεκά του. οἷον διὰ τί ὁ πρίων τοιοσδί, ὅπως τοδί, καὶ ἕνεκα τουδί. τοῦτο μέντοι τὸ οὗ ἕνεκα, ἀδύνατον γενέσθαι, ἂν μὴ σιδηροῦς ᾖ· ἀνάγκη ἄρα σιδηροῦν εἶναι, εἰ πρίων ἔσται καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἐξ ὑποθέσεως οὖν τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὐχ ὡς τέλος· ἐν γὰρ τῇ ὕλῃ τὸ ἀναγκαῖον. τὸ δ' οὗ ἕνεκα, ἐν τῷ λόγῳ. 4 Ἔστι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἔν τε τοῖς μαθήμασι, καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν γινομένοις, τρόπον τινὰ παραπλησίως· ἐπεὶ γὰρ τὸ εὐθὺ τοδί ἐστιν, ἀνάγκη τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν· ἀλλ' οὐκ εἰ τοῦτο, ἐκεῖνο· ἀλλ' εἴγε τοῦτο μὴ ἔστιν, οὐδὲ τὸ εὐθὺ ἔστιν. ἐν δὲ τοῖς γινομένοις ἕνεκά του, ἀνάπαλιν, εἰ τὸ τέλος ἔσται, ἢ ἔστι, καὶ τὸ ἔμπροσθεν ἔσται ἢ ἔστιν· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ἐκεῖ μὴ ὄντος τοῦ συμπεράσματος, ἡ ἀρχὴ οὐκ ἔσται· καὶ ἐνταῦθα, τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· ἀρχὴ γὰρ καὶ αὕτη, οὐ τῆς πράξεως, ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ· ἐκεῖ δὲ, τοῦ λογισμοῦ· πράξεις γὰρ οὐκ εἰσίν. ὥστε εἰ ἔσται οἰκία, ταῦτα ἀνάγκη γενέσθαι, ἢ ὑπάρχειν, ἢ εἶναι· ἢ ὅλως τὴν ὕλην αὐτὴν ἕνεκά του, οἷον λίθους καὶ πλίνθους, εἰ οἰκία· οὐ μέντοι διὰ ταῦτά ἐστι τὸ τέλος, ἀλλ' ἢ ὡς ὕλην. [οὐδ' ἔσται διὰ ταῦτα.] ὅλως μέντοι μὴ ὄντων, οὐκ ἔσται οὐδ' ἡ οἰκία, οὐδ' ὁ πρίων· ἡ μὲν, εἰ μὴ οἱ λίθοι· ὁ δὲ, εἰ μὴ ὁ σίδηρος· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ αἱ ἀρχαί, εἰ μὴ τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς.

5 Φανερὸν δὴ, ὅτι τὸ ἀναγκαῖον ἐν τοῖς φυσικοῖς, τὸ ὡς ὕλη λεγόμενον, καὶ αἱ κινήσεις αἱ ταύτης. 6 Καὶ ἄμφω μὲν τῷ φυσικῷ λεκτέαι αἱ αἰτίαι· μᾶλλον δὲ, ἡ τίνος ἕνεκα· αἴτιον γὰρ τοῦτο τῆς ὕλης, ἀλλ' οὐχ αὕτη τοῦ τέλους. καὶ τὸ τέλος, τὸ οὗ ἕνεκα· καὶ ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ λόγου, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην· ἐπεὶ ἡ οἰκία τοιόνδε, τάδε δεῖ γενέσθαι, καὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. [καὶ ἐπεὶ ἡ ὑγίεια τοδί, τάδε δεῖ γενέσθαι ἐξ ἀνάγκης, καὶ ὑπάρχειν.] οὕτως καὶ εἰ ὁ ἄνθρωπος τοδί, καὶ ταδί· εἰ δὲ ταδί, καὶ ταδί.

A perinde ac ſi quis ædificium ex neceſſitate factum eſſe arbitraretur : quia grauia deorſum feruntur ſuapte natura, leuia verò in locum ſublimem : idcirco lapides quidem & fundamenta ſunt inferiori loco, ſupra autem *eſt* terra ob leuitatem ; ſummum locum maximè obtinent ligna, quia ſunt leuiſſima. 3 Verumtamen non quidem ſine his factum eſt, non tamen propter hoc *eſt factum*, niſi vt propter materiam, ſed potius quædam celandi ac ſeruandi gratiâ. ſimiliter autem & in aliis omnibus, in quibus *in-* B *eſt* quod *eſt* alicuius gratiâ. non ſunt *enim* ſine his, quæ neceſſariam naturam habent : non tamen *ſunt* propter hæc, niſi vt materiam : ſed alicuius gratiâ: veluti, cur ſerra *eſt* talis : vt hoc *ſit*, huiúſque gratiâ : hoc verò cuius gratia, fieri nequit, niſi ferrea ſit: neceſſe *eſt* igitur ferream eſſe, ſi futura ſit ſerra, & opus eius. Ergo ex hypotheſi *eſt* neceſſitas, non vt finis. in materia namque *eſt* neceſſitas. id verò cuius gratia, *eſt* in ratione: 4 Eſt autem neceſſitas & in diſciplinis, & in iis C quæ natura fiunt, quodammodo ſimilis. cùm enim rectum *ſit* hoc, neceſſe *eſt* triangulum habere *tres angulos* duobus rectis æquales. at non ſi hoc *ſit*, etiam illud *eſt*, ſed ſi hoc non ſit, neque rectum erit. In iis verò quæ alicuius gratia fiunt, è contrario ſi finis erit aut eſt ; etiam quod antecedit erit, aut eſt. ſin minus, vt illic cùm non eſt concluſio, non erit principium; ita etiam hîc *non erit* finis & id cuius gratia. hoc enim *eſt* principium non actionis, ſed ratiocinationis. ibi autem ratiocinationis, quoniam actiones non ſunt. D quare ſi erit domus, neceſſe *eſt*, hæc eſſe facta, aut ſuppetere, aut eſſe: aut omnino *eſſe* ipſam materiam alicuius gratia : veluti, lapides & lateres, ſi *futura eſt* domus. non tamen propter hæc eſt finis, neque ob hæc erit, niſi vt ob materiam. omnino verò, niſi *hæc* ſint, neque domus erit, neque ſerra : illa quidem, niſi *ſint* lapides: hæc autem niſi *ſit* ferrum. quia nec ibi *ſunt* principia, niſi triangulum *habeat tres angulos æquales* duobus rectis.

5 Perſpicuum igitur *eſt*, neceſſarium *eſſe* in *rebus* naturalibus, quæ dicitur vt materia, E & huius motiones. 6 Et ambæ quidem cauſæ tradendæ ſunt à phyſico: magis tamen ea cuius gratia : hæc enim *eſt* cauſa materiæ, non ipſa *materia eſt cauſa* finis. Ac finis, id cuius gratia, & principium, à definitione & ratione *ſumitur*. Vt in rebus artificioſis, cum domus *ſit* talis, oportet hæc eſſe facta, & eſſe ex neceſſitate : [& cum ſanitas *ſit* hoc, oportet ex neceſſitate hæc eſſe facta & eſſe:] ita etiam ſi homo *eſt* hoc, *oportet* hæc *quoque eſſe* ; & ſi hæc, *etiam* iſta.

7 Fortaſſis autem etiam in definitione eſt A neceſſitas. cùm enim opus ſecandi *aliquis* definierit eſſe diuiſionem talem: at hæc non erit, niſi *ſerra* habeat dentes tales: hi verò non *erunt*, niſi *ſit* ferrea. ſunt enim in definitione partes quædam *definitionis*, tamquam materia.

A 7 Ἴσως δὲ καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον. ὁρισαμένῳ γὰρ τὸ ἔργον τοῦ πρίειν, ὅτι διαίρεσις τοιαδί· αὕτη δ' οὐκ ἔσται, εἰ μὴ ἕξει ὀδόντας τοιουσδί· οὗτοι δ' οὔ, εἰ μὴ σιδηροῦς. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἔνια μόρια, ὡς ὕλη τοῦ λόγου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ, ἢ περὶ φυσικῶν ἀρχῶν, τὸ Γʹ.

ARISTOTELIS NATVRALIS AVSCVLTATIONIS, SEV, DE NATVRALIBVS PRINCIPIIS, LIBER III.

DE MOTV.

Tractatvs I.

Quid ſit motus. Cap. I.

CVM autem natura ſit principium motus & mutationis; ac methodus nobis ſit *inſtituta* de natura, non eſt ignorandum quid ſit motus: hoc enim ignorato, neceſſe *eſt* etiam naturam ignorari. cùm autem definierimus de motu; nitendum *erit* eodem modo tractare de iis quæ deinceps *ſequuntur*. videtur autem motus eſſe *in* rerum continuarum *numero*. infinitum verò apparet primùm in eo quod eſt continuum. ideóque plerumque accidit, vt qui definiunt, adiungant rationem infiniti: tamquam id quod in infinitum diuidi poteſt, continuum ſit. Ad hæc ſine loco & inani & tempore motus eſſe nequit. Manifeſtum *eſt* igitur, cùm propter has *cauſas*, tum etiam quoniam iſta ſunt omnibus communia & vniuerſalia, conſiderandum in primis eſſe de his ſingulis: quia propriorum inſpectio poſterior eſt quã ea quæ in communibus *verſatur*. Primùm autem, vt diximus, *videndum eſt* de motu.

B ἘΠΕΙ δὲ ἡ φύσις μέν ἐστιν ἀρχὴ * κινήσεως καὶ μεταβολῆς, ἡ δὲ μέθοδος ἡμῖν περὶ φύσεώς ἐστι, δεῖ μὴ λανθάνειν τί ἐστι κίνησις· ἀναγκαῖον γὰρ ἀγνοουμένης αὐτῆς, ἀγνοεῖσθαι καὶ τὴν φύσιν. διορισαμένοις δὲ περὶ κινήσεως, πειρατέον τὸν αὐτὸν ἐπελθεῖν τρόπον περὶ τῶν ἐφεξῆς. δοκεῖ δ' ἡ κίνησις εἶναι τῶν συνεχῶν· τὸ δ' ἄπειρον ἐμφαίνεται πρῶτον ἐν τῷ συνεχεῖ· διὸ καὶ τοῖς ὁριζομένοις C τὸ συνεχὲς, συμβαίνει προσχρήσασθαι πολλάκις τῷ λόγῳ τῷ τοῦ ἀπείρου, ὡς τὸ εἰς ἄπειρον διαιρετὸν συνεχὲς ὄν· πρὸς δὲ τούτοις, ἄνευ τόπου, καὶ κενοῦ, καὶ χρόνου, ἀδύνατον κίνησιν εἶναι. δῆλον οὖν, ὡς διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τὸ πάντων εἶναι κοινὰ καὶ καθόλου ταῦτα πᾶσι, σκεπτέον προχειρισαμένοις περὶ ἑκάστου τούτων· ὑστέρα γὰρ ἡ περὶ τῶν ἰδίων θεωρία, τῆς περὶ τῶν κοινῶν ἐστι. πρῶτον δὲ, καθάπερ εἴπομεν, περὶ κινήσεως.

γρ. κιν. καὶ στάσεως.

Legatur, τὸ δὲ δυνάμει· καὶ τῶν ἐντελεχείᾳ τὸ μ. quæ eſt Porphyrii lectio, pridē à doctis viris exploſa. vide Simplic. Themiſt. verò hoc modo legiſſe videtur. τὸ δὲ δυ. καὶ ἐντελεχείᾳ· καὶ τῶν ἐντελεχείᾳ τὸ μ.

In Categ. cap. περὶ τῶν πρός τι. q.c. τῶν δὲ πρ.

γρ. κοινὸν δὲ γένος

2 Ἔστι δή τι, ὃ μὲν ἐντελεχείᾳ μόνον, * ὃ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ, τὸ μὲν τόδε τι, ὃ δὲ τοσόνδε, τὸ δὲ τοιόνδε, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ ὄντος κατηγοριῶν ὁμοίως. * τῶν δὲ πρός τι ὃ μὲν καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν λέγεται, ὃ δὲ κατὰ τὸ ποιητικόν, καὶ παθητικόν, καὶ ὅλως κινητικόν τε καὶ κινητόν· τὸ γὰρ κινητικόν, κινητικὸν τοῦ κινητοῦ· καὶ τὸ κινητόν, κινητὸν ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ. 4 Οὐκ ἔστι δὲ κίνησις παρὰ τὰ πράγματα· μεταβάλλει γὰρ ἀεὶ τὸ μεταβάλλον, ἢ κατ' οὐσίαν, ἢ κατὰ ποσόν, ἢ κατὰ ποιόν, ἢ κατὰ τόπον. * κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδὲν ἔστι λαβεῖν, ὡς φαμέν, ὃ οὔτε τόδε, οὔτε ποσόν, οὔτε ποιόν, οὔτε τῶν ἄλλων κατηγορημάτων οὐθέν· ὥστ' οὐδὲ κίνησις, οὔτε μεταβολὴ οὐδενὸς ἔσται παρὰ τὰ εἰρημένα, μηδενός γε ὄντος παρὰ τὰ εἰρημένα. 5 Ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν, οἷον τόδε· ὃ μὲν γὰρ μορφὴ αὐτοῦ, ὃ δὲ στέρησις· καὶ κατὰ τὸ ποιόν· ὃ μὲν γὰρ λευκόν, ὃ δὲ μέλαν· καὶ κατὰ τὸ ποσόν, ὃ μὲν τέλειον, ὃ δ' ἀτελές. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν φοράν, ὃ μὲν ἄνω, ὃ δὲ κάτω· ἢ ὃ μὲν κοῦφον, ὃ δὲ βαρύ. 6 Ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστὶν εἴδη τοσαῦτα, ὅσα τοῦ ὄντος. 7 Διῃρημένου δὲ καθ' ἕκαστον γένος, τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ, τοῦ δὲ δυνάμει, ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια, ᾗ τοιοῦτον, κίνησίς ἐστιν. 8 Οἷον, τοῦ μὲν ἀλλοιωτοῦ, ᾗ ἀλλοιωτόν, ἀλλοίωσις· τοῦ δὲ αὐξητοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου, φθιτοῦ, (οὐδὲν γὰρ ὄνομα κοινὸν ἐπ' ἀμφοῖν,) αὔξησις καὶ φθίσις· τοῦ δὲ γενητοῦ καὶ φθαρτοῦ, γένεσις καὶ φθορά· τοῦ δὲ φορητοῦ, φορά.

9 Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν ἡ κίνησις, ἐντεῦθεν δῆλον· ὅταν γὰρ τὸ οἰκοδομητόν, ᾗ τοιοῦτον αὐτὸ λέγομεν εἶναι, ἐντελεχείᾳ ᾖ, οἰκοδομεῖται· καὶ ἔστι τοῦτο οἰκοδόμησις· ὁμοίως δὲ καὶ (μάθησις, καὶ) ἰάτρευσις, καὶ κύλισις, καὶ ἅλσις, * καὶ ἁδρυνσις καὶ γήρανσις. 10 Ἐπεὶ δ' ἔνια τὰ αὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐστίν, οὐχ ἅμα δέ, ἢ οὐ κατὰ τὸ αὐτό, ἀλλ' οἷον θερμὸν μὲν δυνάμει, ψυχρὸν δὲ ἐντελεχείᾳ, πολλὰ ἤδη ποιήσει καὶ πείσεται ὑπ' ἀλλήλων. ἅπαν γὰρ ἔσται ἅμα ποιητικὸν καὶ παθητικόν· ὥστε καὶ τὸ κινοῦν φυσικῶς, κινητόν· πᾶν γὰρ τὸ τοιοῦτο κινεῖ, κινούμενον καὶ αὐτό.

Omittit illa Argy. καὶ ἁδρ. καὶ γ. pro quib. vetus interpres, & adoleſcētia, & ſeneſcentia.

11 Δοκεῖ μὲν οὖν τισιν ἅπαν κινεῖσθαι τὸ κινοῦν· οὐ μὴν ἀλλά, περὶ μὲν τούτων ἐξ ἄλλων ἔσται δῆλον ὅπως ἔχει· ἔστι γάρ τι κινοῦν καὶ ἀκίνητον.

A 2 Eſt autem aliquid *quod eſt* actu tantùm: aliud, *quod eſt* poteſtate & actu: *quod* partim *eſt* hoc aliquid; partim tantum, partim tale: & ſimiliter in aliis entis Categoriis. Eorum autem quæ ad aliquid *referuntur*, aliud ſecundùm exuperantiam & defectionem dicitur: aliud, quia efficiendi & patiendi, & omnino vt moueat & moueatur, vim habet. quod enim mouendi vim habet, rem mobilem mouendi vim habet: & mobile, ab eo *eſt* mobile, quod mouendi vi eſt præditum. 4 Iam verò non eſt motus extra res. quicquid enim mutatur, aut B mutatur ſecundùm ſubſtantiam, aut ſecundùm quantitatem, aut ſecundùm qualitatem, aut ſecundùm locum. commune autem his ſumere nihil licet, ſicut dicimus, quòd nec *ſit* hoc aliquid, nec quantum, nec quale, nec in vlla alia categoria. quare nec motus nec mutatio erit vllius præter ea quæ dicta ſunt: cùm nihil ſit præter ea quæ dicta ſunt. Vnumquodque autem bifariàm cunctis ineſt. vt hoc aliquid: nam eius aliud *eſt* forma, aliud C priuatio. & in qualitate: aliud enim eſt album, aliud nigrum: & in quantitate, aliud eſt perfectum, aliud imperfectum. Similiter & in latione, aliud eſt ſuprà, aliud infrà: vel aliud leue, aliud graue. 6 Quocirca motus & mutationis ſpecies tot ſunt quot entis. 7 Cùm autem in vnoquoque genere diſtincta ſint, quod *eſt* actu, & quod *eſt* poteſtate: actus eius quod eſt poteſtate, quà talis *eſt*, motus eſt. 8 Vt eius quod eſt variabile, quà eſt variabile, variatio: & eius quod poteſt augeri, nec non oppoſiti, *id eſt*, eius E quod poteſt deminui, (nullum enim nomen *eſt* commune vtriſque,) accretio & deminutio. eius quod oriri & interire poteſt, ortus & interitus: & eius quod ferri poteſt, latio. Motum autem hoc eſſe, hinc patet: cùm enim ædificabile, quatenus ipſum dicimus tale eſſe, actu eſt, *tunc* ædificatur, atque hoc eſt ædificatio. Itidémque diſcendi actus, & medicatio, & volutatio, & ſaltatio, & ad virilem ætatem & ſenectutem progreſſio. 10 Cum D autem nonnulla *ita ſe habeant, vt* eadem ſint poteſtate & actu, non tamen ſimul, vel non ſecundùm idem; ſed, (exempli gratiâ,) calidum poteſtate, frigidum actu: multa iam viciſſim facient & patientur. quoduis enim *horum* ſimul habebit vim faciendi, & patiendi. quapropter etiam quod naturaliter mouet, mobile *eſt*. quicquid enim *eſt* tale, mouet, cùm & ipſum moueatur. 11 Quibuſdam ergo videtur, quicquid mouet, moueri. ſed de his manifeſtū ex aliis *libris* erit, quomodo *res ſe* habeat: eſt enim aliquid mouens & immobile.

12 Actus

12 Actus verò eius quod poteſtate *eſt*, quando actu eſt, non quatenus *eſt id* ipſum *quod eſt*, ſed quatenus *eſt* mobile: *hic inquam actus* eſt motus. Illud autem QVATENVS, ſic dico. nam æs poteſtate eſt ſtatua: non tamen actus æris, quatenus *eſt* æs, eſt motus. non *eſt* enim eadem eſſentia æris, & poteſtate aliqua mobilis. quòd ſi eadem eſſent ſimpliciter & ſecundùm rationem: vtique actus æris quà *eſt* æs, eſſet motus. ſed non eſt *eadem*, vt dictum fuit. *hoc* autem patet in contrariis: nam poſſe valere, & poſſe ægrotare, differunt; (alioqui etiam ægrotare & valere eſſent idem,) ſubiectum verò, quod valet, & quod ægrotat, (ſiue *ſit* humor, ſiue ſanguis,) *eſt* vnum & idem. cùm autem non idem *ſit*, ſicuti neque color *eſt* idem quod aſpectabile; perſpicuum *eſt*, actum poſſibilis, quatenus *eſt* poſſibile, eſſe motum.

13 Eſſe igitur hunc *actum*, & tunc accidere vt *res* moueatur, cùm eſt hic actus, non prius, nec poſterius, manifeſtum *eſt*. vnum quodque enim poteſt interdum actu eſſe, interdum non *eſſe*: veluti quod ædificari poteſt, quatenus ædificari poteſt. 14 Et actus eius quod ædificari poteſt, quatenus ædificari poteſt ædificatio eſt. aut enim ædificatio eſt hoc, *id eſt*, actus eius quod ædificari poteſt: aut ædes: atqui cùm ædes ſunt, non erit amplius quod poteſt ædificari: ædificatur enim quod poteſt ædificari. neceſſe igitur *eſt* ædificationem eſſe actum illum. ædificatio verò eſt motus quidam. ſed eadem ratio conueniet etiam aliis motibus.

15 Scitum autem dictum eſſe patet etiam ex iis quæ alii de ipſo *motu* dicunt, & ex eo quod non facile eſt ipſum aliter definire. neque enim motum & mutationem in alio genere collocare aliquis poſſit: nec qui de eo aliter dixerunt, rectè locuti ſunt. 16 Quod quidem manifeſtum *fiet* conſiderantibus, quemadmodum quidam eum ponunt, qui aiunt motum eſſe diuerſitatem, & inæqualitatem, & non ens: cùm nihil horum moueri neceſſe ſit, nec ſi ſint diuerſa, nec ſi inæqualia, nec ſi non entia. 17 Sed neque mutatio, in hæc, aut ex his potius eſt quàm ex oppoſitis.

18 Cauſa verò cur hi *motum* ad hæc retulerint, *eſt*: quia motus videtur eſſe indefinitum quiddam: ac alterius claſſis principia, quia ſunt priuantia, *ſunt* indefinita. neque enim vllum eorum eſt hoc aliquid, neque tale, neque *in vlla* aliarum Categoriarum. 19 Cur autem motus videatur eſſe res indefinita, cauſa *eſt*: quia neque ad entium poteſtatem, neque ad actum referri poteſt ſimpliciter;

A 12 Ἡ δὲ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια, ὅταν ἐντελεχείᾳ ὂν ἐνεργῇ, * οὐκ αὐτὸ, ἀλλ' ἄλλο, ᾗ κινητὸν, κίνησίς ἐστι. λέγω δὲ τὸ ᾗ, ὧδε. ἔστι γὰρ ὁ χαλκὸς δυνάμει ἀνδριάς, ἀλλ' ὅμως οὐχ ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια, ᾗ χαλκὸς, κίνησίς ἐστιν. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ τὸ χαλκῷ εἶναι, καὶ δυνάμει τινὶ κινητῷ· ἐπεὶ εἰ ταὐτὸν ἦν ἁπλῶς καὶ κατὰ τὸν λόγον, ἦν ἂν ἡ τοῦ χαλκοῦ, ᾗ χαλκὸς, ἐντελέχεια, κίνησις· οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸ, ὥσπερ εἴρηται· δῆλον δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων· τὸ μὲν γὰρ B δύνασθαι ὑγιαίνειν, καὶ δύνασθαι κάμνειν, ἕτερον· καὶ γὰρ ἂν τὸ κάμνειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν ταὐτὸν ἦν· τὸ δὲ ὑποκείμενον καὶ τὸ ὑγιαῖνον, καὶ τὸ νοσοῦν, εἴθ' ὑγρότης, εἴθ' αἷμα, ταὐτὸ καὶ ἕν. ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτὸν, ὥσπερ οὐδὲ χρῶμα ταὐτὸν καὶ ὁρατὸν, ἡ τοῦ δυνατοῦ, ᾗ δυνατὸν, ἐντελέχεια, φανερὸν ὅτι κίνησίς ἐστιν. 13 Ὅτι μὲν οὖν ἐστιν αὕτη, καὶ ὅτι συμβαίνει τότε κινεῖσθαι, ὅταν ἡ ἐντελέχεια ᾖ αὐτὴ, καὶ οὔτε πρότερον, οὔτε ὕστερον, δῆλον. ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον, ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν, ὁτὲ δὲ μή· οἷον, τὸ οἰκοδομητὸν, ᾗ οἰκοδομητόν. 14 Καὶ ἡ τοῦ οἰκο- C δομητοῦ ἐνέργεια, ᾗ οἰκοδομητὸν, οἰκοδόμησίς ἐστιν· ἢ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ οἰκοδόμησις, ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ, ἢ ἡ οἰκία· ἀλλ' ὅταν οἰκία ᾖ, οὐκ ἔτ' οἰκοδομητὸν ἔσται· οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδομητόν· ἀνάγκη ἄρα τὴν οἰκοδόμησιν τὴν ἐνέργειαν εἶναι· ἡ δὲ οἰκοδόμησις, κίνησίς τίς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ὁ αὐτὸς ἐφαρμόσει λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων. 15 Ὅτι δὲ καλῶς εἴρηται, δῆλον καὶ ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς λέγουσι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι διορί- D σαι ἄλλως αὐτήν· οὔτε γὰρ τὴν κίνησιν καὶ τὴν μεταβολὴν ἐν ἄλλῳ γένει θεῖναι δύναιτ' ἄν τις, οὔτε οἱ ἑτέρως εἰρηκότες περὶ αὐτῆς, κατορθοῦσι. 16 Δῆλον δὲ σκοποῦσιν, ὡς τιθέασιν ἔνιοι αὐτὴν, ἑτερότητα, καὶ ἀνισότητα, καὶ τὸ μὴ ὂν φάσκοντες εἶναι τὴν κίνησιν· ὧν οὐθὲν ἀναγκαῖον κινεῖσθαι, οὔτ' ἂν ἕτερα ᾖ, οὔτ' ἂν ἄνισα, οὔτ' ἂν οὐκ ὄντα. 17 Ἀλλ' οὐδ' ἡ μεταβολὴ, οὔτ' εἰς ταῦτα, οὔτ' ἐκ τούτων μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων.

E 18 Αἴτιον δὲ τοῦ εἰς ταῦτα τιθέναι αὐτοὺς, ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις· τῆς δὲ ἑτέρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι, ἀόριστοι· οὔτε γὰρ τόδε, οὔτε τοιόνδε, οὐδεμία αὐτῶν ἐστιν, ὅτι οὐδὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. 19 Τοῦ δὲ δοκεῖν ἀόριστον εἶναι τὴν κίνησιν, αἴτιον, ὅτι οὔτε εἰς δύναμιν τῶν ὄντων, οὔτε εἰς ἐνέργειαν ἔστι θεῖναι αὐτὴν ἁπλῶς·

γρ. οὐχ ᾗ αὐτὸ, ἀλλ' ᾗ ἄλλο κ. ſed de varia lectione huius loci, conſule Græcos interpretes.

οὔτε γὰρ τὸ δυνατὸν εἶναι ποσὸν, κινεῖται ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐνεργείᾳ ποσόν· ἥ τε κίνησις, ἐνέργεια μὲν τις εἶναι δοκεῖ, ἀτελὴς δέ· αἴτιον δ', ὅτι ἀτελὲς τὸ δυνατὸν, οὗ ἐστιν ἐνέργεια κίνησις.

20 Καὶ διὰ τοῦτο δὴ χαλεπὸν αὐτὴν λαβεῖν τί ἐστιν· ἢ γὰρ εἰς στέρησιν ἀναγκαῖον θεῖναι, ἢ εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἐνέργειαν ἁπλῆν. τούτων δ' οὐθὲν φαίνεται ἐνδεχόμενον· λείπεται τοίνυν ὁ εἰρημένος τρόπος, ἐνέργειαν μὲν τινα εἶναι· τοιαύτην δ' ἐνέργειαν, οἵαν εἴπομεν, χαλεπὴν μὲν ἰδεῖν, ἐνδεχομένην δ' εἶναι.

A neque enim quod poteſt eſſe quantum, neceſſariò mouetur, neque *quod eſt* actu quantum. ac motus videtur quidem eſſe actus quidam, ſed imperfectus: cauſa autem *eſt*; quia id *eſt* imperfectum, quod eſt poteſtate, cuius actus eſt motus.

20 Ideóque difficile *eſt* ſumere, quid ipſe ſit. aut enim neceſſe *eſt eum* ad priuationem referre, aut ad poteſtatem, aut ad actum ſimplicem: quorum nullum videtur eſſe poſſe. relinquitur ergo modus, quem diximus *nimirum motum* eſſe actum quemdam: ac talem actum, qualem di- B ximus, difficilem quidem cognitu, ſed nihilominus qui eſſe poſſit.

Cap II.

Κινεῖται δὲ καὶ τὸ κινοῦν, ὥσπερ εἴρηται, πᾶν, τὸ δυνάμει ὂν κινητὸν, καὶ οὗ ἡ ἀκινησία ἠρεμία ἐστίν· ᾧ γὰρ ἡ κίνησις ὑπάρχει, τούτῳ ἡ ἀκινησία ἠρεμία. τὸ γὰρ πρὸς τοῦτο ἐνεργεῖν, ᾗ τοιοῦτον, αὐτὸ τὸ κινεῖν ἐστι· τοῦτο δὲ ποιεῖ * θίξει· ὥστε ἅμα καὶ πάσχει. διὸ ἡ κίνησις, ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ, ᾗ κινητόν· συμβαίνει δὲ τοῦτο θίξει τοῦ κινητικοῦ· ὥσθ' ἅμα καὶ πάσχει.

γρ. μίξει

2 Εἶδος δὲ ἀεὶ * οἴσεταί τι τὸ κινοῦν, ἤτοι τόδε, ἢ τοιόνδε, ἢ τοσόνδε, ὃ ἔσται ἀρχὴ καὶ αἴτιον τῆς κινήσεως, ὅταν κινῇ· οἷον ὁ ἐντελεχείᾳ ἄνθρωπος ποιεῖ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος ἀνθρώπου ἄνθρωπον.

γρ. εἰσήσεται

3 Καὶ τὸ ἀπορούμενον δὲ φανερὸν, ὅτι ἐστὶν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου, καὶ ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ.

4 Καὶ ἡ τοῦ κινητικοῦ δὲ ἐνέργεια, οὐκ ἄλλη ἐστί· δεῖ μὲν γὰρ εἶναι ἐντελέχειαν ἀμφοῖν· κινητικὸν μὲν γάρ ἐστι, τῷ δύνασθαι· κινοῦν δὲ, τῷ ἐνεργεῖν· ἀλλ' ἔστιν ἐνεργητικὸν τοῦ κινητοῦ· ὥστε ὁμοίως μία ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια, ὥσπερ τὸ αὐτὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο, καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες· ταῦτα γὰρ ἓν μέν ἐστιν· ὁ μέντοι λόγος οὐχ εἷς· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου. 5 Ἔχει δ' ἀπορίαν λογικήν· ἀναγκαῖον γὰρ ἴσως εἶναι τινα ἐνέργειαν ἄλλην τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ παθητικοῦ· τὸ μὲν γὰρ ποίησις, τὸ δὲ πάθησις, ἔργον δὲ καὶ τέλος, τοῦ μὲν ποίημα, τοῦ δὲ πάθος. 6 Ἐπεὶ οὖν ἄμφω κινήσεις, εἰ μὲν ἕτεραι, ἐν τίνι; ἢ γὰρ ἄμφω ἐν τῷ πάσχοντι καὶ κινουμένῳ, ἢ ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντι, ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι.

De mouente, & eo quod mouetur.

Mouetur autem, vt dictum fuit, omne mouens, quod poteſtate eſt mobile, & cuius immobilitas eſt quies. cui namque motus ineſt, eius immobilitas *eſt* quies. nam in id agere, qua tale C *eſt*, idipſum eſt mouere. id autem facit tactu. quare ſimul etiam patitur: idcirco motus *eſt* actus eius quod eſt mobile, quatenus eſt mobile. atque hoc euenit tactu eius quod mouendi vim habet: quapropter ſimul etiam patitur.

2 Iam verò quod mouet, ſemper affert aliquam formam, *id eſt*, vel hoc *aliquid* vel tale, vel tantum, quod erit principium & cauſa motus, quando mouet. vt is qui actu *eſt* homo, facit hominem ex eo quod *eſt* homo poteſtate.

3 Sed & id de quo dubitari ſolet, per- D ſpicuum *fit*, *nempe* motum, eſſe in *re mobili*. eſt enim actus huius, & ab eo quod mouendi vim habet. 4 Atque eius quod mouendi vim habet, actus non eſt diuerſus. oportet enim ambobus eſſe actum: motiuum enim eſt, quia poteſt: mouens autem, quia agit. eſt autem actiuum ipſius mobilis. quare ſimiliter vnus eſt vtriſque actus. quemadmodum idem *eſt* interuallum, *ſiue ſpectes* vnum ad duo, ſiue duo ad vnum, nec non accliue & decliue. hæc enim ſunt vnum. ſed definitio non eſt vna. ſimiliter autem *res habet* etiam E in mouente & eo quod mouetur.

5 Exiſtit autem dubitatio Logica: quia fortaſſe neceſſe *eſt* eſſe aliquem actum diuerſum effectiui & paſſiui. alterum enim *eſt* effectio, alterum paſſio, opus verò & finis illius quidem *eſt* effectus, huius verò affectio.

6 Cùm igitur ambo *ſint* motus; ſi diuerſi *ſunt*, in quonam *erunt*? aut enim ambo ſunt in eo quod patitur & mouetur: aut effectio *eſt* in efficiente, paſſio verò in patiẽte.

quòd ſi & hanc vocare effectionem oportet, ſanè homonymωs erit. at verò ſi hoc *eſt*, motus erit in eo quod mouet. *eſt* enim eadem ratio eius quod mouet & eius quod mouetur. quare aut omne mouens mouebitur, aut habens motum, non-mouebitur. quòd ſi ambo *ſint* in eo quod mouetur & patitur, tam effectio quàm paſſio, & in eo quod diſcit, tam docendi quàm diſcendi actio, cùm duo ſint; primùm quidem ſuus cuiuſque actus in ipſo non erit; deinde *eueniet* abſurdum, duobus motibus *idem* ſimul moueri. erunt enim aliquæ variationes duæ vnius *ſubiecti*, & ad vnam formam: quod *eſt* impoſſibile.

7 Sed vnus erit actus? verùm à ratione eſt alienum, duarum rerum ſpecie diuerſarum vnum & eundem eſſe actum.

8 Et ſi quidem diſcendi ac docendi actus idem *ſunt*, nec non effectio & paſſio; *certè* & docere erit idem quod diſcere; & facere, idem quod pati. quare neceſſe erit, omnem docentem, diſcere, & facientem, pati.

9 An nec abſurdum eſt, alius rei actum in alia re eſſe? (nam actus docendi, eſt actus eius quod docendi vim habet, in aliquo tamen *eſt* non abſciſſus, ſed huius in hoc:) nec quidquam prohibet vnum & eundem eſſe duarum *rerum actum* (non vt *eſſentia ſit* eadem, ſicut indumentum & veſtimentum, ſed vt id quod eſt poteſtate, ſe habet ad id quod agit.)

10 Nec neceſſe *eſt* eum qui docet, diſcere, ne quidem ſi pati & facere idem ſint, non ſint tamen vt vna ſit ratio quidditatem explicans, qualis *eſt* veſtimenti & indumenti, ſed vt via quæ Thebis Athenas & quæ Athenis Thebas *ducit*, ſicut & antè dictum fuit. non enim eadem omnia inſunt iis quæ quoquo modo ſunt eadem, ſed tantùm iis quorum eadem *eſt* eſſentia. 11 At verò nec ſi actus docendi eſt idem quod actus diſcendi, *propterea* etiam diſcere *eſt* idem quod docere. quemadmodum nec ſi diſtantia eſt vna eorum quæ diſtant, *propterea* etiam diſtare hoc ab illo, & illud ab hoc, *ſunt* vnum & idem.

12 Vt autem omnino dicam, nec docendi & diſcendi actus, nec effectio & paſſio *ſunt* idem propriè: ſed motus, cui hæc inſunt, *idem eſt*. nam eſſe actum huius in hoc, & huius ab hoc, ratione differunt.

A εἰ δὲ δεῖ καὶ ταύτην ποίησιν καλεῖν, * ὁμώνυμος ἂν εἴη. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, ἡ κίνησις ἐν τῷ κινοῦντι ἔσται· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἐπὶ κινοῦντος καὶ κινουμένου· ὥστε ἢ πᾶν τὸ κινοῦν κινήσεται, ἢ ἔχον κίνησιν οὐ κινήσεται. Εἰ δ' ἄμφω ἐν τῷ * κινουμένῳ καὶ πάσχοντι, καὶ ἡ ποίησις καὶ ἡ πάθησις, καὶ ἡ δίδαξις καὶ ἡ μάθησις, δύο οὖσαι, ἐν τῷ μανθάνοντι· πρῶτον μὲν, ἡ ἐνέργεια ἡ ἑκάστου, οὐκ ἐν ἑκάστῳ ὑπάρξει· εἶτα, ἄτοπον δύο κι-
B νήσεις ἅμα κινεῖσθαι· τίνες γὰρ ἔσονται ἀλλοιώσεις δύο τοῦ ἑνὸς, καὶ εἰς ἓν εἶδος; ἀλλ' ἀδύνατον.

γρ. ὁμωνύμως

γρ. ποιουμένῳ

7 Ἀλλὰ μία ἔσται ἐνέργεια; ἀλλ' ἄλογον, δύο ἑτέρων τῷ εἴδει τὴν αὐτὴν καὶ μίαν εἶναι ἐνέργειαν. 8 Καὶ ἔσται, εἴπερ ἡ μάθησις καὶ ἡ δίδαξις ταὐτό, καὶ ἡ ποίησις καὶ ἡ πάθησις, καὶ τὸ διδάσκειν τῷ μανθάνειν, ταὐτό, καὶ τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν· ὥστε τὸν διδάσκοντα ἀνάγκη ἔσται πάντα μανθάνειν, καὶ τὸν ποιοῦντα πάσχειν.

C 9 Ἢ οὔτε τὸ τὴν ἄλλου ἐνέργειαν ἐν ἑτέρῳ εἶναι ἄτοπον; ἔστι γὰρ ἡ δίδαξις ἐνέργεια τοῦ διδασκαλικοῦ· ἔν τινι μέντοι, καὶ οὐκ ἀποτετμημένη, ἀλλὰ τοῦδε ἐν τῷδε· οὔτε γὰρ μίαν δυοῖν κωλύει οὐθὲν τὴν αὐτὴν εἶναι, μὴ ὡς τὸ εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον· ἀλλ' ὡς τὸ δυνάμει ὂν ὑπάρχει πρὸς τὸ ἐνεργοῦν.

10 Οὔτ' ἀνάγκη τὸν διδάσκοντα μανθάνειν, οὐδ' εἰ τὸ πάσχειν καὶ τὸ ποιεῖν τὸ αὐτό ἐστι· μὴ μέντοι ὡς τὸν λόγον εἶναι ἕνα, τὸν τὸ τί ἦν εἶναι λέγοντα, οἷον τῷ λωπίῳ καὶ τῷ ἱματίῳ· ἀλλ' ὡς ἡ ὁδὸς ἡ
D Θήβηθεν Ἀθήναζε, καὶ ἡ Ἀθήνηθεν εἰς Θήβας, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ πάντα ὑπάρχει τοῖς ὁπωσοῦν ταὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον οἷς τὸ εἶναι τὸ αὐτό.

11 Οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδ' εἰ ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει τὸ αὐτό, καὶ τὸ μανθάνειν τῷ διδάσκειν τὸ αὐτό· ὥσπερ οὐδ' εἰ ἡ διάστασις μία τῶν διεστηκότων, καὶ τὸ διίστασθαι ἔνθενδε ἐκεῖσε, καὶ ἐκεῖθεν δεῦρο, ἓν καὶ τὸ αὐτό.

12 Ὅλως δ' εἰπεῖν, οὐδ' ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει, οὐδ' ἡ ποίησις τῇ παθήσει τὸ αὐτὸ κυρίως,
E ἀλλ' ᾧ ὑπάρχει ταῦτα, ἡ κίνησις· τὸ γὰρ τοῦδε ἐν τῷδε, καὶ τὸ τοῦδε ὑπὸ τοῦδε ἐνέργειαν εἶναι, ἕτερον τῷ λόγῳ.

Cap. III. *De ſpeciali & perfecta motus definitione.*

Τί μὲν οὖν ἐστιν ἡ κίνησις, καὶ καθόλου, καὶ κατὰ μέρος, εἴρηται· οὐ γὰρ ἄδηλον ὡς ὁρισθήσεται τῶν εἰδῶν ἕκαστον αὐτῆς· ἀλλοίωσις μὲν γάρ, ἡ τοῦ ἀλλοιωτοῦ, ᾗ ἀλλοιωτόν, ἐντελέχεια. 2 Ἔτι δὲ γνωριμώτερον, ἡ τοῦ δυνάμει ποιητικοῦ καὶ παθητικοῦ, ᾗ τοιοῦτον, ἁπλῶς τε, καὶ πάλιν καθ' ἕκαστον, ἡ οἰκοδόμησις, ἡ ἰάτρευσις· τὸν αὐτὸν δὲ λεχθήσεται τρόπον καὶ περὶ τῶν ἄλλων κινήσεων ἑκάστης.

A QVid igitur ſit motus, & vniuerſaliter & in parte dictum eſt: non *eſt* enim obſcurum, quomodo vnaquæque eius ſpecies definietur. Variatio namque *eſt* actus eius quod variari poteſt quatenus variari poteſt.

2 Præterea notiori modo *definitur actus* eius quod facere & quod pati poteſt, quatenus *eſt* tale. *idque* & ſimpliciter: & rurſus in ſingulis, vel ædificatio, vel medicatio. eodem modo dicetur & de ſingulis aliis motibus.

DE INFINITO,

TRACTATVS. II.

Agendum eſſe de infinito: & veterum de eo opiniones.

Cap. IV.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη περὶ μεγέθη, καὶ κίνησιν, καὶ χρόνον, ὧν ἕκαστον ἀναγκαῖον ἢ ἄπειρον, ἢ πεπερασμένον εἶναι, εἰ καὶ μὴ πᾶν ἐστιν ἢ ἄπειρον, ἢ πεπερασμένον, οἷον πάθος ἢ στιγμή· (τῶν γὰρ τοιούτων ἴσως οὐδὲν ἀναγκαῖον ἐν θατέρῳ τούτων εἶναι·) προσῆκον ἂν εἴη τὸν περὶ φύσεως πραγματευόμενον θεωρῆσαι περὶ ἀπείρου, εἰ ἔστιν, ἢ μή· καὶ εἰ ἔστι, τί ἐστι.

2 Σημεῖον δέ, ὅτι ταύτης τῆς ἐπιστήμης οἰκεία ἡ θεωρία ἡ περὶ αὐτοῦ· πάντες γὰρ ὅσοι δοκοῦσιν ἀξιολόγως ἧφθαι τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, πεποίηνται λόγον περὶ τοῦ ἀπείρου, καὶ πάντες ὡς ἀρχήν τινα τιθέασι τῶν ὄντων.

3 Οἱ μέν, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ Πλάτων, καθ' αὑτό, οὐχ ὡς συμβεβηκός τινι ἑτέρῳ, ἀλλ' ὡς οὐσίαν αὐτὸ ὂν τὸ ἄπειρον. 4 Πλὴν οἱ μὲν Πυθαγόρειοι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὐ γὰρ χωριστὸν ποιοῦσι τὸν ἀριθμόν· καὶ εἶναι δὲ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ ἄπειρον. Πλάτων δέ, ἔξω μὲν οὐδὲν εἶναι σῶμα, οὐδὲ τὰς ἰδέας, διὰ τὸ μηδέ που εἶναι αὐτάς· τὸ μέντοι ἄπειρον καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ
γρ. ἐκείναις ἐν * ἐκείνοις εἶναι.

5 Καὶ οἱ μὲν τὸ ἄπειρον εἶναι τὸ ἄρτιον· τοῦτο γὰρ ἐναπολαμβανόμενον, καὶ ὑπὸ τοῦ περιττοῦ περαινόμενον παρέχει τοῖς οὖσι τὴν ἀπειρίαν·

B CVm autem ſcientia de natura, in magnitudinibus & motibus ac temporibus verſetur, quorum vnumquodque neceſſe *eſt* vel infinitum vel finitum eſſe: (etſi non quoduis eſt vel infinitum vel finitum: vt affectio aut punctum: fortaſſis enim nihil eorum quæ *ſunt* eiuſmodi, neceſſe *eſt* in horum altero collocari;) ſanè decet, cum qui de natura pertractat, conſi-
C derare de infinito, an ſit, nec ne: & ſi ſit, quid ſit.

2 Indicat autem hanc de ipſo inſpectionem *eſſe* huius ſcientiæ propriam: quòd quicumque videntur cum dignitate huiuſmodi philoſophiam attigiſſe, de infinito diſſeruerunt. Idque omnes, vt principium quoddam entium, ponunt.

3 Alii quidem, vt Pythagorei, & Plato, per ſe, non quaſi ipſum infinitum
D alii cuipiam accidat, ſed quaſi ſit ſubſtantia. (4 Verùm Pythagorei *ponunt infinitum* in *rebus* ſenſibilibus; quia numerum ſeparatum non faciunt; atque aſſerunt id quod *eſt* extra cœlum, *eſſe* infinitum: Plato verò *inquit* extra *cælum* non eſſe vllum corpus, nec ideas, propterea quòd hæ nullibi ſunt: ſed infinitum & in *rebus* ſenſibilibus, & in illis *eſſe* ait.

5 Et illi quidem infinitum *aiunt* eſſe par: hoc enim comprehenſum, & ab impari terminatum præbet entibus infinitatem: